

Shtetësia dhe Pashtetësia:

Doracak për Parlamentarët

Shtetësia dhe Pashtetësia: Doracak për Parlamentarët

“Shtetësia është e drejtë bazë e njeriut pasi ajo nuk është asgjë më pak sesa e drejta për të pasur të drejta”

Kryegjykatësi Earl Warren (USA 1958)

Shtetësia dhe Pashtetësia

Doracak për Parlamentarët

Mirënjohje

Ky doracak është përgatitur në bashkëpunim me Byronë e Komisionit të Përhershëm për Demokraci dhe të Drejtat e Njeriut të Unionit Ndërparlamentar.

Hulumtimi dhe analiza: Carol Batchelor dhe Phillippe Leclerc (UNHCR)

Shkrimtare: Znj. Marilyn Achiron

Bordi redaktues:

UNHCR: Erika Feller , Phillippe Leclerc, José Riera dhe Sara Baschetti

IPU: Anders B. Johnsson dhe Kareen Jabre

Versioni origjinal: Anglisht

Dizajni i kopertinës nga Jacques Wandfluh, Studio Infographie, Zvicër

Shtypur në Zvicër nga Presses Centrales de Lausanne

“Cilido ka të drejtën e një shtetësie. Askujt nuk mund t’i hiqet shtetësia e vet në mënyrë arbitrare ose t’i mohohet e drejta të ndryshojë shtetësinë e vet”. Me këto deklarata të shkurtra dhe të qarta, neni 15 i Deklaratës Universale të të Drejtave të Njeriut të 1948, i jep çdo individ, kudo në botë, të drejtën për të pasur një lidhje ligjore me një shtet. Qytetaria ose shtetësia (të dy termet zëvendësojnë njëri-tjetrin në mënyrë të njëjtë në këtë doracak ashtu siç jepen zakonisht dhe në të drejtën ndërkombëtare) jo vetëm që u siguron njerëzve një ndjenjë identiteti, por u mundëson individëve mbrojtjen nga një shtet dhe gëzimin e shumë të drejtave civile dhe politike. Në të vërtetë qytetaria është përshkruar si “e drejta për të pasur të drejta”.

Pavarësisht nga tërësia e të drejtës ndërkombëtare që lidhet me fitimin, humbjen dhe mohimin e qytetarisë, miliona njerëz në botë nuk kanë shtetësi. Ata janë pa shtetësi. Pashtetësia mund të vijë nga një numër shkaqesh, përfshi konfliktin e ligjeve, transferimin e territorit, ligjet për martesën, praktikat administrative, diskriminimin, mungesën e regjistrimit të lindjes, denacionalizim (kur një shtet i heq shtetësinë një individ) dhe heqja dorë (kur një individ refuzon mbrojtjen nga një shtet).

Shumë prej personave pa shtetësi në botë janë gjithashtu viktimat të shpërnguljeve me forcë. Njerëzit të cilët janë çrrënjësuar prej shtëpive të tyre, janë veçanërisht të prekshëm nga pashtetësia, sidomos kur zhvendosja e tyre shoqërohet ose ndiqet nga ndryshimi i kufijve territorialë. Në të kundërt, personat pa shtetësi ose të denacionalizuar shpesh kanë qenë të detyruar t’i braktisin vendet e tyre të zakonshme të banimit. Është pikërisht lidhja me situatat e refugjatëve që fillimisht ka nxitur Asamblenë e Përgjithshme të Kombeve të Bashkuara të emërojë Zyrën e Komisionerit të Lartë të Kombeve të Bashkuara për Refugjatët (UNHCR) si agjencinë përgjegjëse për mbikëqyrjen e parandalimit dhe zvogëlimit të pashtetësisë.

Sipas të përllogaritjeve më të fundit ka rreth 11 milionë persona pa shtetësi në të gjithë botën. Por ky numër është një përllogaritje “e hamendësuar”. Ka qenë shumë e vështirë për organizatat të mbledhin të dhëna mbi numrin e personave pa shtetësi, pasi koncepti i pashtetësisë është i diskutueshëm midis vendeve dhe sepse çështja e pashtetësisë nuk renditet lart në agjendën e komunitetit ndërkombëtar.

Megjithatë gjatë viteve të fundit komuniteti ndërkombëtar është ndërgjegjësuar më shumë për faktin që respekti për të drejtat e njeriut ndihmon në parandalimin e largimeve (eksodeve) masive ose shpërnguljeve me forcë. Në mënyrë të ngjashme ka një ndërgjegjësim në rritje, bazuar në parimet e traktateve ndërkombëtare, që shtetet janë të detyruara t’i zgjidhin problemet e pashtetësisë. Qeveritë duhet të pranojnë, formalisht dhe në praktikë, se ato nuk kanë të drejtë të tërheqin prapa ose t’ua pengojnë përfitimet e qytetarisë atyre individëve, të cilët mund të demonstrojnë një lidhje të sinqertë dhe efektive me vendin.

Mënyra më e mirë që parlamentarët mund të demonstrojnë vullnetin e tyre për të zvogëluar ose eliminuar rastet e pashtetësisë është duke miratuar legjislacion kombëtar, që është në pajtim me të drejtën ndërkombëtare, që i garanton individët se nuk do të privohen në mënyrë arbitrare nga shtetësia, që personave t’u jepet një shtetësi në disa kushte specifike në të cilat përndryshe ata mund të ishin pa shtetësi dhe që do të jetë në dispozicion mbrojtja e nevojshme për ata të mbeten ose bëhen pa shtetësi. Parlamentarët gjithashtu mund të luajnë një rol “mbikëqyrës” të rëndësishëm duke ndihmuar në garantimin që politikat e një shteti me ose pa qëllim të mos i bëjnë individët pa shtetësi, duke i inkurajuar qeveritë e tyre që t’i zgjidhin çështjet e individëve pa shtetësi dhe duke rritur ndërgjegjësimin për problemet e ndërlidhura me mungesën e shtetësisë

mes zgjedhësve të tyre.

Ky doracak paraqet çështje të ndërlidhura, ofron zgjidhje të mundshme dhe sugjeron masa që anëtarët e parlamentit mund të marrin pa e shkëputur vëmendjen nga dimensionet njerëzore të pashtetësisë. Ne shpresojnë se do të shërbejë si një mjet i dobishëm për parlamentarët për marrjen e të gjitha masave të nevojshme për zvogëlimin dhe për eliminimin përfundimtar të këtij fenomeni, i cili ndikon negativisht tek jetët e miliona burrave, grave dhe fëmijëve nëpër botë.

António Guterres
Komisioner i Lartë i Kombeve të Bashkuara
për Refugjatët

Anders B. Johnsson
Sekretar i Përgjithshëm
Unioni Ndërparlamentar

Mirënjohje	3
Parathënia	4
Hyrja	7
Kapitulli 1: Korniza Ligjore Ndërkombëtare për të Drejtën e Shtetësisë dhe për Zvogëlimin e Pashtetësisë	9
Kapitulli 2: Identifikimi dhe Mbrojta e Personave Pa Shtetësi	18
Kapitulli 3: Eliminimi i Shkaqeve të Pashtetësisë	27
Kapitulli 4: Roli i UNHCR-së	40
Kapitulli 5: Si Mund të Ndihmojnë Parlamentarët?	45
Shtojca 1: Shtetet Palë në Konventën e Kombeve të Bashkuara të 1954 në lidhje me Statusin e Personave Pa Shtetësi	49
Shtojca 2: Shtetet Palë në Konventën e Kombeve të Bashkuara të 1961 mbi Zvogëlimin e Pashtetësisë	51
Shtojca 3: Instrumente Model të Aderimit	52
Shtojca 4: Përfaqësitë e UNHCR-së	54
UNHCR dhe IPU shkurtimisht	64

Hyrja

Ne që jemi qytetarë të një vendi zakonisht i marrim të mirëqena të drejtat dhe detyrimet që qytetaria vendos mbi ne. Shumica prej nesh mund t'i regjistrojmë fëmijët në shkolla, të kërkojmë kujdes shëndetësor kur jemi të sëmurë, të aplikojmë për punë kur kemi nevojë dhe të votojmë për të zgjedhur përfaqësuesit tanë në qeveri. Ne ndiejmë se kemi një interes në vendin ku jetojmë; ne ndiejmë një ndjesi të thellë të përkatësisë tek diçka më e madhe se vetja jonë.

Por si është jeta për njerëzit të cilët nuk kanë nacionalitet, të cilët janë pa shtetësi? Pa pasur qytetarinë një person nuk mund të regjistrohet për të votuar në vendin ku ai/ajo jeton, nuk mund të aplikojë për dokument udhëtimi, nuk mund të regjistrohet për martesë. Në disa raste individët që janë pa shtetësi dhe janë jashtë vendit të tyre të origjinës, ose vendit të mëparshëm të banimit, mund të mbahen të ndaluar për periudha të gjata nëse ato vende refuzojnë t'i lejojnë atyre rihyrjen në territoret e tyre. Shpesh edhe të drejtat më bazike - të drejtat për arsimim, kujdes shëndetësor dhe punësim - u mohohen individëve të cilët nuk mund të provojnë një lidhje ligjore me një vend.

“Duke m'u thënë ‘Jo’ nga vendi ku unë jetoj; duke m'u thënë ‘Jo’ nga vendi ku kam lindur; duke m'u thënë ‘Jo’ nga vendi nga i cili janë prindërit e mi; duke dëgjuar ‘ti nuk na përket neve’ vazhdimisht!, unë ndiej se jam askush dhe as nuk e di përse jetoj. Duke qenë pa shtetësi, ti je gjithmonë i/e rrethuar nga një ndjesi e të qenit pavlerë.”

Lara, që ka qenë më parë pa shtetësi

Anketa mbi pashtetësinë e zhvilluar nga UNHCR në 2003 konfirmon se asnjë rajon në botë nuk është i çliruar nga problemet që çojnë tek pashtetësia. Megjithatë numri i saktë i personave pa shtetësi kudo në botë është i panjohur. Shtetet shpesh nuk kanë vullnet ose nuk janë në gjendje të ofrojnë të dhëna të sakta e pak kanë mekanizma për regjistrimin e personave pashtetësi. Në të vërtetë nuk ka ndonjë kërkesë të qartë për shtetet për të raportuar numrin e personave pa shtetësi që jetojnë në territoret e tyre. UNHCR-ja vlerëson se miliona njerëz kudo në botë jetojnë pa një shtetësi efektive.

Pashtetësia, e cila fillimisht është njohur si problem global gjatë gjysmës së parë të shek. XX, mund të vijë si rezultat i mosmarrëveshjeve mesh shteteve në lidhje me identitetin juridik të individëve, suksedimit të shtetit, marginalizimit të zgjatur i grupeve specifike brenda shoqërisë ose i heqjes së shtetësisë nga individë apo grupe. Pashtetësia normalisht shoqërohet me periudha të ndryshimeve të thella në marrëdhëniet ndërkombëtare. Ridefinimi i kufijve ndërkombëtarë, manipulimi i sistemeve politike nga udhëheqësit kombëtarë me qëllim arritjen e rezultateve politike të diskutueshme, dhe/ose mohimi ose privimi i shtetësisë për të përjashtuar dhe marginalizuar minoritete jo të popullarizuara raciale, fetare ose etnike kanë rezultuar me mungesën e shtetësisë në çdo rajon të botës. Gjatë 20 viteve të fundit një numër në rritje njerëzish janë privuar nga shtetësia e tyre ose nuk kanë qenë në gjendje për të fituar një qytetari efektive. Nëse këto situata lejohen të vazhdojnë ndjenja e thellë e privimit nga një e drejtë midis popullsisë së prekur mund të çojë eventualisht tek shpërngulja e tyre.

“Të zhvishesh nga qytetaria është si të zhvishesh nga përkatësia tek bota; është si të kthehesh në gjendje të egër si njeri i shpellave ose primitiv...Një njeri që nuk është asgjë përveçse një njeri që ka humbur cilësitë e vërteta që i mundësojnë njerëzit e tjerë ta trajtojnë atë si njeri... ata mund të lindin dhe vdesin pa lënë ndonjë gjurmë, pa kontribuar asgjë tek bota e përbashkët.”

Hannah Arendt, Origjinat e Totalitarizmit (*The Origins of Totalitarianism*)

Ky libër synon t’u ofrojë parlamentarëve një përshkrim të gjerë të parimeve ndërkombëtare që rregullojnë shtetësinë dhe pashtetësinë. E drejta ndërkombëtare u jep shteteve kompetenca të gjera për të përkufizuar tërësinë e tyre fillestare të qytetarëve dhe kushtet për fitimin, humbjen dhe mbajtjen e shtetësisë. Megjithatë parimet e të drejtave të njeriut të zhvilluara gjatë shek. XX e kufizojnë këtë hapësirë, nëse ajo çon tek mungesa e shtetësisë dhe/ose nëse aplikohet në mënyrë diskriminuese.

Ndërsa shtetet punojnë së bashku për të trajtuar problemet e lidhura me pashtetësinë, ka ende miliona individë rreth e rrotull botës, të cilët nuk kanë shtetësi efektive. Ky doracak diskuton të drejtat dhe detyrimet e personave pashtetësi siç mbrohen nga e drejta ndërkombëtare, sidomos nga Konventa e 1954 në lidhje me Statusin e Personave Pa Shtetësi. (Pavarësisht përpjekjeve promovuese të UNHCR-së, vetëm 57 shtete e kanë ratifikuar Konventën e 1954; për krahasim 146 shtete që kanë ratifikuar Konventën e 1951 në lidhje me Statusin e Refugjatëve.) Ky doracak përshkruan çfarë bën UNHCR-ja për përmbushjen e këtij roli. Ai gjithashtu sugjeron masa praktike që parlamentarët mund të ndërmarrin për të zvogëluar shpeshtësinë e rasteve të pashtetësisë, që nga rishikimi dhe nëse është e nevojshme ndryshimi i ligjeve të shtetësisë së vendit të tyre, tek inkurajimi i qeverive të tyre për të aderuar tek traktatet ndërkombëtare mbi pashtetësinë, e deri tek rritja e ndërgjegjësimit të publikut për problemet që shoqërojnë pashtetësinë.

Ky doracak gjithashtu ofron shembuj pozitivë sesi situata të zgjata të mungesës së shtetësisë janë zgjidhur falë vullnetit politik të shteteve të përfshira, angazhimit të shoqërisë civile dhe ndihmës së ofruar nga komuniteti ndërkombëtar. Këto “praktika të mira” ilustrojnë që kur qeveritë, shoqëria dhe komuniteti ndërkombëtar punojnë bashkë, individët pa shtetësi më në fund mund të gëzojnë “të drejtën për të pasur të drejta”.

Kapitulli 1

Korniza Ligjore Ndërkombëtare për të Drejtën e Shtetësisë dhe për Zvogëlimin e Pashtetësisë

Shtetësia është një çështje tepër e ndjeshme, pasi është manifestimi i sovranitetit dhe identitetit të një vendi. Nuk është për t'u habitur që mosmarrëveshjet në lidhje me qytetarinë mund, dhe madje shpesh, të rezultojnë në tension dhe konflikt, si brenda dhe ndërmjet shteteve. Gjatë shek. XX ka pasur një rritje si të shpeshësisë së rasteve të pashtetësisë në botë, si dhe rritje të ndërjegjësimit dhe shqetësimit për të drejtat e njeriut. E drejta ndërkombëtare mbi shtetësinë pra ka evoluar në dy drejtime; duke mbrojtur dhe ndihmuar ata individë që kanë qenë pashtetësi, dhe duke u përpjekur për të eliminuar, ose të paktën për të zvogëluar shpeshësinë e rasteve të pashtetësisë.

Kush vendos nëse një person është qytetar i një vendi të caktuar?

Në parim pyetjet e shtetësisë bien nën juridiksionin e brendshëm të çdo shteti. Megjithatë, zbatueshmëria e vendimeve të brendshme të një shteti mund të kufizohet nga veprime të ngjashme të shteteve të tjera dhe nga e drejta ndërkombëtare.

Në Opinionin e saj Këshillimor mbi Dekretet e Shtetësisë të Tunizisë dhe Marokut të 1923, **Gjykata Permanente Ndërkombëtare e Drejtësisë** deklaroi se:

“Pyetja nëse një çështje e caktuar është ose nuk është vetëm brenda juridiksionit të një shteti është një pyetje thelbësore relative; ajo varet nga zhvillimet e marrëdhënieve ndërkombëtare.”

Në fakt Gjykata Permanente tha se ndërsa çështjet e shtetësisë ishin në parim të juridiksionit të brendshëm, shtetet megjithatë duhet të respektojnë detyrimet e tyre ndaj shteteve të tjera ashtu siç rregullohen nga rregullat e të drejtës ndërkombëtare.

Kjo qasje është përsëritur shtatë vite më pas në **Konventën e Hagës mbi Disa Çështje në lidhje me Konfliktin e Ligjeve të Shtetësisë**. Në të vërtetë shumë shtete e komentuan Opinionin Këshillimor të Gjykatës Permanente të 1923 si të lidhur me përgatitjet për Konventën e Hagës së 1930 mbi Shtetësinë. Shumica e shteteve e interpretuan Opinionin Këshillimor si kufizim të zbatueshmërisë së vendimeve të një shteti të lidhura me shtetësinë jashtë atij shteti, sidomos kur këto vendime binin në konflikt me vendimet që lidhen me vendimet shtetësinë të bëra nga shtetet e tjera.

Konventa e Hagës e 1930, e mbajtur nën drejtimin e Asamblesë së Lidhjes së Kombeve, ishte përpjekja e parë ndërkombëtare për të siguruar që të gjithë personat të kenë një shtetësi. Neni 1 i Konventës deklaroi se:

“I takon çdo shteti të vendosë sipas së drejtës së të tij se cilët janë shtetasit e tij. Kjo e drejtë duhet të njihet nga të gjitha shtetet e tjera për sa kohë që është në pajtueshmëri me konventat ndërkombëtare, zakonet ndërkombëtare dhe parimet e përgjithshme të së drejtës të njohura në lidhje me shtetësinë.”

Me fjalë të tjera sesi shteti e ushtron të drejtën e tij për të vendosur për shtetasit e vetë duhet të jetë në pajtim me dispozitat relevante të së drejtës ndërkombëtare. Gjatë shek. XX këto dispozita gradualisht janë zhvilluar në favor të të drejtave të njeriut kundrejt pretendimeve për sovranitetin e shtetit.

Neni 15 i **Deklaratës Universale të Drejtave të Njeriut** deklaron se:

“Çdo njeri ka të drejtën e shtetësisë. Askush nuk mund të privohet në mënyrë arbitrare nga shtetësia e tij, ose t’i mohohet e drejta për të ndryshuar shtetësinë e tij.”

Kjo e drejtë bazohet në ekzistencën e një **lidhjeje të pastër dhe efektive** mes një individi dhe një shteti. Hera e parë që kjo lidhje është njohur si baza e shtetësisë ishte në rastin Nottebohm të vendosur nga **Gjykata Ndërkombëtare e Drejtësisë** në 1955. Në atë rast Gjykata deklaroi se:

“Në bazë të praktikës së shteteve, vendimeve arbitrare dhe gjyqësore dhe opinionit të shkrimtarëve, shtetësia është lidhja juridike që ka në bazë të saj një fakt social të përkatësisë, një lidhje të pastër të ekzistencës, interesit dhe ndjenjave, së bashku me ekzistencën e të drejtave dhe detyrimeve reciproke.”

Lidhja e pastër dhe efektive, e manifestuar me anë të lindjes, rezidencës, dhe/ose trashëgimisë tashmë është e reflektuar në dispozitat e legjislacionin për shtetësinë të shteteve si dhe në instrumentet më të fundit ndërkombëtare mbi shtetësinë, si Konventa Evropiane për Shtetësinë e 1997.

Shtetësia është përkufizuar nga Gjykata Ndëramerikane e të Drejtave të Njeriut si

“lidhja politike dhe juridike që bashkon një person me një shtet të caktuar dhe e detyron atë ndaj tij me lidhjet e lojalitetit dhe besnikërisë, që i japin atij të drejtën e mbrojtjes diplomatike nga ai shtet” (Castillo-Petruzzi et al v. Peru, Vendim i majit 1999, IACHR (sek. C) Nr. 52 1999).

Si mbrohen të drejtat e refugjatëve dhe të personave pa shtetësi?

Megjithëse neni 15 i Deklaratës Universale të të Drejtave të Njeriut pohon se çdo person ka të drejtën e një shtetësie, ai nuk e përshkruan shtetësinë specifike që i takon një personi. Për të siguruar që personat nuk janë të privuar nga një minimum i caktuar i të drejtave që lidhen me shtetësinë, komuniteti ndërkombëtar hartoi dy traktate: Konventa e 1951 në lidhje me Statusin e Refugjatëve dhe Konventa e 1954 në lidhje me Statusin e Personave Pa Shtetësi.

A ka ndonjë lidhje mes Konventës së 1951 në lidhje me Statusin e Refugjatëve dhe çështjen e pashtetësisë?

Me përfundimin e Luftës së Dytë Botërore një prej çështjeve më të ngutshme për shtetet anëtare të Kombeve të Bashkuara të krijuara rishtazi ishte trajtimi i nevojave të miliona individëve, të cilët lufta i kishte lënë si refugjatë, ose i kishte lënë pa shtetësi. Një rezolutë e 1949 e Këshillit Ekonomiko-Social të Kombeve të Bashkuara (ECOSOC) çoi drejt krijimit të një Komiteti Ad Hoc, detyra e të cilit ishte të shqyrtonte formulimin e një Konvente mbi statusin e refugjatëve dhe personave pa shtetësi dhe të shqyrtonte propozimet për eliminimin e pashtetësisë.

Në fund anëtarët e Komitetit hartuan një Konventë mbi statusin e refugjatëve dhe një Protokoll tek Konventa e propozuar që fokusohet tek personat pa shtetësi. Komiteti nuk e trajtoi plotësisht eliminimin e pashtetësisë, kjo në një masë të madhe për faktin se supozohej se Komisioni i formuar rishtazi i të Drejtës Ndërkombëtare (ILC) do të fokusohet në atë çështje.

Historikisht të dy grupet, refugjatët dhe personat pa shtetësi, kanë përfituar mbrojtje dhe ndihmë nga organizatat ndërkombëtare të refugjatëve që i kanë paraprirë UNHCR-së. Draft Protokollit mbi Pashtetësinë kishte si synim të reflektonte këtë lidhje mes refugjatëve dhe personave pa shtetësi. Por nevojat urgjente të refugjatëve dhe shpërbërja e rrezikuar e Organizatës Ndërkombëtare të Refugjatëve do të thoshin se nuk kishte kohë të mjaftueshme për të analizë të hollësishme të situatës së personave pa shtetësi në Konferencën Fuqiplotë të 1951 që u mbledh për të shqyrtuar të dyja çështjet. Për rrjedhojë **Konventa në lidhje me Statusin e Refugjatit e 1951** u miratua në Konferencë, ndërsa miratimi i Protokollit lidhur me trajtimin e personave pa shtetësi u shty për në një datë të mëvonshme.

Sipas Konventës së Refugjatëve të 1951, refugjati pa shtetësi përfiton mbrojtje si refugjat, pasi mohimi arbitrar i qytetarisë për shkak të racës, besimit, kombësisë, anëtarësismit në një grup të caktuar social ose opinionit politik të personit mund të tregojë që individi duhet të konsiderohet si refugjat.

Çfarë rregullon Konventa e 1954 në lidhje me Statusin e Personave Pa Shtetësi?

Protokollit mbi personat pa shtetësi, që është përpiluar si shtojcë e Konventës së Refugjatëve të 1951, është bërë si Konventë në të drejtën e saj në 1954. **Konventa e 1954 është instrumenti ndërkombëtar parësor që synon të rregullojë dhe përmirësojë statusin e personave pa shtetësi** dhe që të sigurojë që personave pashtetësi u janë dhënë të drejtat dhe liritë e tyre themelore pa diskriminim. (Shih Shtojcën 1 për një listë të shteteve palë të Konventës së 1954.)

Dispozitat e Konventës janë në shumë drejtime tepër të ngjashme me ato të Konventës së Refugjatëve të 1951. **Aderimi në Konventë nuk është zëvendësim për dhënien e shtetësisë ndaj atyre që kanë lindur dhe janë rezidentë të zakonshëm në territorin e një shteti.** Pavarësisht sesa të gjera mund të jenë të drejtat që i jepen një personi pa shtetësi, ato nuk janë të barazvlefshme me fitimin e qytetarisë.

Konventa e 1954 përfshin një përkufizim ngushtësisht ligjor të personit pa shtetësi: *“një person, i cili nuk konsiderohet si shtetas i asnjë shteti në bazë të veprimit të ligjeve të tij”* (çfarë njihet si pashtetësi *de jure*).

Kush është shtetas? Kush është pa shtetësi?

Për t'u konsideruar shtetas në bazë të veprimit të ligjit do të thotë që një individ është automatikisht i quajtur qytetar sipas kushteve të parashtruara në instrumentet ligjore të miratuara të shtetit që lidhen me shtetësinë ose që individit i është dhënë qytetaria me anë të një vendimi të marrë nga autoritetet relevante. Këto instrumente mund të jenë kushtetuta, dekreti i presidentit ose një vendim qytetarie. Shumica e njerëzve konsiderohen shtetas nga veprimi i ligjeve të vetëm një shteti - zakonisht ose nga ligjet e shtetit ku personi ka lindur (*jus soli*), ose ligjet e shtetit ku prindërit e personit ishin shtetas kur ka lindur personi (*jus sanguinis*).

Kurdo që një procedurë administrative lejon diskrecion në dhënien e qytetarisë, aplikantët për qytetari nuk mund të konsiderohen shtetas derisa aplikimet e tyre të jenë kompletuar dhe miratuar dhe shtetësia e atij shteti të jepet në pajtim me ligjin. Individët që duhet të aplikojnë për qytetari dhe ata që ligji i përcakton që kanë të drejtë të aplikojnë, por aplikimet e tyre hidhen poshtë, nuk janë qytetarë të atij shteti me anë të veprimit të ligjit të atij shteti.

Individët të cilët nuk kanë fituar shtetësinë automatikisht ose me anë të një vendimi individual për shkak të veprimit të ligjeve të ndonjë shteti njihen si **persona de jure pa shtetësi**: persona të cilët janë pa shtetësi në lidhje me ligjin e aplikueshëm.

Supozohet se një individ ka shtetësi, përveç nëse ka prova për të kundërtën. Megjithatë disa herë shtetet me të cilat një individ mund të ketë një lidhje të pastër nuk mund të bien dakord në lidhje me atë se cili prej tyre është shteti që i ka akorduar qytetarinë atij personi. Individit pra nuk është në gjendje të tregojë se ai/ajo është de jure pa shtetësi, ndonëse ai/ajo nuk ka shtetësi efektive dhe nuk gëzon mbrojtjen e shtetasit. Ai/ajo konsiderohet se është **de facto pa shtetësi**.

Megjithëse hartuesit e Konventës e ndienin të nevojshme të bënin një dallim mes personave pa shtetësi *de jure* (ata që nuk kanë fituar shtetësinë automatikisht ose nëpërmjet një vendimi individual në bazë të veprimit të ligjeve të ndonjë shteti) dhe personave pa shtetësi *de facto* (ata që nuk mund të krijojnë shtetësinë e tyre) ata i njohën ngjashmëritë e pozicioneve të tyre. Akti Final i Konventës trajton çështjen e personave pa shtetësi *de facto* me anë të një rekomandimi jo të detyrueshëm:

“që çdo shtet palë, kur i njuh si të vlefshme arsyet në bazë të të cilave një person ka hequr dorë nga mbrojtja e një shteti, shtetas i të cilit është, e shqyrton me dashamirësi mundësinë e akordimit ndaj këtij personi të trajtimit që Konventa i akordon personave pa shtetësi.”

Vendimi nëse një personi i takojnë përfitimet e Konventës merret nga çdo shtet palë në pajtim me procedurat e veta të vendosura. Nëpërmjet përfaqësive/zyrave të saj ose shërbimeve të saj në selitë qendrore, UNHCR është në gjendje të ofrojë këshillim sesi të krijohen dhe implementohen këto procedura, nëse kjo kërkohet. (Shih Shtojcën 4 për një listë të zyrave të UNHCR-së.)

A mundet një person pa shtetësi të jetë edhe refugjat?

Individët të cilët janë *de facto* pa shtetësi nuk përfshihen nga përkufizimi i Konventës së 1954 për personin pa shtetësi. Hartuesit e Konventës së 1954 supozuan se të gjithë personat pa një shtetësi efektive - që është, të gjithë personat *de facto* pa shtetësi - janë refugjatë. (Hartuesit e Konventës supozuan se një individ bëhet *de facto* pa shtetësi pasi e braktis vendin e tij/e saj të shtetësisë për shkak të persekutimit nga shteti dhe kur ai persekutim lidhej me mungesën e shtetësisë efektive.) Në kuadër të këtij supozimi, personat pa shtetësi *de facto* përfitojnë ndihmë ndërkombëtare sipas dispozitave të Konventës së 1951 në lidhje me Statusin e Refugjatëve.

Megjithatë të qenit pa shtetësi *de jure* ose *de facto* nuk nënkupton detyrimisht persekutim (“frika me bazë serioze nga persekutimi” është thelbësore në përkufizimin e refugjatit siç rregullohet nga Konventën e 1951 në lidhje me Statusin e Refugjatëve). Gjatë viteve është bërë e qartë se ka persona pa shtetësi *de facto*, të cilët nuk e fitojnë shtetësinë në vendet e rezidencës së tyre të zakonshme, të cilët nuk kualifikohen as si refugjatë, edhe as si persona pa shtetësi *de jure*. Në të vërtetë shumica e personave pa shtetësi, të cilët kërkojnë ndihmë nga UNHCR, pavarësisht nëse janë *de facto* apo *de jure* pashtetësi, nuk janë refugjatë dhe nuk mund të pretendojnë azil.

Çfarë rregullimi ofron Konventa e 1961 për Zvogëlimin e Pa Shtetësisë?

Në gusht të 1950, një rezolutë e ECOSOC kërkoi nga ILC të përgatisë draftin e Konventës ose Konventave ndërkombëtare për eliminimin e pashtetësisë. ILC hartoi dy Konventa për shqyrtim, të dyja që trajtonin problemin e shtetësisë që rrjedh nga konflikti i ligjeve. Njëra Konventë, për *eliminimin* e pashtetësisë në të ardhmen, përmbante dispozita që shkonin shumë më larg sesa ato që gjendeshin në draft Konventën e dytë, që fokusohej tek *zvogëlimi* i shpeshtësisë së pashtetësisë në të ardhmen. Pjesëmarrësit në konferencë të mbledhur për të shqyrtuar çështjen vendosën se Konventa e parë ishte shumë radikale dhe zgjodhën të punonin me draftin e Konventës mbi Zvogëlimin e Pashtetësisë në të Ardhmen. Instrumenti i cili përfundimisht doli nga ky proces është **Konventa mbi Zvogëlimin e Pashtetësisë e 1961**. (Shih Shtojcën 2 për një listë të shteteve palë tek Konventa e 1961).

Nenet e Konventës synojnë të evitojnë pashtetësinë në lindje, por ato as nuk ndalojnë mundësinë e revokimit të shtetësisë në rrethana specifike, as nuk ofrojnë qytetarinë në mënyrë retroaktive (pasvepruese) për të gjithë personat pa shtetësi. Konventa gjithashtu parasheh krijimin e një trupi tek i cili personi që mund të përfitojë nga dispozitat e Konventës mund të aplikojë për të shqyrtuar kërkesën e tij/e saj dhe të kërkojë ndihmë për prezantimin e kërkesës tek autoriteti i duhur. Asambleja e Përgjithshme në vijim i kërkoi UNHCR-së ta përmbushë këtë rol.

ILC dhe delegatët e shtetit vendosën që ishte e nevojshme ndihma ndërkombëtare, pasi kur një individ i mohohet qytetaria e një shteti, ai/ajo nuk ka as mjetet financiare, as ekspertizën e kërkuar për të prezantuar kërkesën për shtetësi tek autoritetet e atij shteti. Asnjë shtet tjetër nuk mund të ngrejë pretendime të besueshme për individin për këtë gjë. Përfaqësimi nga një agjenci ndërkombëtare gjithashtu do ta anashkalonte çështjen nëse një individ ishte apo jo subjekt i së drejtës ndërkombëtare. Për më tepër, një agjenci e përkushtuar për këtë punë do të krijonte eventualisht ekspertizën mbi çështjen, gjë që do të ishte e dobishme jo vetëm për këshillimin e personave të interesuar, por edhe për propozimin e rrugëve për përfitimin e një shtetësie efektive dhe për zvogëlimin e pashtetësisë në përgjithësi.

Duke synuar zvogëlimin e shpeshësisë së pashtetësisë, Koventa e 1961 u kërkon shteteve nënshkruese të miratojnë legjislacionin mbi shtetësinë që reflekton standardet e përshkuara në lidhje me fitimin apo humbjen e shtetësisë. Mosmarrëveshjet në lidhje me interpretimin ose aplikimin e Konventës mes shteteve palë, të cilat nuk zgjidhen me mënyra të tjera, mund të drejtohen tek Gjykata Ndërkombëtare e Drejtësisë me kërkesën e secilës prej palëve në mosmarrëveshje.

Akti Final i Konventës përfshin një rekomandim shumë të ngjashëm me atë që gjendej në Aktin Final të Konventës së 1954 që i inkurajon shtetet palë të shtrijnë dispozitat e Konventës tek personat pa shtetësi de facto kurdo që kjo është e mundur.

“Një ditë unë isha duke qëndruar në mes dy kufijve, dhe nuk mund të hyja në asnjërin prej vendeve. Ishte eksperiencia më e paharruar e jetës sime. Unë s’mund të hyja në vendin ku kisha qenë; edhe as nuk mund të hyja në shtetin ku kisha lindur, isha rritur dhe kisha jetuar! Ku përkas unë? Ende s’mund ta harroj ndjenjën e fortë të humbjes që përjetova në aeroport.”

Chen, që ka qenë më parë pa shtetësi

Si e garantojnë të drejtat të njeriut të drejtën e shtetësisë?

Disa instrumente të tjera ligjore ndërkombëtare e trajtojnë të drejtën e shtetësisë. **Konventa mbi Shtetësinë e Grave të Martuara** e 1957 përforcon Deklaratën Universale të të Drejtave të Njeriut duke parashikuar të drejtën e një shtetësie dhe të drejtën për të mos u privuar nga një shtetësi. Ajo gjithashtu synon të promovojë “respektin universal dhe zbatimin e të drejtave të njeriut dhe lirive themelore për të gjithë pa diskriminim në lidhje me seksin.” Tre nenet e para të Konventës përmbajnë dispozita specifike në lidhje me shtetësinë e një bashkëshorteje:

Neni 1 deklaron se *“as lidhja dhe as zgjidhja e martesës mes një prej shtetasve të tij dhe një të huaji, as ndryshimi i shtetësisë nga bashkëshorti gjatë martesës nuk do të ndikojë në mënyrë automatike tek shtetësia e bashkëshortes.”*

Neni 2 deklaron se *“as fitimi vullnetar i shtetësisë së një shteti tjetër, as lënia e shtetësisë së tij nga një prej shtetasve të tij nuk e parandalon mbajtjen e shtetësisë së saj nga bashkëshortja e atij shtetasi.”*

Neni 3, i cili ndahet në dy pjesë deklaron se *“bashkëshortja e huaj e një prej shtetasve (të një shteti palë) mund, me kërkesën e saj, të fitojë shtetësinë e burrit të saj me anë të procedurave të natyralizimit të privileguara në mënyrë të veçantë”* dhe se *“dhënia e kësaj shtetësie mund të jetë në vartësi të kufizimeve që mund të vendosen për interesa të sigurisë publike dhe politikave publike.”* Ai gjithashtu parasheh se Palët Kontraktuese nuk do ta interpretojnë Konventën *“se ndikon tek ndonjë prej praktikave legjislative apo juridike me anë të së cilës bashkëshortja e huaj e një prej shtetasve të tij mund, me kërkesën e saj, të fitojë shtetësinë e bashkëshortit të saj si çështje të së drejtës.”*

Konventa mbi Eliminimin e të Gjitha Formave të Diskriminimit Racial e 1965 i detyron shtetet *“t’i garantojnë çdo njeriu, pa dallim race, ngjyre ose origjine kombëtare apo etnike, të drejtën e barazisë para ligjit,”* veçanërisht në gëzimin e disa të drejtave themelore të njeriut, përfshi të drejtën e shtetësisë (neni 5).

Nenin 24 i **Konventës Ndërkombëtare mbi të Drejtat Civile dhe Politike** të 1966 deklaroi se:

“Çdo fëmijë duhet të ketë pa diskriminim për arsye race, ngjyre, seksi, gjuhë, besimi, origjinë kombëtare ose sociale, pasurie ose lindjeje të drejtën për ato masa mbrojtëse që kërkohen nga statusi i tij si i mitur, nga ana e familjes së tij, shoqërisë dhe shtetit.”

“Çdo fëmijë duhet të regjistrohet menjëherë pas lindjes dhe të ketë një emër.”

“Çdo fëmijë ka të drejtën të fitojë një shtetësi.”

Neni 26 i kësaj Konvente gjithashtu deklaroi se *“Të gjithë personat janë të barabartë para ligjit dhe kanë të drejtën pa diskriminim të mbrojtjes së barabartë të ligjit. Në këtë drejtim ligji ndalon çdo diskriminim dhe u garanton të gjithë personave mbrojtje të barabartë dhe efektive kundër diskriminimit për çdo arsye si raca, ngjyra, seksi, gjuhë, besimi, opinioni politik apo tjetër, origjina kombëtare ose sociale, pasuria, lindja ose status tjetër.”*

Neni 9 i **Konventës mbi Eliminimin e të Gjitha Formave të Diskriminimit kundër Grave** të 1979 deklaroi se:

“Shtetet palë duhet t’u japin grave të drejta të barabarta me burrat për të fituar, ndryshuar apo mbajtur shtetësinë e tyre. Ata duhet të sigurojnë në veçanti që as martesë me një të huaj e as ndryshimi i shtetësisë nga bashkëshorti gjatë martesës nuk duhet të ndryshojë automatikisht shtetësinë e bashkëshortes, ta lërë atë pa shtetësi ose të detyrojë mbi të shtetësinë e bashkëshortit.”

“Shtetet duhet t’u japin grave të drejta të barabarta me burrat në lidhje me shtetësinë e fëmijëve të tyre.”

Konventa mbi të Drejtat e Fëmijës e 1989, e cila është ratifikuar nga pothuajse çdo shtet, përmban dy nene të rëndësishme në lidhje me shtetësinë:

Neni 2 parasheh se *“Shtetet palë duhet të respektojnë dhe garantojnë të drejtat e parashtruara në ...Konventë për çdo fëmijë brenda juridiksionit të tyre pa diskriminim të ndonjë lloji, pavarësisht nga raca, ngjyra, seksi, gjuhë, besimi, opinioni politik ose tjetër, origjina kombëtare, etnike ose sociale, pasuria, paaftësia, lindja ose statusi tjetër i fëmijës, prindërve të tij ose të saj ose kujdestarit të tij ose të saj ligjor”.*

Neni 7 deklaroi se *“Çdo fëmijë duhet të regjistrohet menjëherë pas lindjes dhe duhet të ketë të drejtën e emrit që nga lindja, të drejtën të fitojë një shtetësi dhe për sa është e mundur, të drejtën për të njohur dhe për të pasur kujdesin e prindërve të tij ose të saj.”* Neni gjithashtu parasheh se *“Shtetet palë duhet të sigurojnë implementimin e këtyre të drejtave në pajtim me të drejtën e tyre nacionale dhe detyrimet e tyre nga instrumentet ndërkombëtare relevante në këtë fushë, në veçanti nëse fëmija në kushte të tjera do të ishte pa shtetësi.”*

“Unë kam jetuar në kamp që nga 1971 dhe shpresoj të vendosem jashtë kampit me fëmijët e mi së shpejti. Unë dua të drejtat që kanë qytetarët e Bangladeshit. Ne nuk kemi një jetë të dinjitetshme: fëmijët e mi nuk po rriten si duhet në kamp, ata nuk kanë arsim dhe mund të shohin para vetëm për punë të mjerueshme, nëse nuk kanë arsimim.”

Syedaha, person pa shtetësi që jeton në Bangladesh

A ka traktate rajonale që trajtojnë të drejtën e shtetësisë?

Instrumentet rajonale përforcojnë bazën ligjore të së drejtës për shtetësi. Nenin 20 i **Konventës Amerikane për të Drejtat e Njeriut** (1969) deklaroi se:

“Çdo person ka të drejtën e një shtetësie. Çdo person ka të drejtën e shtetësisë së shtetit në territorin e të cilit ka lindur nëse nuk ka të drejtën e një shtetësie tjetër. Askush nuk mund të privohet arbitrarisht nga shtetësia e tij ose e drejta për ta ndryshuar atë.”

Këto parime menjëherë më pas janë mbështetur nga jurisprudenca e Gjykatës Ndëramerikane. Ndërsa Gjykata ka konfirmuar se kushtet sipas të cilave jepet shtetësia mbeten brenda juridiksionit të brendshëm të shtetit, Gjykata gjeti se:

“Pavarësisht faktit se është tradicionalisht e pranuar se dhënia dhe njohja e shtetësisë janë çështje për t’u vendosur nga çdo shtet, zhvillimet e kohëve të fundit tregojnë se e drejta ndërkombëtare vendos disa kufij mbi pushtetin e gjerë që gëzojnë shtetet në këtë fushë dhe se mënyra sesi shtetet i rregullojnë çështjet që kanë lidhje me shtetësinë sot nuk mund konsiderohen se janë vetëm brenda juridiksionit të tyre.” (Gjykata Ndëramerikane e të Drejtave të Njeriut, Opinion Këshillimor, Amendamente tek Dispozita e Natyralizimit e Kushtetutës së Kosta Rikës, paragrafët 32-34; teksti në 5 HRLJ 1984.)

Me fjalë të tjera, shtetet duhet të marrin në konsideratë pasojat ndërkombëtare të legjisllacionit të tyre të brendshëm mbi shtetësinë, veçanërisht nëse aplikimi i atij legjisllacioni mund të rezultojë në pashtetësi.

Në 1963 u miratua **Konventa mbarë evropiane mbi zvogëlimin e rasteve të shtetësisë së shumëfishtë dhe mbi detyrimet ushtarake në rastet e shtetësisë së shumëfishtë**. Kjo Konventë bazohet në nocionin e pranuar nga shumë shtete të Evropës Perëndimore në atë kohë se të pasurit e shtetësive të shumëfishta është e padëshirueshme dhe duhet të shmanget. Duke qenë se Konventa e 1963 është e kufizuar në fushëveprim vetëm tek çështja e shtetësisë së shumëfishtë, në 1977 dhe 1993 u shtuan dy Protokolle për të rregulluar çështjet e ndërlidhura dhe për të reflektuar ndryshimet në mendimin dhe praktikën rreth shtetësisë. P.sh. Protokollin i Dytë i Konventës lejon fitimin e shtetësisë së shumëfishtë në rastet e brezit të dytë të emigrantëve dhe bashkëshortëve në martesat e përziera dhe fëmijët e tyre.

Konventa Evropiane mbi Shtetësinë e 1997, një instrument tjetër rajonal i hartuar nga Këshilli i Evropës, lindi nga nevoja e perceptuar për të krijuar një tekst të vetëm që konsolidonte të gjitha zhvillimet në të drejtën e brendshme dhe ndërkombëtare në lidhje me shtetësinë që kur Konventa e Hagës e 1930 trajtoi çështjen e konfliktit të ligjeve të shtetësisë. Konventa as nuk e ndryshoi Konventën e 1963, as nuk është në papajtueshmëri me Konventën e mëhershme. Në të vërtetë Konventa e 1997 mbi Shtetësinë lejon për fitimin e shtetësisë së shumëfishtë për personat e

martuar të shtetësive të ndryshme dhe fëmijët t tyre. Por Konventa gjithashtu mbulon çështjet e fitimit, mbajtjes, humbjes dhe rifitimit së shtetësisë, të drejtave procedurale, shtetësisë në kontekst të suksedimit shtetëror, detyrimet ushtarake dhe bashkëpunimin mes shteteve palë. Ajo përmban gjithashtu shumë dispozita që synojnë parandalimin e krijimit të rasteve të pashtetësisë. Konventa i referohet Konventës së 1954 në lidhje me Statusin e Personave Pa Shtetësi për përkufizimin e saj të personit pa shtetësi: d.m.th. vetëm personat pa shtetësi *de jure* mbulohen nga dispozitat e Konventës Evropiane mbi Shtetësinë.

Eksperienca e mëvonshme evropiane me suksedimin shtetëror çoi në pranimin e faktit që një numër i madh njerëzish rrezikonin të mbeteshin pa shtetësi pasi mund të humbnin shtetësinë e tyre para se të fitonin një tjetër. Në përpjekje për të evituar pashtetësinë nga suksedimi shtetëror - që mund të ndodhë si rezultat i transferimit të territorit nga një shtet tek një tjetër, bashkimit të shteteve, shpërbërjes së një shteti, ose ndarjes së një pjese apo disa pjesësh të një territori - shtetet evropiane draftuan një Protokoll të Konventës Evropiane mbi Shtetësinë që përqendrohet veçanërisht tek ky problem. Duke përpunuar më tej parimet e përgjithshme mbi shtetësinë të Konventës, **Draft Protokollin mbi Mënjanimin e Pashtetësisë në lidhje me Suksedimin Shtetëror**, përmban rregulla specifike mbi shtetësinë në rastet e suksedimit shtetëror. 21 nenet e tij ofrojnë udhëzime praktike mbi çështje si përgjegjësitë e shtetit suksesor/trashëgimtar dhe paraardhës, rregullat e dëshmimeve, mënjanimi i pashtetësinë me lindje dhe lehtësimi i fitimit të shtetësisë nga personat pa shtetësi. Protokollin pritet të miratohet në fillim të 2006.

Në 1999 Organizata e Unionit Afrikan (tani Unioni Afrikan) miratoi **Kartën Afrikane mbi të Drejtat dhe Mirëqenien e Fëmijës**. Karta e modeluar sipas Konventës mbi të Drejtat e Fëmijës ndan disa parime kyçe me traktatin e mëhershëm, përfshi mos diskriminimin dhe konsideratën parësore për interesat më të mira të fëmijës. Neni 6 i Kartës, i cili fokusohet tek emri dhe shtetësia, pohon se:

- Çdo fëmijë që me lindje duhet të ketë të drejtën e emrit;
- Çdo fëmijë duhet të regjistrohet menjëherë pas lindjes;
- Çdo fëmijë ka të drejtën e fitimit të një shtetësie;
- Shtetet palë tek Karta duhet të marrin përsipër të sigurojnë që legjislacioni i tyre kushtetues të njohë parimet sipas të cilave një fëmijë duhet të fitojë shtetësinë e shtetit në territorin e të cilit ai ka lindur, nëse në kohën e lindjes së fëmijës atij nuk i është dhënë shtetësia e ndonjë shteti tjetër në pajtim me ligjet e tij.

Identifikimi dhe Mbrojtja e Personave Pa Shtetësi

Pavarësisht përpjekjeve për zvogëlimin e shpeshëtisë së pashtetësisë me anë të ligjeve kombëtare mbi shtetësinë dhe me anë të implementimit të Konventës së 1961 mbi Zvogëlimin e Pashtetësisë dhe instrumente të tjera ndërkombëtare, UNHCR-ja vlerëson se ka miliona njerëz në botë që nuk kanë shtetësi. **Konventa e Kombeve të Bashkuara të 1954 në lidhje me Statusin e Personave Pa Shtetësi** identifikon se cili është person pa shtetësi, promovon fitimin e identitetit ligjor për ata persona dhe siguron që personat pa shtetësi të gëzojnë të drejtat dhe liritë themelore pa diskriminim.

“Ne s’mund të gjejmë punë të rregullta, ne s’mund të lëvizim, ne jemi si varka pa porte. Qasja në arsim dhe kujdes shëndetësor është gjithashtu problem. Unë s’munda të mbaroja shkollën e mesme dhe të shkoja në kolegji. Unë mund ta shoh mjekun vetën në spital privat, jo në ato shtetërore.”

Abdullah, një beduinë pa shtetësi, që jeton në Emiratet e Bashkuara Arabe

Kush është person pa shtetësi?

Konventa e 1954 e përkufizon personin pa shtetësi si dikë “i cili nuk konsiderohet si shtetas nga ndonjë shtet në bazë të veprimit të ligjit të tij” (neni 1). Ky është një përkufizim i pastër juridik. Ai nuk e përmend cilësinë e shtetësisë, mënyrën sipas të cilës shtetësia jepet ose qasjen tek një shtetësi. Përkufizimi thjesht referon tek një veprim i ligjit me anë të së cilit legjislacioni mbi shtetësinë i një shteti përkufizon *ex lege*, apo automatikisht, kush është qytetar.

Sipas këtij përkufizimi, **për t’u përcaktuar “pa shtetësi”, një person duhet të provojë rastin negativ: që ai/ajo nuk ka lidhje ligjore me ndonjë vend relevant.**

Në përpjekje për të treguar prova të pashtetësisë, shtetet duhet të rishikojnë legjislacionin relevant të shtetësisë të atyre vendeve me të cilat individi ka pasur lidhje të mëparshme (si nëpërmjet lindjes, rezidencës së zakonshme të mëparshme, shteti(et) ku bashkëshorti ose fëmijët janë shtetas, shteti(et) ku prindërit e individit ose gjyshërit janë shtetas), të konsultohet me ato shtete dhe të kërkojë prova sipas nevojës. Shtetet duhet të kërkojnë bashkëpunimin e plotë nga individët e interesuar në ofrimin e të gjitha fakteve dhe informatave relevante. UNHCR mund të lehtësojë konsultimet mes shteteve dhe mund të japë informacion teknik mbi ligjet relevante dhe implementimin e tyre në shtete të ndryshme, sipas kërkesës.

Dokumentet nga një autoritet shtetëror përgjegjës që vërtetojnë se individi i interesuar nuk është shtetas është zakonisht një formë e besueshme e dëshmisë së pashtetësisë. Megjithatë kjo dëshmi mund të mos jetë gjithmonë e gjindshme. Autoritetet relevante të vendit të origjinës ose vendit të rezidencës së mëhershme mund të refuzojnë për të lëshuar dokumente të vërtetuara që deklarojnë se personi nuk është shtetas, ose ata thjesht mund të mos i përgjigjen kërkesave. Disa autoritete shtetërore do të ndiejnë se ata nuk janë përgjegjës për të treguar se cilët persona nuk kanë lidhje ligjore me vendin. Prandaj duhet të supozohet se nëse një shtet refuzon të konfirmojë se një person është shtetas i tij, refuzimi në vetvete është një formë dëshmie, pasi shtetet normalisht do ta shtrinin mbrojtjen diplomatike tek qytetarët e tyre.

A mundet një individ të përjashtohet nga dispozitat e Konventës së 1954?

Preambula e Konventës së 1954 riafirmon se refugjatët pa shtetësi mbulohej nga Konventa e 1951 në lidhje me Statusin e Refugjatëve dhe prandaj nuk mbulohej nga Konventa e 1954.

Përveç përkufizimit të personit pa shtetësi, neni 1 i Konventës së 1954 gjithashtu përfshin ata individë, të cilët pavarësisht se bien brenda kornizave të përkufizimit (d.m.th. pavarësisht faktit se ata janë pa shtetësi) janë megjithatë të përjashtuar nga aplikimi i Konventës për arsye të caktuara, ose sepse ata nuk kanë nevojë për këtë mbrojtje pasi përfitojnë nga skema ligjore specifike apo ndihma ndërkombëtare, ose sepse ata janë të padenjë për mbrojtje ndërkombëtare për shkak të veprimeve të tyre kriminale. Këta persona përfshijnë:

- *“ata që aktualisht përfitojnë nga organet ose agjencitë e Kombeve të Bashkuara, përveç Komisionerit të Lartë të Kombeve të Bashkuara për Refugjatët, mbrojtje ose ndihmë për sa kohë që ata vazhdojnë ta marrin këtë ndihmë.”*

Agjencia e Kombeve të Bashkuara për Ndihmë dhe Punë për Refugjatët Palestinezë në Lindjen e Afërt është e vetmja agjenci e KB aktualisht relevante për këtë klauzolë.

- *“ata që janë njohur nga autoritetet kompetente të vendit, ku kanë përfituar rezidencën, se kanë të drejta dhe detyrime të cilat lidhen me marrjen e shtetësisë së atij vendi.”*

Kjo nënkupton që nëse një person pa shtetësi ka siguruar rezidencë të ligjshme në një shtet dhe i janë akorduar të drejta më të mëdha se ato që jepen në bazë të Konventës së 1954, veçanërisht të drejta të plota ekonomike dhe sociale të barabarta me ato që gëzon një shtetas dhe është i mbrojtur nga deportimi dhe përjashtimi, atëherë nuk ka nevojë të aplikohen dispozitat e Konventës mbi atë individ, pavarësisht faktit se ai është pa shtetësi.

- *“ata që kanë kryer krime kundër paqes, krime lufte ose krime kundër njerëzimi sipas përkufizimit në instrumentet ndërkombëtare;*

ata që janë kryer një krim të rëndë jo politik jashtë vendit të tyre të rezidencës para pranimit në atë vend; ose

ata që janë fajtorë për veprime kundër qëllimeve dhe parimeve të Kombeve të Bashkuara.”

Kur një person nuk konsiderohet më pa shtetësi?

Kushti i të qenit pa shtetësi merr fund kur individi përfiton një shtetësi efektive.

Legjislacioni mbi shtetësinë i miratuar në Etiopia në dhjetor 2003 dhe në Republikën Demokratike të Kongos në nëntor të 2004 mund të kërkojë një rrugë të gjatë për përmbylljen përfundimtare të dy situatave të zgjata në të cilat një numër i madh njerëzish kishin mbetur pa shtetësi efektive. Legjislacioni në Etiopi u lejon shumë individëve që jetojnë në Etiopi të rifitojnë shtetësinë e Etiopisë, ndërsa ligjet e reja në RDK ndihmojnë në identifikimin e tërësisë së qytetarëve të atij vendi.

Cilat janë procedurat e përdorura për të përcaktuar nëse një person është pa shtetësi?

Ndërsa Konventa e 1954 përkufizon personin pa shtetësi, ajo nuk e shtjellon procedurën për të identifikuar se kush është pa shtetësi. Pra është në interes të shteteve dhe të individëve mbi të cilët Konventa mund të aplikohet, që shtetet të miratojnë legjislacionin që rregullon mënyrën sipas së cilës identifikohet personi pa shtetësi. Ky legjislacion gjithashtu duhet të përcaktojë një vendim-marrës dhe të vendosë pasojat e identifikimit të një personi si pa shtetësi.

Disa shtete kanë miratuar legjislacion implementues që përcakton agjenci specifike brenda qeverisë - zyra që merren në mënyrë të veçantë me azilin, refugjatët dhe personat pa shtetësi, ose Ministrinë e Brendshme, p.sh. - që të shqyrtojë dhe gjykojë kërkesat e pashtetësisë. Shtete të tjera që nuk kanë legjislacion të veçantë për caktimin e një procedure për njohjen e pashtetësisë kanë caktuar një autoritet administrativ ose gjyqësor që është ngarkuar me përcaktimin nëse një person është pa shtetësi. Shumë shtete të tjera megjithatë nuk kanë një procedurë specifike. Në shumë prej këtyre rasteve, çështja e pashtetësisë shpesh ngrihet gjatë përcaktimit të statusit të refugjatit. Personat pa shtetësi atëherë mund “të procedohen” brenda atij kuadri, që përfshin mbrojtjen humanitare ose ndihmëse. Personat pa shtetësi në fakt mund të detyrohen ta kanalizojnë aplikimin e tyre nëpërmjet regjimit të azilit, thjesht sepse nuk ka një procedurë tjetër të vlefshme për ta.

Disa vende nuk kanë procedura specifike të njohjes për personat pa shtetësi, por çështja mund të ngrihet kur një individ aplikon për leje rezidence ose dokument udhëtimi, ose një aplikim për azil refuzohet dhe bëhet një kërkesë për të mbetur në vendin e azilit mbi baza të tjera.

Në Francë procedura për njohjen e statusit të pashtetësisë zhvillohet brenda Zyrës Franceze për Mbrojtjen e Refugjatëve dhe Personave Pa Shtetësi (OFPRA), e cila ka mandatin të japë mbrojtje gjyqësore dhe administrative për personat pa shtetësi. Aplikantët duhet të aplikojnë direkt tek OPFRA.

Në Spanjë Ligji për të Huajt parasheh që Ministria e Brendshme të njohë statusin e pashtetësisë në një procedurë të rregulluar me Dekret Mbretëror. Aplikantët mund t'i drejtohen stacioneve të policisë ose Zyrës për Azil dhe Refugjatë (OAR). Me përfundimin e fazës hetimore, OAR zhvillon procedurën dhe pastaj dërgon vlerësimin e saj të argumentuar tek Ministria e Brendshme. Në Itali dekreti implementues i 1993 i ndryshimeve tek Ligji mbi Shtetësinë, i miratuar një vit më parë, i jep Ministrisë së Brendshme autoritetin të njohë statusin e pashtetësisë.

Pa procedura specifike për identifikimin e personave pa shtetësi, është e pamundur të përcaktohet sesa raste të pashtetësisë mbeten pa u identifikuar dhe prandaj është e pamundur të përcaktohet sesa është shkalla e vërtetë e problemit.

Çfarë lloj dëshmie nevojitet?

Zakonisht është në dorë të aplikantit për të ofruar dokumentacionin nga ambasada ose zyrat konsullore të “vendit të tij/të saj të origjinës” - vendi i lindjes ose vendi që ka lëshuar më herët një dokument udhëtimi - që konfirmon që individ i nuk është shtetas. Siç u tregua më lart, kjo mund të mos jetë gjithmonë e mundshme. Nëse dokumentacioni i plotë nuk është në dispozicion, disa shtete pranojnë elementë të tjerë të dëshmisë, si p.sh. ndryshimin e ligjeve relevante të shtetësisë

dhe deklarata të bëra nga dëshmitarët dhe palët e treta. Kërkimi i informacionit mund të ketë nevojë për një qasje bashkëpunimi mes departamenteve dhe ministrive të ndryshme brenda një qeverie dhe mes shteteve të tjera.

Në kohën e këtij shkrimi, nuk ka ndonjë qasje të harmonizuar për identifikimin e personave pa shtetësi mes shteteve. Duke qenë se kriteri për dhënien e dëshmimeve për pashtetësinë mund të ndryshojë nga shteti në shteti, një individ, i cili mund të njihet si pa shtetësi në një vend, mund të mos njihet si i tillë në vendet e tjera.

Në 2005 UNHCR nxori *Raportin mbi Implementimin e Konventës së 1954 brenda Shteteve Anëtare të Bashkimit Evropian*. Studimi nxori përfundimin se shumica e vendeve të BE-së nuk kishin përcaktuar ende mekanizma specifike për identifikimin dhe njohjen e personave pa shtetësi; në vend të tyre përdorëshin gjerësisht për këtë qëllim procedurat e azilit. Si rezultat, është e pamundur të përcaktosh shkallën e problemit të pa shtetësisë brenda Bashkimit Evropian. Megjithatë në përgatitjen e raportit, UNHCR nënvizoi praktikat më të mira në nivel të shteteve, të cilat mund të përdoren për harmonizimin e identifikimit dhe procedurat e njohjes mes shteteve të BE-së, dhe për t'i udhëzuar shtetet që e kanë ratifikuar Konventën e 1954.

Kush duhet të vendosë nëse një individ është pa shtetësi?

Për të marrë vendime në lidhje me pashtetësinë duhet të emërohet personel i kualifikuar, që është i specializuar në fushën e pashtetësisë dhe që në mënyrë të paanshme dhe objektive mund të shqyrtojë aplikimin dhe dëshmitë mbështetëse. Një autoritet qendror përgjegjës për këto vendime do të zvogëlonte rrezikun e vendimeve konfliktuale, do të ishte më efektiv në marrjen dhe shpërndarjen e informacionit tek vendet e origjinës dhe për shkak të punës së tij të fokusuar do të ishte më mirë në gjendje të zhvillonte ekspertizën e tij për çështjet që lidhen me pashtetësinë. Vendimi për statusin e pashtetësisë kërkon mbledhjen dhe analizën e ligjeve, rregulloreve dhe praktikave të shteteve të tjera. Edhe pa një autoritet qendror, vendim-marrësit përfitojnë nga bashkëpunimi me kolegët që kanë dijeni për legjislacionin mbi shtetësinë dhe çështjen e pashtetësisë si brenda qeverisë dhe në shtetet e tjera.

Si përfitojnë individët qasje në procedurë?

Konventa e 1954 nuk i detyron shtetet t'i japin qëndrim të ligjshëm një individ ndërsa është duke u vlerësuar kërkesa e tij/e saj për njohjen e pashtetësisë. Megjithatë sapo një individ është në territorin e një shteti, një vendim për statusin e tij/e saj të shtetësisë mund të jetë e vetmja mënyrë për të përcaktuar një zgjidhje për situatën e tij/e saj. Nëse individ i përcaktohet si pa shtetësi dhe nëse nuk ka mundësi kthimi tek vendi i rezidencës së zakonshme të mëparshme, ose nëse nuk ekziston një vend i tillë, atëherë pranimi tek shteti dhe ndonjë lloj i qëndrimit të ligjshëm mund të jetë e vetmja zgjidhje.

Nëse një individ ka bërë një aplikim për t'u njohur si pa shtetësi, ose nëse autoritetet po përpiqen të vendosin nëse një person është apo jo pa shtetësi, atëherë mund të jetë e nevojshme për të ofruar qëndrim të përkohshëm ndërsa procesi është në vazhdim e sipër. Konventa hesht për sa i përket çështjes nëse duhet të jepet një qëndrim i ligjshëm, ndërsa është duke u vlerësuar kërkesa për njohjen e statusit të pashtetësisë. Praktikrat mes shteteve me procedura të rregulluara janë të ndryshme.

Parimi i **procesit të drejtë** kërkon që aplikantëve t'u jepen disa garanci përfshi:

- e drejta për një shqyrtim individual të kërkesës në të cilën aplikanti mund të marrë pjesë;
- e drejta për trajtim objektiv të kërkesës;
- një afat kohor për kohëzgjatjen e procedurës;
- qasja tek informacioni rreth procedurës në gjuhën që aplikanti mund ta kuptojë;
- qasja tek këshillimi ligjor dhe tek një përkthyes;
- e drejta e konfidencialitetit dhe mbrojtja e të dhënave;
- dhënia si e vendimit dhe e arsyeve që përshkojnë vendimin; dhe
- mundësia e ankimit të ligjshmërisë së atij vendimi.

Disa kategori të aplikantëve për statusin e pashtetësisë, veçanërisht **fëmijët e pashoqëruar**, kanë nevoja speciale që kërkojnë dispozita procedurale të veçanta. Këto dispozita mund të përfshijnë caktimin e një kujdestari për të përfaqësuar ose asistuar fëmijën gjatë procedurës administrative.

A mundet një shtet të ndalojë një person pa shtetësi që nuk ka qëndrim të ligjshëm?

Personat pa shtetësi normalisht nuk duhet të mbahen të ndaluar. Individët që janë pa shtetësi shpesh nuk i kanë dokumentet identifikuese, si kartat e identitetit shtetëror ose pasaportat, që mund të tregojnë për identitetin e tyre. Edhe nëse vendi i rezidencës së mëparshme është i identifikuar, shpesh ai vend nuk do ta lejojë menjëherë ripranimin e individit. Në këto situata ndalimi duhet të mënjanohet dhe duhet të përdoret vetëm nëse ai bazohet qartazi në legjislacionin nacional që është në pajtim me të drejtën ndërkombëtare të të drejtave të njeriut. Fillimisht duhet të shfrytëzohen alternativat ndaj ndalimit, përveç nëse ka dëshmi që sugjerojnë që alternativat nuk do të ishin efektive për individin në fjalë.

Personat pa shtetësi pas një qëndrimi të ligjshëm duhet të mbahen të ndaluar vetëm pas shqyrtimit të të gjitha alternativave të mundshme. Gjatë marrjes së vendimit përjashtimor për ndalim, autoritetet duhet të vendosin nëse ndalimi është i arsyeshëm dhe proporcional me objektivat që janë për t'u arritur. Nëse gjykohet i nevojshëm, ndalimi duhet të vendoset në një mënyrë jo diskriminuese për një periudhë minimale kohe. UNHC mund të këshillojë në këtë rast, nëse kjo gjë kërkohet.

Grupi i Punës mbi Ndalimin Arbitrar

Komisioni për të Drejtat e Njeriut i Kombeve të Bashkuara ka trajtuar shtimin shqetësues të rasteve të ndalimit arbitrar që nga 1985. Ai i ka kërkuar Nënkomisionit për Parandalimin e Diskriminimit dhe Mbrojtjes së Minoriteteve të ndërmarrë një studim të hollësishëm për këtë çështje dhe të dorëzojë rekomandime tek ai për zvogëlimin e praktikave të tilla. Në të njëjtën kohë, shqetësimi për garancitë që duhet të gëzojnë të gjithë njerëzit të privuar nga liria e tyre, u manifestua me miratimin nga Asambleja e Përgjithshme e Kombeve të Bashkuara, në dhjetor 1988, të Tërësisë së Parimeve për Mbrojtjen e të Gjithë Personave nën çdo lloj Forme Ndalimi ose Burgosjeje. Në 1990, në vijim të rekomandimeve të bëra në raportin e sipërpërmendur të Nënkomisionit, Komisioni për të Drejtat e Njeriut ngriti Grupin e Punës mbi Ndalimin Arbitrar. Grupi i Punës më vonë miratoi parimet e mëposhtme që rregullojnë izolimin dhe ndalimin:

Parimi 1

Një azilkërkues ose emigrant, kur mbahet për pyetje në kufi ose brenda territorit shtetëror në rast të hyrjes së paligjshme, duhet të informohet të paktën gojarisht, dhe në gjuhën të cilën ai ose ajo kupton, për natyrën dhe bazën e vendimit për refuzimin e hyrjes në kufi ose të lejes për rezidencë të përkohshme në territor, që është duke u shqyrtuar në lidhje me personin në fjalë.

Parimi 2

Një azilkërkues ose emigrant duhet të ketë mundësinë, ndërsa mbahet në izolim, të komunikojë me botën e jashtme, përfshi me anë të telefonit, faksit, postës elektronike dhe të kontaktojë një avokat, përfaqësues konsullor dhe të afërmit.

Parimi 3

Një azilkërkues ose emigrant i vendosur në izolim duhet të sillet menjëherë para një autoriteti gjyqësor apo një autoriteti tjetër.

Parimi 4

Një azilkërkues ose emigrant, kur vendoset në izolim duhet të japë nënshkrimin e tij/e saj në regjistrin që është i numëruar dhe i lidhur, ose që jep garanci të barazvlefshme, duke treguar identitetin e personit, bazën për izolimin dhe autoritetin kompetent, i cili ka vendosur për masën si dhe për kohën dhe datën e pranimit në izolim dhe të lirit prej tij.

Parimi 5

Një azilkërkues ose emigrant sapo pranohet në një qendër izolimi duhet të informohet për rregullat e brendshme dhe kur është e përshtatshme për rregullat e aplikueshme disiplinore dhe çdo mundësi për t'u mbajtur i izoluar nga të tjerët si dhe për garancitë që shoqërojnë këtë masë.

Parimi 6

Vendimi duhet të merret nga një autoritet i ngarkuar me pushtet sipas rregullave me një nivel të mjaftueshëm përgjegjësie dhe duhet të bazohet në kriterin e ligjshmërisë së rregulluar me ligj.

Parimi 7

Duhet të caktohet me ligj një periudhë maksimale dhe izolimi në asnjë rast nuk mund të jetë për një periudhë pa afat apo të gjatësisë së madhe.

Parimi 8

Njoftimi për masat e izolimit duhet të jepet me shkrim, në një gjuhë që kuptohet nga azilkërkuesi ose emigranti, duke treguar bazën për këtë masë; ai duhet të vendosë kushtet sipas së cilave azilkërkuesi ose emigranti duhet të jetë në gjendje të aplikojë për korrigjim tek një autoritet gjyqësor, i cili duhet të vendosë menjëherë për ligjshmërinë e masës dhe kur është e përshtatshme, të urdhërojë lirin e personit në fjalë.

Parimi 9

Izolimi duhet të bëhet efektiv në një godinë publike, të përcaktuar me qëllim për këtë arsye; kur për arsye praktike kjo nuk është e mundur, azilkërkuesi ose emigranti duhet të vendoset në një ambient të veçantë nga ajo e personave të burgosur në bazë të ligjeve penale.

Parimi 10

Zyra e Komisionerit të Lartë për Refugjatët (UNHCR), Komiteti Ndërkombëtar i Kryqit të Kuq (ICRC) dhe kur është e mundur, organizatat joqeveritare të autorizuara sipas rregullave, duhet të lejohen të hyjnë në vendet e izolimit.

Cilat janë të drejtat dhe detyrimet e personave që njihen pa shtetësi?

Ka disa të drejta themelore që zbatohen për të gjithë personat, pavarësisht statusit të tyre ose llojit të qëndrimit në një juridiksion të caktuar. Këto përfshijnë p.sh. ndalimin e torturës dhe parimin e mos diskriminimit. Në të vërtetë Konventa e 1954 pohon se dispozitat e saj aplikohen tek personat pa shtetësi “pa diskriminim race, besimi apo vendi të origjinës” (neni 3).

Çdo person pa shtetësi ka detyrimin të respektojë ligjet dhe rregulloret e vendit ku ai gjendet (neni 2). Duke supozuar që ky detyrim është plotësuar, neni 7 (1) i Konventës parashtron nivelin bazë të mbrojtjes që i takon çdo personi pa shtetësi. Ai parasheh se, përveç rasteve kur Konventa shprehimisht përmban një trajtim më të favorshëm, “Shteti kontraktues duhet t’u japë personave pa shtetësi të njëjtin trajtim që u jepet të huajve në përgjithësi”.

Në lidhje me shumicën e të drejtave të renditura në Konventën e 1954, personat pa shtetësi duhet të kenë *të paktën* të njëjtën qasje në të drejta dhe përfitime si ato që u garantohen të huajve, veçanërisht në lidhje me fitimin e punësimit (neni 17, 18 dhe 19), arsimin publik (neni 22), strehimin (21) dhe lirinë e lëvizjes (neni 26). Për të drejta të tjera specifike, palët kontaktuese janë të inkurajuar t’u japin personave pa shtetësi që banojnë në mënyrë të ligjshme në territorin e tyre një trajtim standard të krahasueshëm me atë që u jepet shtetasve të shtetit, sidomos liria për të praktikuar besimin fetar (neni 4), të drejtat artistike dhe të pasurisë industriale (neni 14), qasja në gjykata (neni 16), ndihma publike (neni 23) dhe legjislacioni i punës dhe sigurimi social (nenin 24).

A gëzojnë personat që njihen si pa shtetësi të drejtën e identitetit dhe dokumenteve zyrtare?

Konventa parasheh që shtetet kontraktuese të lëshojnë dokumente identiteti tek çdo person pa shtetësi në territorin e tyre, i cili nuk posedon një dokument të vlefshëm udhëtimiti. Neni 28 parasheh që palët kontraktuese duhet të lëshojnë dokumente udhëtimiti tek personat pa shtetësi që banojnë në mënyrë të ligjshme në territorin e tyre, përveç nëse arsye mbizotëruese të sigurisë kombëtare dhe rendit publik kërkojnë të kundërtën.

Pjesa e dytë e nenit 28 i fton shtetet të lëshojnë dokumente udhëtimiti tek çdo person pa shtetësi në territorin e tyre, edhe tek ata që nuk janë rezidentë të ligjshëm. Shteteve u kërkohet të shqyrtojnë lëshimin e Dokumenteve të Udhëtimitit sipas Konventës tek personat pa shtetësi që janë në territorin e tyre dhe që nuk janë në gjendje të përfitojnë një dokument udhëtimiti nga vendi i tyre i rezidencës së ligjshme. Kjo dispozitë është veçanërisht e rëndësishme duke qenë se shumë persona pa shtetësi mund të mos kenë një vend të rezidencës së ligjshme. Një dokument udhëtimiti ndihmon si në identifikimi e personit pa shtetësi, por edhe i lejon individit të kërkojë hyrje në një vend të përshtatshëm.

Dokumentet e udhëtimitit janë veçanërisht të rëndësishme për personat pa shtetësi për lehtësimin e udhëtimitit në vende të tjera për studim, punësim, kujdes shëndetësor ose rivendosje në një vend. Në pajtim me Skedulën e Konventës, çdo shtet kontraktues bie dakord të njohë vlefshmërinë e dokumenteve të udhëtimitit të lëshuara nga shtetet e tjera palë. UNHCR mund të ofrojë ndihmë teknike në lëshimin e këtyre lloj dokumentesh.

A mundet një shtet të përzërë një person që njihet si pa shtetësi?

Sipas kushteve të Konventës, personat pa shtetësi që qëndrojnë në mënyrë të ligjshme në vend nuk mund të përzihen, përveç mbi baza të sigurisë kombëtare dhe rendit publik. Përzëniet i nënshtrohen garancive të procesit të duhur ligjor, përveç nëse ka arsye mbizotëruese të sigurisë kombëtare. Pra garancitë procedurale duhet të jenë në vend për t'u lejuar personave pa shtetësi të përgjigjen dhe dorëzojnë dëshmi në lidhje me çdo akuzë, për t'u përfaqësuar nga një mbrojtës ligjor dhe për t'iu dhënë e drejta e ankimit.

Akti Final i Konventës tregon se moskthimi është një parim i pranuar gjerësisht. Moskthimi, që është parimi i moskthimit të një personi në një territor ku ai/ajo do të ishin në rrezik nga persekutimi, është i mbështetur shprehimisht ose i interpretuar në dispozitat e disa traktateve ndërkombëtare, përfshi nenin 33 të Konventës së KB të 1951 në lidhje me Statusin e Refugjatëve, neni 3 i Konventës së KB kundër Torturës dhe Trajtimeve ose Ndëshkimeve të tjera Mizore, Çnjerëzore ose Degraduese, dhe neni 7 i Konventës Ndërkombëtare mbi të Drejtat Civile dhe Politike dhe disa instrumente rajonalë mbi të drejtat e njeriut.

Duke qenë se ndalimi i kthimit është pranuar si parim i të drejtës ndërkombëtare hartuesit e Konventës menduan se ishte e nevojshme ta përfshinin atë në nenet e Konventës që rregullon statusin e personave pa shtetësi de jure.

Sapo merret një vendim final për përzënien, Konventa u kërkon shteteve t'i japin individit në fjalë kohë të mjaftueshme për të siguruar pranimin në një vend tjetër.

Çfarë lloj procedure e natyralizimit duhet të jetë në dispozicion të personave të njohur si pa shtetësi?

Shteteve palë në Konventë u kërkohet të lehtësojnë asimilimin dhe natyralizimin e personave pa shtetësi në masën më të madhe të mundshme. (Fjala “asimilim” këtu nuk nënkupton humbjen e identitetit specifik të personave të përfshirë, por më shumë integrimin e tyre në jetën ekonomike, sociale dhe kulturore të vendit.) Në veçanti atyre u kërkohet të bëjnë çdo përpjekje për të përshpejtuar procedurat e natyralizimit, përfshi zvogëlimin e tarifave dhe kostove kurdo që kjo është e mundur.

Pasi Timuri Lindor deklaroi pavarësinë nga Indonezia, të gjithë Timuro Lindorëve që jetonin në Indonezi iu dha mundësia të mbanin qytetarinë e Indonezisë ose të fitonin atë të Timurit Lindor me të cilën mund të qëndronin në Indonezi si të huaj me një leje të vlefshme rezidence

Disa vende kanë përfshirë në legjislacionet e tyre të shtetësisë kushte të kufizuara të rezidencës së ligjshme për refugjatët dhe personat pa shtetësi që dëshirojnë të aplikojnë për natyralizim.

Konventa Evropiane mbi Shtetësinë e 1997 (ECN) e zhvillon më tej këtë rekomandim duke kërkuar që e drejta e brendshme të përmbajë rregulla që e bëjnë të mundshme për të huajt rezidentë të ligjshëm dhe tradicional në territor për t'u natyralizuar. ECN më tej kufizon çdo kërkesë për rezidencë tek një maksimum prej 10 vitesh para se një individ të jetë në gjendje të parashtrijë një aplikim për natyralizim. Konventa gjithashtu inkurajon shtetet të shqyrtojnë përdorimin e procedurave të përshpejtuara të natyralizimit për personat pa shtetësi dhe të njohur si refugjatë.

Cila është rëndësia e Aktit Final të Konventës?

Akti Final rekomandon që çdo shtet kontraktues, kur i njeh si të vlefshme arsyet për të cilat një person ka hequr dorë nga mbrojtja e shtetit tek i cili ai/ajo është shtetas, ta shqyrtojë me dashamirësi mundësinë e akordimit tek ai person trajtimin që konventa akordon tek personat pa shtetësi. Ky rekomandim ishte përfshirë për llogari të personave pa shtetësi de facto, të cilët teknikisht kanë një shtetësi, por nuk marrin ndonjë prej përfitimeve që zakonisht shoqërohen me shtetësinë, sidomos mbrojtjen shtetërore.

Cilat janë mënyrat më të mira për mbrojtjen e personave pa shtetësi?

Mënyra më efektive për mbrojtjen e personave pa shtetësi është me anë të përpilimit të legjislacionin që si fillim e bën të pamundur krijimin e situatës të pashtetësisë (shih Kapitullin 3 për një diskutim të plotë të Konventës së 1961 mbi Zvogëlimin e Pashtetësisë dhe të masave të ndërlydhura që shtetet mund të miratojnë për eliminimin e pashtetësisë).

Megjithatë derisa të eliminohet problemi i pashtetësisë, personat që njihen si pa shtetësi duhet të mbrohen. Aderimi dhe implementimi i Konventës së 1954 në lidhje me Statusin e Personave Pa Shtetësi dhe miratimi i legjislacionit implementues do të sigurojë respektimin e të drejtave dhe detyrimeve të personave pa shtetësi.

Siç u përmend më lart Konventa e 1954 nuk e ndryshon shtetësinë e një individi, as nuk i detyron shtetet të pranojnë personat jo refugjatë pa shtetësi në territorin e tyre. **Aplikimi i dispozitave të Konventës së 1954 nuk është një zëvendësim për dhënien e shtetësisë.** Kurdo që është e mundur shtetet duhet të lehtësojnë asimilimin dhe natyralizimin e personave pa shtetësi që jetojnë në territorin e tyre me anë të legjislacionit dhe praktikës së shtetësisë. Kjo situatë njihet si **integrim lokal**.

Në 2005 qeveritë e Kirgistanit dhe Turkmenistanit u dhanë qasje të përsheptuar në qytetari një numri refugjatësh pa shtetësi me origjinë nga Taxhikistani me qëllim që ata të mund të ndërtonin jetët e tyre në vendet e tyre të azilit

Në disa raste përjashtimore mund të mos jetë e mundur për personat pa shtetësi që të kenë statusin e tyre ligjor të normalizuar në vendin ku jetojnë. **Rivendosja** në një vend tjetër pra mund të jetë zgjidhja e përshtatshme për këta individë. Ndërsa kriteri për rivendosjen i shteteve zakonisht nuk mbulon situatat e pashtetësisë (rivendosja më shpesh përdoret për refugjatët), Komiteti Ekzekutiv i UNHCR-së së fundi u ka bërë thirrje shteteve ta shtrijnë kriterin e tyre për të përfshirë personat pa shtetësi. Në Konkluzionin e tij Nr. 95(2003), Excom

“I inkurajonte shtetet (e Excom-it) për të bashkëpunuar me UNHCR-në për metodat për zgjidhjen e rasteve të pashtetësisë dhe për të shqyrtuar mundësinë e ofrimit të vendeve të rivendosjes kur situata e një personi pa shtetësi nuk mund të zgjidhet në vendin që është aktualisht pritësi ose në vendin e rezidencës së mëparshme të zakonshme, dhe mbetet e pasigurt...”

UNHCR mund të ofrojë këshillim dhe ndihmë tek shtetet si për integrimin dhe për rivendosjen e personave pa shtetësi.

Eliminimi i Shkaqeve të Pashtetësisë

Pashtetësia mund të vijë nga rrethana të ndryshme. Disa prej shkaqeve kryesore të pashtetësisë dhe hapat praktike që shtetet mund të marrin për të evituar këto rrethana, veçanërisht gjatë shqyrtimit të shtetësisë, janë diskutuar më poshtë.

Shkaqet Teknike

Konflikti i ligjeve

Probleme mund të dalin kur legjislacioni mbi shtetësinë në një prej shteteve bie në konflikt me atë të një shteti tjetër, duke e lënë një individ pa shtetësinë e asnjë shteti. Të dy ligjet mund të jenë hartuar si duhet, por problemet dalin atëherë kur ato implementohen së bashku. P.sh. shteti A, në të cilën ka lindur individi, e jep shtetësinë vetëm me trashëgimi (*jus sanguini*), por prindërit e individit janë shtetas të shtetit B. Nga ana tjetër, shteti B e jep shtetësinë vetëm në bazë të vendit të lindjes (*jus soli*), por individi ka lindur në shtetin A. Pra individi pra mbetet pa shtetësi.

Për të evituar këto probleme:

- Ashtu siç parashihet në Konventën e Hagës së 1930, secili shtet vendos sipas ligjeve të tij kush janë shtetasit e tij. Ky ligj i njohur nga shtetet e tjera duhet të jetë në pajtim me konventat ndërkombëtare, zakonet ndërkombëtare dhe parimet e njohura të së drejtës të aplikueshme për çështjet e shtetësisë. Shtetet pra duhet të posedojnë një përmbledhje të freskuar të ligjeve të shtetësisë dhe duhet të kuptojnë implementimin e tyre në praktikë me qëllim zgjidhjen e konflikteve të shtetësisë.
- Konventa e 1961 mbi Zvogëlimin e Pashtetësisë pohon se shtetësia duhet të jepet:
 - me lindje, me anë të veprimit të ligjit tek një person i lindur në territorin e shtetit;
 - anë të veprimit të ligjit në një moshë të caktuar tek një person i lindur në territorin e shtetit në vartësi të kushteve të ligjit kombëtar;
 - me aplikim, tek një person i lindur në territorin e shtetit (aplikimi mund të jetë në vartësi të një ose më shumë faktorëve në vijim: një periudhë e caktuar në të cilën aplikimi mund të parashtrohet, kërkesa të caktuara për rezidencën, mungesa e dënimeve penale të një natyre të treguar, dhe/ose që personi të ketë qenë gjithmonë pa shtetësi;)
 - me lindje tek një fëmijë i ligjshëm, nëna e të cilit ka shtetësinë e shtetit ku ka lindur fëmija;
 - me trashëgimi, nëse individi nuk ka mundësi të fitojë shtetësinë e shtetit kontraktues në territorin e të cilit ai/ajo ka lindur për shkak të moshës ose kërkesave për rezidencë (kjo mund të varet prej një ose më shumë faktorëve në vijim: një periudhë e caktuar në të cilën aplikimi mund të parashtrohet, kërkesa të caktuara për rezidencën; dhe/ose që personi të ketë qenë gjithmonë pa shtetësi);
 - tek fëmijët e braktisur të gjetur në territorin e shtetit kontraktues;
 - me lindje, me anë të veprimit të ligjit, tek një person i lindur diku tjetër nëse shtetësia e njërit prej prindërve në kohën e lindjes ishte ajo e shtetit kontraktues;
 - Me aplikim, siç parashihet nga ligji kombëtar, tek një person i lindur diku tjetër nëse shtetësia e njërit prej prindërve në kohën e lindjes ishte ajo e shtetit kontraktues (aplikimi mund të jetë në vartësi të një ose më shumë faktorëve në vijim: një

periudhë e caktuar në të cilën aplikimi mund të parashtrahet, kërkesa të caktuara për rezidencën, jo vepër kundër sigurisë kombëtare, dhe/ose që personi të ketë qenë gjithmonë pa shtetësi);

- Shumica e shteteve i kombinojnë parimet e jus soli dhe jus sanguinis në legjislacionin e tyre të shtetësisë për të përcaktuar tërësinë fillestare të qytetarëve të një shteti dhe sesi qytetaria jepet me lindje. Ato shtete që nuk pranojnë shtetësisë e dyfishtë duhet të sigurojnë që në një moshë të caktuar, një individ ose prindërit e individit të kenë mundësinë të zgjedhin një shtetësi.

Konflikti i ligjeve të kanë të bëjnë me heqjen dorë

Disa shtete kanë ligje të shtetësisë që u lejojnë individëve të heqin dorë nga shtetësia e tyre pa fituar më parë ose t'u garantohet fitimi i një shtetësie tjetër. Kjo shpesh çon në pashtetësi. Konflikte të ligjeve mbi këtë çështje mund të dalin kur një shtet nuk e lejon heqjen dorë nga shtetësia derisa individi të ketë fituar fillimisht një shtetësi tjetër, ndërsa shteti tjetër i përfshirë nuk do ta japë shtetësinë e tij derisa individi të mos ketë hequr fillimisht dorë nga shtetësia e tij/e saj origjinale. Disa herë një individ mund t'i kërkohej të heqë dorë nga një qytetari e marrë diku tjetër, përpara se ai/ajo të mund të aplikojë për qytetarinë ku ai/ajo banon, pra duke e lënë personin pa shtetësi derisa të jepet shtetësia e re:

Për të evituar këtë problem:

- Sipas Konventës së 1961, humbja ose heqja dorë nga shtetësia duhet të kushtëzohet me posedimin paraprak ose sigurinë për marrjen e një shtetësie tjetër. Një rast përjashtimor mund të jetë për personat e natyralizuar që, pavarësisht njoftimit për formalitetet dhe kufijtë kohorë, banojnë jashtë vendit për një numër të caktuar vitesh dhe nuk mbërrijnë të shprehin vullnetin për mbajtjen e shtetësisë. Personi i natyralizuar në këtë rast është personi që ka fituar shtetësinë me anë të aplikimit tek shteti kontraktues në fjalë, dhe që shteti kontraktues mund ta ketë refuzuar aplikimin. Humbja e shtetësisë mund të zërë vend vetëm në pajtim me ligjin dhe e shoqëruar nga garanci të plota procedurale, si e drejta për dëgjim të drejtë nga një gjykatë ose trup tjetër i pavarur.
- Legjislacioni i qytetarisë duhet të parashohë që asnjë qytetarë të mos heq dorë nga qytetaria e tij/e saj pa fituar qytetarinë tjetër ose marrjen e garancive formale dhe me shkrim nga autoritetet relevante që ai/ajo do të fitojë qytetarinë tjetër.
- Disa shtete kanë prezantuar dispozita që lejojnë për rifitimin e shtetësisë nëse individët e humbin ose nuk e fitojnë qytetarinë tjetër.
- Për shtetet që nuk e pranojnë shtetësinë e dyfishtë ose të shumëfishtë, legjislacioni i qytetarisë duhet të sigurojë që kërkesa për heqjen dorë ose humbjen e shtetësisë si parakusht për fitimin ose mbajtjen e shtetësisë të hiqet kur kjo heqje dorë ose humbje nuk është e mundur. P.sh. për refugjatët nuk duhet të pritët të kthehen ose të kontaktojnë autoritetet e vendit të tyre të origjinës për të lënë qytetarinë e tyre.

Praktikat e mira: Ukraina

Në 1944 më shumë se 200,000 tatarë të Krimesë u deportuan nga Krimea në rajone të ndryshme të Bashkimit të Republikave Socialiste Sovjetike (BRSS), të akuzuar se kishin bashkëpunuar me forcat pushtuese naziste. Shumica u deportuan tek Republika Socialiste Sovjetike Uzbeke. Dy dekada më vonë Presidenti i Sovjetit Suprem të BRSS-së deklaroi se akuzat ndaj tatarëve të Krimesë qenë pa baza dhe se tatarët mund të banonin kudo në territorin e BRSS-së, përfshi gadishullin e Krimesë.

Megjithatë ata tatarë që vendosën të ktheheshin në Krime patën probleme me sigurimin e regjistrimit, punësim dhe qasje në tokë dhe strehim. Në 1987 Këshilli i Ministrave i BRSS-së miratoi një rezolutë duke e kufizuar riatdhesimin e tatarëve të Krimesë vetëm tek 8 distrikte brenda gadishullit, duke e parandaluar kështu kthimin e tyre tek tokat e bregut jugor, më pjellore dhe të zhvilluara. Dy vite pasi Sovjeti Supreme deklaroi “jolicjore dhe kriminale” veprimet e përdorura për të mohuar të drejtat ndaj “njerëzve subjekt i deportimit me forcë”, pasoi një fluks masiv i të kthyerve në Krime.

Në prag të shpërbërjes së BRSS-së në, dhjetor 1991, u shfaqën papritur probleme komplekse politike dhe ligjore të lidhura me suksedimin shtetëror, përfshi çështje të kufijve territorialë dhe të shtetësisë.

Ukraina, e cila tani përfshinte territorin e Krimesë, u bë trashëgimtari shtetëror i ish-Republikës Socialiste Sovjetike të Ukrainës. Sipas Ligjit të parë të Qytetarisë së vendit (1991) personat që ishin qytetarë të ish-USSR-së dhe që ishin rezidentë permanentë në territorin e Ukrainës, përfshi Krimenë, kur u shpall pavarësia më 24 gusht 1991 automatikisht (ex lege) u bënë qytetarë të Ukrainës, pavarësisht origjinës së tyre, statusit social, racës, kombësisë, gjinisë, arsimit, gjuhës amtare, opinionit politik apo besimit fetar. Të vetmet kushte sipas të cilave këta persona nuk bëheshin automatikisht shtetas të Ukrainës ishin nëse ata ishin qytetarë të një shteti tjetër dhe nëse ata kishin kundërshtime të bëheshin qytetarë të Ukrainës. Edhe atyre personave që e kishin regjistruar rezidencën e tyre ligjore në Ukrainë midis pavarësisë dhe hyrjes në fuqi të Ligjit për Qytetarinë tre muaj më vonë u jepej gjithashtu automatikisht qytetaria e Ukrainës. Disa 150,000 tatarë të Krimesë fituan qytetarinë ukrainase me anë të këtyre dispozitave.

108,000 tatarë të Krimesë të vlerësuar si të kthyer në Ukrainë pas hyrjes në fuqi në nëntor 1991 të Ligjit për Qytetarinë u ballafaquan me probleme të reja për marrjen e qytetarisë ukrainase. Rreth 28,000 të cilët e kishin anuluar statusin e tyre të rezidencës permanente në vende të tjera para se legjislacioni i qytetarisë i atyre vendeve të hynte në fuqi u bënë *de jure* pa shtetësi. 80,000 të tjerë që kishin mbetur të regjistruar në vendin e tyre të mëparshëm të rezidencës kur legjislacioni i tyre i qytetarisë hyri në fuqi ishin bërë *de jure* qytetarë të atyre shteteve. Si rezultat atyre nuk u jepej automatikisht qytetaria ukrainase. Megjithëse atyre iu ofrua qasja tek qytetaria ukrainase me anë të proceseve individuale të natyralizimit, shumica e të kthyerve që kishin shpresuar të merrnin qytetarinë ukrainase nuk mund të përmbushnin kriteret strikte të atyre procedurave, që përfshinin pesë vite rezidencë në Ukrainë, të ardhura të mjaftueshme dhe njohuri të gjuhës ukrainase.

UNHCR-ja, Organizata për Siguri dhe Bashkëpunim në Evrope (OSBE) dhe Këshilli i Evropës e inkurajuan qeverinë ukrainase që ta ndryshonte ligjin e saj të qytetarisë me qëllim adresimin e këtyre problemeve. UNHCR-ja ofroi trajnime dhe asistencë teknike për Shërbimin Ukrainas të Pasaportave dhe Natyralizimit dhe organizoi një fushatë mediatike mbi

qytetarinë. OJQ-të lokale të mbikëqyrura nga UNHCR ofruan këshillim ligjor për aplikantët për qytetarinë ukrainase dhe i përfaqësuan individët gjatë procedurave ligjore me autoritetet ukrainase.

Me qëllim zvogëlimin dhe përfundimisht parandalimin e pashtetësisë parlamenti ukrainas, në konsultim me UNHCR-në, e ndryshoi Ligjin për Qytetarinë e vendit shtatë herë brenda dhjetë viteve të para të ekzistencës së legjislacionit. Në maj të 1997 u hoqën kriteret për gjuhën dhe të ardhurat për aplikantët dhe pasardhësit e ish-personave të deportuar u lejuan të fitonin qytetarinë ukrainase në bazë të origjinës së paraardhësit të tyre të vdekur në territorin e Krimesë. Këto ndryshime pozitive bënë të mundur për rreth 28,000 të kthyer *de jure* pa shtetësi që të fitonin përfundimisht qytetarinë ukrainase.

Ndërsa këto ndryshime kaluan nëpër një rrugë të gjatë për të zgjidhur problemet e individëve që ishin pa shtetësi, mbetën pengesa të tjera për të fituar qytetarinë ukrainase, përfshi ndalimin kushtetues të vendit ndaj qytetarisë së dyfishtë. Të kthyerit që ishin bërë *de jure* qytetarë të Uzbekistanit para se të ktheheshin në Krime p.sh. duhet të liroheshin formalisht nga qytetaria uzbekë para se të mund të përfitonin qytetarinë ukrainase. Heqja dorë nga qytetaria uzbekë megjithatë kërkonte një pagesë prej 100 USD, një vizitë në ambasadën uzbekë në Kiev dhe një procedurë administrative që shpesh kërkonte më shumë se një vit.

UNHCR dhe OSBE ndërmjetësuan negociatat mes dy vendeve që çuan në marrëveshjen bilaterale të miratuar në 1998, e cila i lehtësonte procedurat për ndryshimin e qytetarisë. Uzbekistani ra dakord të hiqte tarifën për heqjen e qytetarisë dhe i lejoji zyrtarë lokale të pasaportave të Ministrisë së Brendshme të Ukrainës të mbledhnin aplikimet për heqjen e qytetarisë dhe t'ua kalonte ato autoriteteve uzbekë. Në përgjigje të shqetësimeve të ngritura nga UNHCR, u miratua një politikë administrative që kërkonte që dhënia e qytetarisë ukrainase të përkonte me heqjen e qytetarisë uzbekë, pra duke shmangur mundësinë që një individ të mbetej pa shtetësi gjatë procesit. Gjatë tre viteve që ishte në fuqi marrëveshja bilaterale rreth 80,000 të kthyer nga Uzbekistani morën qytetarinë ukrainase. Ukraina më vonë hyri në marrëveshje të ngjashme bilaterale me Bjellorusinë (1999), Kazakistanin (2000), Taxhikistanin (2001) dhe Republikën e Kirgistanit (2003).

Në Janar të 2001 Parlamenti ukrainas miratoi Ligjin e ri të Qytetarisë që shkon edhe më tej në parandalimin e pashtetësisë. Mes dispozitave të tjera Ligji, i cili është rishikuar në 2005, u lejon aplikantëve të lënë qytetarinë e tyre të huaj brenda një viti nga marrja e shtetësisë ukrainase dhe i fal kërkesat për lënie formale të qytetarisë, nëse tarifat e kërkuara për lënie të qytetarisë e kalojnë pagën minimale mujore në Ukrainë

Ligjet dhe praktikat që ndikojnë veçanërisht te fëmijët

Siç rregullohet edhe nga Konventa Ndërkombëtare mbi të Drejtat Civile dhe Politike (ICCPR) dhe Konventa mbi të Drejtat e Fëmijës (CRC), të gjithë fëmijët, pavarësisht se ku kanë lindur, duhet të regjistrohen menjëherë sapo lindin. Të gjithë fëmijët kanë të drejtë të fitojnë një shtetësi. Shtetësia e fëmijës do të përcaktohet sipas ligjeve të shteteve të përfshira dhe të gjitha shtetet kërkojnë sqarime se ku ka lindur fëmija dhe nga kush. Pa dëshmi të lindjes, që d.m.th. pa një regjistrim të njohur të lindjes, është pothuajse e pamundur për një fëmijë për të përcaktuar identitetin e tij/e saj dhe për rrjedhojë për të fituar një shtetësi.

Për të evituar këtë problem:

- Shtetet duhet të ofrojnë burimet e nevojshme për administratën lokale relevante për të siguruar që regjistrimi i lindjes të kryhet në mënyrë sistematike në pajtim me nenin 7 të CRC dhe nenin 24 të ICCPR. Mbështetja nga komuniteti ndërkombëtar, sidomos nëpërmjet UNICEF, duhet të kërkohej nëse është e nevojshme.
- Kur regjistrohen lindjet shtetet duhet të identifikojnë rastet e shtetësisë së diskutuar dhe duhet të japin qytetarinë nëse fëmija përndryshe mbetet pa shtetësi. Dispozitat relevante të Konventës së 1961 mbi Zvogëlimin e Pashtetësisë duhet të inkorporohen në legjislacionin kombëtar pas aderimit në Konventë. Këto dispozita duhet të inkorporohen në legjislacionin e brendshëm edhe nëse shteti nuk ka aderuar në Konventën e 1961.
- Duhet të ketë dispozita në legjislacionin mbi qytetarinë për fitimin e shtetësisë të vendit ku ka lindur fëmija. Kjo do të parandalonte pashtetësinë në rastet kur bëhet një gabim në përcaktimin e shtetësisë së fëmijës me lindje.
- Fëmijëve të lindur nga marrëdhënia jashtëmartesore në masën që është e mundur u jepet e njëjta qasje në shtetësi me lindje si dhe fëmijëve të lindur nga prindër të martuar në pajtim me ligjin kombëtar.

Në shumë vende grave nuk u lejohet ta kalojë shtetësinë e tyre tek fëmijët e tyre, edhe kur fëmija lind në shtetin e shtetësisë së nënës dhe babai nuk është shtetas. Në këto raste fëmija është pa shtetësi:

Për të evituar këtë problem:

- Sipas Konventës së 1957 mbi Shtetësinë e Grave të Martuara dhe Konventës së 1979 mbi Eliminimin e të Gjitha Formave të Diskriminimit kundër Grave, gratë duhet të kenë të drejta të barabarta me burrat në lidhje me shtetësinë e fëmijëve të tyre. Aplikimi i këtyre parimeve do të evitojë si diskriminimin kundër grave, edhe mundësinë që një fëmijë të trashëgojë statusin e pashtetësisë nga babai i tij/i saj, nëse ai është pa shtetësi.
- Shtetet duhet të përfshijnë dispozita mbi mos diskriminimin në bazë të seksit në ligjet e tyre kombëtare të shtetësisë.

Fëmijët jetimë dhe të braktisur shpesh nuk kanë një shtetësi të konfirmuar. Fëmijët e jashtëligjshëm gjithashtu mund të pengohen nga fitimi i shtetësisë.

Për të evituar këtë problem:

- Fëmijëve të braktisur të gjetur në territorin e shtetit duhet t'u jepet shtetësia e atij shteti. Ky parim gjendet në legjislacionin e shtetësisë të shumë shteteve dhe në instrumentet ndërkombëtare që lidhen me shtetësinë.
- Interesi më i mirë i fëmijës gjithmonë duhet të marrë konsideratën kryesore kur përcaktohet shtetësia e fëmijës.

Praktikat e **birësimit** të disa shteteve mund të çojnë drejt pashtetësisë, nëse p.sh. fëmijët nuk janë në gjendje të fitojnë shtetësinë e prindërve birësues.

Për të evituar këtë problem:

- Shtetet duhet të prezantojnë dispozita në legjislacionin e tyre që garantojnë që birësimet e përfunduara jashtë vendit në pajtim me të drejtën ndërkombëtare të njihen nga ligji kombëtar.

Konventa Evropiane e 1967 mbi Birësimin e Fëmijëve i inkurajon shtetet të lehtësojnë dhënien e shtetësisë tek fëmijët e birësuar të shtetasve të tyre.

Praktikat administrative

Ka një numër çështjesh administrative dhe procedurale që lidhen me vendosjen dhe humbjen e shtetësisë. Edhe nëse një individ kualifikohet për qytetari - në të vërtetë, edhe nëse një individ ka aplikuar në mënyrë të suksesshme për qytetari - tarifën e larta administrative, afatet që nuk mund të mbërrihen dhe/ose një paftësi për të siguruar dokumentet e kërkuara pasi ato janë në posedim të shtetit të mëparshëm të shtetësisë, të gjitha këto mund ta pengojnë një individ nga fitimi i shtetësisë.

Për të evituar këtë problem:

- Aplikimet që lidhen me fitimin, mbajtjen, humbjen, rifitimin ose certifikimin e shtetësisë duhet të procedohen brenda një kohe të arsyeshme.
- Regjistrimi i fitimit ose humbjes automatike (ex lege) së shtetësisë, përfshi situatat e suksedimit të shtetit, për rezidentët e zakonshëm dhe tradicionalë nuk duhet të kërkojë deklarata me shkrim, megjithëse shtetet në përgjithësi këshillohen të mbajnë dëshmi me shkrim të të gjitha vendimeve të shtetësisë.
- Tarifën për fitimin, mbajtjen, humbjen, rifitimin ose certifikimin e shtetësisë dhe për shqyrtime administrative dhe gjyqësore të ngjashme duhet të jenë të arsyeshme.

Ligjet dhe praktikat që ndikojnë veçanërisht tek gratë

Disa shtete *automatiksht* e ndryshojnë statusin e shtetësisë së një gruaje kur ajo martohet me një jo shtetas. Një grua pastaj mund të bëhet pa shtetësi, nëse ajo nuk e merr automatiksht shtetësinë e burrit të saj, ose nëse burri i saj nuk ka shtetësi.

Për të evituar këtë problem:

- Konventa e 1957 mbi Shtetësinë e Grave të Martuara dhe Konventa e 1979 mbi Eliminimin e të Gjitha Formave të Diskriminimit kundër Grave synojnë t'u japin grave të drejta të barabarta me burrat për fitimin, ndryshimin ose mbajtjen e shtetësisë. Në pajtim me parimet e këtyre konventave statusi i shtetësisë së bashkëshortit nuk duhet të ndryshojë automatiksht shtetësinë e bashkëshortes, ta lërë atë pa shtetësi dhe as të ofrojë fitim të detyruar për të të shtetësisë së tij.
- Në shtetet ku gratë nuk kanë të drejta të barabarta me burrat dhe mund të humbin automatiksht qytetarinë e tyre kur martohen ose kur gratë kanë lënë qytetarinë e tyre të mëparshme kur martohen, ato shtete duhet të prezantojnë dispozita në legjisllacionin e tyre të qytetarisë që u mundësojnë grave, martesat e të cilave janë zgjidhur, të rifitojnë automatiksht qytetarinë e tyre të mëparshme me anë të një deklarate të thjeshtë.

Humbja automatike e shtetësisë

Disa shtete ia revokojnë automatiksht shtetësinë një individit, i cili ka lënë vendin e tij ose i cili banon jashtë. Revokimi i shtetësisë, që mund të ndodhë vetëm disa muaj pas largimit të individit, shpesh shoqërohet me praktika administrative me defekte, në të cilat personi në fjalë nuk vihet në dijeni që ai/ajo rrezikon humbjen e shtetësisë së tij/të saj nëse ai/ajo nuk regjistrohet rregullisht me autoritetet e vendit. Nëse individit është një qytetar i natyralizuar, dhe jo një që ka lindur në shtet ose që ka fituar shtetësinë me anë të trashëgimisë, edhe regjistrimi i rregullt mund të jetë i pamjaftueshëm për të garantuar që ajo shtetësi të mos revokohet. Pashtetësia shpesh është rezultat direkt i këtyre praktikave.

Për të evituar këtë problem:

- Neni 7(3) i Konventës së 1963 mbi Zvogëlimin e Pashtetësisë parasheh që një individ të mos e humbasë shtetësinë e tij/e saj dhe të bëhet pa shtetësi në bazë të largimit, rezidencës jashtë vendit, mos regjistrimit ose ndonjë arsye tjetër të ngjashme. Konventa përfshin një përjashtim nga ky parim në lidhje me personat e natyralizuar që jetojnë jashtë për më shumë se shtatë vite radhazi. Këta individë duhet të shprehin tek autoriteti i duhur dëshirën e tyre për të mbajtur shtetësinë e tyre. Shtetet pra duhet të informojnë siç duhet qytetarët e natyralizuar mbi këtë politikë si brenda kufijve të tyre dhe jashtë vendit me anë të shërbimeve të tyre konsullore.
- Instrumentet më të reja, si Konventa Evropiane mbi Shtetësinë, nuk u lejojnë shteteve të privojnë një person nga shtetësia e tij/e saj në bazë të faktit që individi zakonisht jeton jashtë vendit, nëse individi në fjalë do të bëhej kështu pa shtetësi.

Shkaqet që lidhen me suksesimin e shtetit

Transferimi i territorit ose sovranitetit

Megjithëse trajtohet vetëm pjesërisht në instrumente dhe parime specifike ndërkombëtare, transferimi i territorit ose i sovranitetit për një kohë të gjatë ka qenë shkak i pashtetësisë. Ligjet dhe praktikat kombëtare në mënyrë të pashmangshme do të ndryshojnë kur një shtet i nënshtrohet ndryshimeve të thella territoriale ose të sovranitetit, si p.sh. kur një shtet fiton pavarësinë nga një fuqi koloniale, pasi një shtet shpërbëhet, nëse një shtet i ri ose shtete të reja trashëgojnë shtetin e shpërbërë, ose nëse një shtet rikrijohet pas një periudhe shpërbërjeje. Secila prej këtyre ngjarjeve mund të nxisë miratimin e ligjeve ose dekreteve të reja të qytetarisë dhe/ose procedura të reja administrative. Individët mund të bëhen pa shtetësi në këto situata nëse ata nuk arrijnë të marrin shtetësinë sipas legjislacionit/dekreteve të reja ose procedurave të reja administrative, ose nëse atyre u mohohet shtetësia për shkak të riinterpretimit të ligjeve dhe praktikave të aplikuara më parë.

Për të evituar këto probleme:

- Neni 10 i Konventës së 1961 mbi Zvogëlimin e Pashtetësisë parasheh se shtetet palë duhet të sigurojnë që pashtetësia të mos ndodhë si rezultat i transferimit të territorit. Shtetet duhet të nënshkruajnë traktate bilaterale ose multilaterale që përfshijnë dispozita për të siguruar që pashtetësia të mos ndodhë si rezultat i transferimit të territorit. Kur nuk është nënshkruar një traktat i tillë, shteti(et) në fjalë duhet t'ua japin shtetësinë atyre që në kushte të tjera do të mbeteshin pa shtetësi.
- Në praktikë popullatat zakonisht lidhen me territore; megjithatë disa traktate ndërkombëtare, dispozita kushtetuese dhe legjislacioni kombëtar ofrojnë gjithashtu mundësinë e shtetësisë nga shtetet trashëgimtare/pasuese.
- Traktatet ndërkombëtare mund të inkorporojnë gjithashtu dispozita që fokusohen sesi shpërbërja ose ndarja e shteteve mund të ndikojë tek shtetësia.
- Duke iu përgjigjur nevojës për kodifikim dhe zhvillim të së drejtës ndërkombëtare në lidhje me suksesimin e shteteve, Komisioni i të Drejtës Ndërkombëtare (ILC) i Kombeve të Bashkuara përgatiti draft nenet mbi çështjet që përmbahen në Aneksin e Rezolutës së Asamblesë së Përgjithshme të KB 55/153 të 2001. Draft nenet parashohin që:
 - të gjitha shtetet e interesuara duhet të marrin masat e duhura me qëllim që personat që në datën e suksesimit të shteteve kishin shtetësinë e shtetit paraardhës të mos mbeten pa shtetësi si rezultat i suksesimit;

- një person rezidenca e zakonshme e të cilit gjendej në territorin e ndikuar nga suksedimi supozohet se fiton shtetësinë e shtetit pasues në datën e suksedimit;
 - një shtet pasues nuk duhet t’ua japë shtetësinë tij personave, rezidenca e zakonshme e të cilëve ishte në shtetin tjetër kundër vullnetit të personave në fjalë, përveç nëse ata mbeten pa shtetësi në rrethana të tjera;
 - shtetet në fjalë duhet të marrin në konsideratë vullnetin e personave të interesuar kurdo që ata persona kanë të drejtë të fitojnë shtetësinë e dy ose më shumë shteteve. Çdo shtet i interesuar duhet të japë të drejtën e zgjedhjes së shtetësisë të atij shteti tek personat që kanë lidhjet e duhura me atë shtet nëse ata persona mbeten pa shtetësi në rrethana të tjera;
 - shtetet e interesuara nuk duhet t’ua mohojnë personave të interesuar të drejtën të mbajnë ose fitojnë shtetësinë ose të drejtën e zgjedhjes së shtetësisë nëpërmjet diskriminimit mbi çfarëdolloj baze.
- Konventa Evropiane mbi Shtetësinë dhe Draft **Protokolli mbi Mënjanimin e Pashtetësisë në lidhje me Suksedimin e Shteteve** inkorporojnë dispozitat e Konventës së 1961 dhe shumë prej parimeve që gjenden në draft nenet e ILC-së. Konventa Evropiane i kushton një kapitull të tërë Suksedimit të Shteteve dhe Shtetësisë duke nënvizuar katër parime kryesore:
 - lidhja e pastër dhe efektive mes personit të interesuar dhe shtetit;
 - rezidenca e zakonshme e personit të interesuar në kohën e suksedimit;
 - vullneti i personit të interesuar; dhe
 - origjina territoriale e personit të interesuar.

Për më tepër, Konventa Evropiane mbi Shtetësinë parasheh që jo shtetasit e shtetit paraardhës që janë rezidentë të zakonshëm në territorin mbi të cilin transferohet sovraniteti tek shteti pasues, duhet të kenë të drejtën të mbeten në atë shtet dhe të gëzojnë të njëjtat të drejta sociale dhe ekonomike si shtetasit.

- Draft Protokolli mbi Eliminimin e Pashtetësisë në raport me suksedimin e shteteve zhvilloi rregulla specifike të dëshmisë (neni 8) në lidhje me shtetësinë në rastet e suksedimit të shteteve.

“Një shtet suksesor/pasues do të insistojë në standardet e tij të dëshmisë të nevojshme për dhënien e shtetësisë së tij kur bëhet fjalë për persona që kanë mbetur ose do të kishin mbetur pa shtetësi si rezultat i suksedimit të shtetit dhe kur nuk është e arsyeshme për këta persona për të përmbushur kërkesat standarde.

Një shtet suksesor nuk do të kërkojë dëshmi të mos fitimit të shtetësisë tjetër para dhënies së shtetësisë së tij tek personat që kanë qenë rezidentë të zakonshëm në territorin e tij në kohën e suksedimit të shteteve dhe që kanë mbetur ose do të kishin mbetur pa shtetësi si rezultat i suksedimit të shteteve.”

Paragrafi një i nenit 8 shqyrton situatën në të cilën është e pamundur ose shumë e vështirë për një person për të përmbushur kërkesat standarde të dëshmisë për të realizuar kushtet për fitimin e shtetësisë. Në disa raste mund të jetë e pamundur për një person për të siguruar dokumentacionin e plotë të dëshmisë së trashëgimisë së tij/së saj, nëse p.sh. arkivat e regjistrit civil janë shkatërruar. Mund të jetë e pamundur për të ofruar dëshmi dokumentare të vendit të rezidencës në rastet kur vendi i rezidencës nuk ishte i regjistruar. Kjo dispozitë mbulon situatat kur mund të jetë e mundur për një person të ofrojë prova, por do të ishte e paarsyeshme për të kërkuar këto prova,

p.sh. nëse ofrimi i provës do ta vendoste në rrezik jetën ose shëndetin e aplikantit. Rrethanat që e bëjnë të vështirë për të ofruar dëshmi nuk janë gjithmonë drejtpërdrejtë të lidhura me ngjarjen e suksesimit të shtetit. Ato mund të jenë pasojat e një ngjarjeje që ka ndodhur para ose pas suksesimit, p.sh. kur nën regjimin e shtetit paraardhës regjistri civil është shkatërruar ose dokumente të rëndësishme nuk janë lëshuar për një segment të caktuar të popullatës. Në të gjitha rastet mundësia e lartë e provës dhe/ose dëshmia e pavarur do të jenë të mjaftueshme për të përmbushur kushtet e fitimit të shtetësisë të shtetit suksesor.

Paragrafi dy i nenit 8 është relevant vetëm kur shteti paraardhës është zhdukur dhe të gjithë personat që kanë shtetësinë e atij shteti e kanë humbur shtetësinë si pasojë automatike e shpërbërjes së shtetit. Nëse shteti i ri suksesor pengon ose zvogëlon numrin e shtetësive të shumëfishta, shteti mund të kërkojë dëshmi nga personi i interesuar që ai/ajo nuk ka fituar një shtetësi tjetër ose që ai/ajo është pa shtetësi. Kërkesa për të provuar që personi nuk ka një shtetësi tjetër ose është pa shtetësi shpesh është e pamundur për t'u përmbushur, pasi varet nga bashkëpunimi me shtetet e tjera. Nëse ka rrezik që personi i interesuar mund të mbetet pa shtetësi si rezultat i suksesimit të shtetit, shteti suksesor nuk duhet të kërkojë dëshmi që personi i interesuar nuk ka një shtetësi tjetër ose është pa shtetësi para se t'i japë shtetësinë atij personi. Kjo rregull bazohet në pikëpamjen dominuese që parandalimi i pashtetësisë është shqetësimi kryesor i komunitetit ndërkombëtar, ndërsa pranimi ose refuzimi i shtetësive të shumëfishta është një çështje për t'u vendosur nga çdo shtet individualisht.

Këto dispozita nuk e parandalojnë një shtet që dëshiron të zvogëlojë numrin e shtetësive të shumëfishta në territorin e tij nga bashkëpunimi me shtetet e tjera dhe shkëmbimi i informacionit mbi fitimin ose humbjen e shtetësisë. Shtetësitë e shumëfishta mund të kundërshtohen nga dispozita e mosnjohjes së shtetësisë tjetër që gjendet në Konventën e Hagës së 1930 mbi Disa Çështje që lidhen me Konfliktin e Ligjeve të Shtetësisë dhe nga neni 7.1.a i Konventës Evropiane, i cili parasheh mundësinë për humbjen automatike të shtetësisë kur një person fiton vullnetarisht shtetësinë tjetër. Një shtet gjithashtu mund t'i kërkojë individit në fjalë të bëjë një deklaratë me shkrim ku të deklarojë që ai/ajo nuk posedon dhe nuk do të posedojë shtetësi tjetër. Kjo do t'i mundësojë shtetit të anulojë qytetarinë e tij nëse/kur zbulohet më vonë që personi në fjalë ka bërë një deklaratë të rremë.

Praktika të Mira: Republika Çeke

Kur ish shteti i Çekosllovakisë u shpërbë formalisht në 1 janar 1993, të dy shtetet suksesore - Republika Çeke dhe Republika Sllovaqe - miratuan ligje të reja të qytetarisë që përkufizonin trupin individual të qytetarëve të secilit vend dhe procesin me anë të të cilit personat mund të fitonin shtetësinë në çdo vend. Megjithatë të dy tipet e legjislacionit bazoheshin në ligjet e shtetësisë të Çekosllovakisë, të cilat ishin hartuar në 1969 dhe si të tillë asnjë nuk ishte i aplikueshëm në realitetin e ri.

Sipas ligjeve të brendshme të qytetarisë të dy shteteve të krijuara, personat e lindur para 1954 - d.m.th. ata individë që ishin 15 vjeç ose më të vjetër kur Republika Socialiste e Çekosllovakisë u bë federatë e përbërë nga dy republika - ishin qytetarë të atyre shteteve nëse kishin lindur në territoret e atyre shteteve (*jus soli*). Individët e lindur pas 1954 konsideroheshin qytetarë të shteteve ose në bazë të *jus soli* (personat e lindur nga prindër me shtetësi të përzierë çeke/sllovaqe zakonisht e fituan shtetësinë e tyre bazuar në vendin se ku kishin lindur) ose me anë të qytetarisë së prindërve të tyre (*jus sanguinis*), kur të dy prindërit kishin të njëjtën shtetësi. Si rezultat shumë personave që kishin jetuar gjithë jetën e tyre në Republikën Çeke iu dha qytetaria sllovaqe dhe anasjelltas. Shumica e minoritetit etnik romë që jetonin në Republikën

Çeke u gjendën të mbërthyer në këtë pezull ligjor, pasi shumica e tyre kishin lindur në territorin sllovak ose ishin pasardhës të paraardhësve të sllovakë.

Ndërsa ligjet e reja të shtetësisë sllovaqe i dhanë të drejtën e pakufizuar të shtetësisë të gjithë qytetarëve të mëparshëm të Çekosllovakisë, Akti i ri i Qytetarisë i Çekisë prezantoi kushte strikte nën të cilat mund të fitohej qytetaria çeke. Për të fituar qytetarinë çeke një individ:

- Duhej të kishte mbajtur dhe regjistruar rezidencën e vazhdueshme permanente në territorin e Republikës Çeke për të paktën dy vite para shpërbërjes së federatës;
- Duhej të ishte i përjashtuar nga qytetaria sllovaqe; dhe
- Nuk duhej të ishte dënua për një krim të kryer me qëllim gjatë pesë viteve paraprake.

Në mes të viteve 1990 qeveritë çeke dhe sllovaqe i kërkuan UNHCR-së t'i ndihmonte ato për zgjidhjen e mijëra rasteve të pashtetësisë që dolën si rezultat i konfliktit të ligjeve. UNHCR dërgoi dy misione për mbledhjen e fakteve në rajon dhe mbajti konsultime me qeveritë për ligjet e tyre të qytetarisë.

Në 1996 UNHCR ndihmoi në themelimin e Qendrës Këshillimore të Qytetarisë me qendër në Pragë. Qendra ofron ndihmë ligjore dhe këshillim social për ish-qytetarët e Çekosllovakisë që janë pa shtetësi, edhe pse ata mund të kenë lidhje afatgjata dhe të pastra me Republikën Çeke. Në një vit ishin nën kujdes më shumë se 3,500 persona të burgosur në burgjet çeke dhe mbi 2,000 të tjerë të cilët nuk mund të përcaktonin ose ushtronin shtetësinë e tyre.

Në vijim të këshillimit së dhënë nga UNHCR dhe Këshilli i Evropës, qeveria çeke filloi të lehtësonte kufizimet e saj mbi fitimin e qytetarisë. Në prill 1996 legjislatura çeke miratoi një ndryshim tek Akti i Qytetarisë që i dha Ministrisë së Brendshme pushtetin për të falur kërkesën për dëshmi të pastër penale për aplikantët që ishin ose kishin qenë qytetarë sllovakë që vazhdimisht kishin jetuar në Republikën Çeke dhe kishin dëshmi zyrtare të kësaj rezidence.

Më vonë, në 1999, legjislatura çeke miratoi një ndryshim tjetër që u lejonte qytetarëve të ish Çekosllovakisë që kishin jetuar në mënyrë permanente në territorin që u bë Republika Çeke, por që nuk kishin leje zyrtare rezidence, të bëheshin qytetarë të Republikës Çeke. Sipas këtij ndryshimi këtyre personave u lejohej të provonin rezidencën e tyre me anë të punës dhe/ose kontratave të shtëpive dhe/ose dëshmitarëve. Atyre gjithashtu nuk u kërkohesh të kishin dëshmi të pastër penale. Gradualisht me anë të përpjekjeve të përbashkëta të UNHCR-së, OJQ-ve dhe autoriteteve çeke, ata ish-çekosllovakas që kishin jetuar në mënyrë permanente në Republikën Çeke që nga shpërbërja e federatës fituan qasje të pakufizuar në qytetarinë e Republikës Çeke

Shkaqet e lidhura me diskriminimin ose privimin arbitrar të shtetësisë

Diskriminimi

Një prej kufizimeve kryesore në diskrecionin e shtetit për të dhënë ose mohuar shtetësinë është ndalimi ndaj diskriminimit racial. Ky parim është reflektuar në Konventën mbi Eliminimin e të Gjitha Formave të Diskriminimit Racial dhe në shumë instrumente të tjera. Në Rekomandimin e Përgjithshëm mbi Diskriminimin kundër Jo Qytetarëve të 1 tetorit 2004, Komiteti i Kombeve të Bashkuara mbi Eliminimin e Diskriminimit Racial thekson se “privimi i shtetësisë në bazë të racës, ngjyrës, trashëgimisë, ose origjinës kombëtare ose etnike është cenim i detyrimeve të shtetit për siguruar gëzimin në mënyrë jo diskriminuese të së drejtës së shtetësisë.”

Megjithatë disa herë individët nuk janë në gjendje për të fituar shtetësinë e një shteti të caktuar pavarësisht lidhjeve të forta me atë shtet - lidhje që për persona të tjerë, do të ishin të mjaftueshme për të nxitur dhënien e shtetësisë Diskriminimi në bazë të racës, ngjyrës, etnisë, besimit fetar, gjinisë, opinionit politik ose faktorëve të tjerë mund të jetë ose i hapur ose i krijuar pa qëllim në ligje ose ashtu si ata implementohen. Mund të thuhet se ligjet janë diskriminuese nëse ato përmbajnë gjuhë paragjyquese ose nëse rezultat i aplikimit të tyre është diskriminimi.

Për të evituar këtë problem:

- Të sigurohet që parimi i mos diskriminimit në lidhje me shtetësinë të përfshihet në kushtetutë dhe në ligjet që lidhen me shtetësinë dhe të sigurohet me anë të vendimeve administrative dhe gjyqësore implementimi i parimit.
- T'u kërkohet shteteve të miratojnë çdo masë të nevojshme, qoftë së brendshmi dhe në bashkëpunim me shtetet e tjera, për të siguruar që çdo fëmijë të ketë një shtetësi kur ai/ajo të lindë. Pra fëmijët e lindur nga prindër të martuar, fëmijët e lindur jashtë martese dhe fëmijët e lindur nga prindër pa shtetësi të kenë të gjithë të drejtë të barabartë në shtetësi sipas të drejtës ndërkombëtare.
- Konventa e 1957 mbi Shtetësinë e Grave të Martuara dhe Konventa e 1979 mbi Eliminimin e të Gjitha Formave të Diskriminimit kundër Grave kërkojnë t'u japin grave të drejta të barabarta me burrat për fitimin, ndryshimin ose mbajtjen e shtetësisë. Në pajtim me parimet e këtyre Konventave, statusi i shtetësisë së bashkëshortit nuk duhet të ndryshojë automatikisht shtetësinë e bashkëshortes, ta lërë atë pa shtetësi, apo ta bëjë të detyrueshme marrjen prej saj të shtetësisë së tij.

Privimi dhe mohimi i shtetësisë

Deklarata Universale e të Drejtave të Njeriut parasheh se asnjë nuk duhet të privohet arbitrarisht nga shtetësia. Konventa e 1961 dhe Konventa Evropiane e 1997 mbi Shtetësinë kufizojnë ngushtë mundësitë e shteteve për të iniciuar humbjen e shtetësisë. Çdo humbje e shtetësisë duhet të shoqërohet nga garanci të plota procedurale dhe nuk duhet të rezultojë në pashtetësi.

Denacionalizimi ndodh kur një shtet e privon një individ nga shtetësia, zakonisht sepse shteti është i përfshirë në praktika diskriminuese. Zakonisht pason përjashtimi i individit.

Për të evituar këto probleme:

- Parimi bazë i të drejtës ndërkombëtare është që asnjë nuk duhet të privohet nga shtetësia, nëse ky privim rezulton në pashtetësi.
- Konventa e 1961 mbi Zvogëlimin e Pashtetësisë bën përjashtimet e mëposhtme nga ky parim:
 - Shtetësia e fituar nga keq përfaqësimi ose mashtrimi;
 - Humbja e shtetësisë që pason banimin jashtë vendit (shih më lart);
 - Aktet e papajtueshme me detyrimin e lojalitetit, si në cenimin e një ndalimi të shprehur për t'i dhënë shërbime një vendi tjetër, ose me anë të sjelljes personale seriozisht paragjyquese për interesat jetësore të shtetit (vetëm nëse janë të specifikuar në ligj në kohën e nënshkrimit të Konventës); ose
 - Betimi ose deklarata formale e besnikërisë tek një shtet tjetër ose hedhja poshtë e besnikërisë ndaj shtetit (vetëm nëse specifikohet në ligj në kohën e nënshkrimit të Konventës).

Shteti palë i Konventës së 1961 mund ta privojë në individ nga shtetësia e tij vetëm mbi shkaqet e mësipërme, nëse janë të treguara specifikisht në ligj në kohën e nënshkrimit, ratifikimit, ose aderimit dhe nëse janë në pajtim me ligjin dhe të shoqëruara nga garanci të plota procedurale, si e drejta e dëgjimit të drejtë. Shteti kontraktues nuk mund të privojë asnjë person ose grup personash nga shtetësia e tyre mbi baza raciale, etnike, fetare ose politike.

- Konventa Evropiane e 1997 mbi Shtetësinë kufizon edhe më tej kapacitetin e shteteve për të privuar personat nga shtetësia e tyre, nëse kjo rezulton me pashtetësinë. Sipas kësaj Konvente, privimi i shtetësisë justifikohet vetëm në raste të fitimit të shtetësisë me mashtrim, ose keq përfaqësim. Megjithatë nëse privimi i qytetarisë nuk rezulton në pashtetësi, shteti mund ta privojë një shtetas nga shtetësia e tij për shkaqe të:
 - Fitimit vullnetar të shtetësisë tjetër;
 - Shërbimit vullnetar në forcën ushtarake të huaj;
 - Sjelljes serioze paragjyquese për interesat jetësore të shtetit;
 - Mungesës së lidhjes së qartë mes shtetit dhe shtetasit, i cili banon zakonisht jashtë;
 - Parakushteve që çojnë tek fitimi automatik i shtetësisë së shtetit, siç rregullohet në ligjin e vendit nuk janë përmbushur (kjo aplikohet vetëm tek të miturit); ose
 - Kur një fëmijë i birësuar fiton ose ka shtetësinë e huaj të një apo të të dy prindërve birësues.

Dispozitat kryesore të Konventës së 1961 të Kombeve të Bashkuara për Zvogëlimin e Pashtetësisë

Mbi dhënien e shtetësisë (Nenet 1, 2, 3 dhe 4)

Shtetësia jepet tek ata që në kushte të tjera do të ishin pashtetësi, të cilët kanë një lidhje efektive me shtetin, qoftë nëpërmjet lindjes, ose trashëgimisë. Shtetësia jepet:

- me lindje, për shkak të veprimit të ligjit tek personi i lindur në territorin e Shtetit;
- për shkak të veprimit të ligjit në një moshë të caktuar, tek personi i lindur në territorin e Shtetit, në vartësi të kushteve të ligjit vendas;
- me aplikim, tek personi i lindur në territorin e Shtetit (aplikimi mund të varet nga një apo më shumë prej faktorëve në vijim: një periudhë e caktuar gjatë të cilës mund të dorëzohet aplikimi, kërkesa specifike të rezidencës, mungesa e dënimeve penale të një natyre të parashikuar dhe/ose që personi të ketë qenë gjithmonë pa shtetësi);
- me lindje, tek një fëmijë i ligjshëm nëna e të cilit ka shtetësinë e shtetit ku ka lindur fëmija;
- me trashëgimi, nëse individi nuk është në gjendje ta fitojë shtetësinë e shtetit kontraktues në territorin e të cilit ai/ajo ka lindur për shkak të moshës ose kërkesave të shtetësisë (kjo mund të varet nga një ose më shumë prej faktorëve në vijim: një periudhë e caktuar gjatë të cilës mund të dorëzohet aplikimi, kërkesa specifike të rezidencës dhe/ose që personi të ketë qenë gjithmonë pa shtetësi);
- tek fëmijët e braktisur të gjetur në territorin e shtetit kontraktues;
- me lindje, për shkak të veprimit të ligjit tek personi i lindur diku tjetër, nëse shtetësia e njërit prej prindërve në kohën e lindjes ishte ajo e shtetit kontraktues;
- me aplikim, ashtu siç rregullohet nga ligji i brendshëm, tek personi i lindur diku tjetër, nëse shtetësia e njërit prej prindërve në kohën e lindjes ishte ajo e shtetit kontraktues (aplikimi mund të varet nga një ose më shumë prej faktorëve në vijim: një periudhë e caktuar gjatë të cilës mund të dorëzohet aplikimi, kërkesa specifike të rezidencës, mungesa e dënimeve për një vepër kundër sigurisë kombëtare dhe/ose që personi të ketë qenë gjithmonë pa shtetësi).

Mbi humbjen ose heqjen dorë nga shtetësia (Nenet 5, 6, dhe 7)

Humbja ose dorëheqja nga shtetësia duhet të kushtëzohet me posedimin paraprak ose sigurinë për fitimin e një shtetësie tjetër. Përjashtim mund të bëhet në rast të personave të natyralizuar, të cilët pavarësisht njoftimit për formalitetet dhe kufijtë kohorë banojnë jashtë vendit për një numër vitesh dhe nuk mbërrijnë të shprehin synimin për mbajtjen e shtetësisë. Personi i natyralizuar në këtë rast është personi që ka fituar shtetësinë me anë të aplikimit tek shteti kontaktues në fjalë dhe ai shtet kontaktues mund ta ketë refuzuar aplikimin. Humbja e shtetësisë mund të ndodhë vetëm në pajtim me ligjin dhe duhet të jetë e shoqëruar me garanci të plota procedurale, si e drejta për dëgjim të drejtë nga një gjykatë ose një trup tjetër i pavarur.

Mbi privimin e shtetësisë (Neni 8 dhe 9)

Askush nuk duhet të privohet nga shtetësia, nëse ai privim rezulton në pashtetësi, përveç kur:

- shtetësia është fituar me keq përfaqësim ose mashtrim;
- individi ka kryer veprime të papajtueshme me detyrimin e besnikërisë, ose në cenim të një ndalimi të shprehur, ose me sjellje personale seriozisht paragjyquese për interesat jetësore të shtetit;
- individi ka bërë betim ose deklaratë formale për besnikëri ndaj një vendi tjetër ose ka refuzuar besnikërinë ndaj shtetit kontraktues;
- personi i natyralizuar që ka humbur lidhjen efektive me shtetin kontaktues dhe që pavarësisht njoftimit nuk mbërrin të shprehë synimin për mbajtjen e asaj shtetësie.

Shteti kontaktues mund të privojë një individ nga shtetësia e tij vetëm mbi shkaqet e mësipërme, nëse ato janë treguar specifikisht në kohën e nënshkrimit, ratifikimit, ose aderimit dhe nëse janë në pajtim me ligjin dhe të shoqëruara nga garanci të plota procedurale, si e drejta e dëgjimit të drejtë. Shteti kontaktues nuk mund të privojë një individ ose një grup personash nga shtetësia e tyre mbi baza raciale, etnike, fetare ose politike.

Mbi transferimin e territorit (Neni 10)

Traktatet duhet të sigurojnë që pashtetësia nuk ndodh për shkak të transferimit të territorit. Kur nuk është nënshkruar traktati, shteti(et) i(të) përfshirë(a) duhet ta japë(in) shtetësinë e tij(e) tek ata që në rrethana të tjera do të bëheshin pashtetësi si rezultat i transferimit ose fitimit të territorit.

Mbi një agjenci ndërkombëtare (Neni 11)

Konventa bën thirrje për themelimin, brenda kornizave të Kombeve të Bashkuara, të një trupi tek i cili një individ që pretendon përfitime nga Konventa mund të aplikojë për ta pasur kërkesën e tij/e saj të shqyrtuar dhe për t'u ndihmuar në prezantimin e asaj kërkesë tek autoriteti i duhur. Asambleja e Përgjithshme i ka kërkuar UNHCR-së ta përmbushë këtë përgjegjësi.

Mbi zgjidhjen e konflikteve (Neni 14)

Mosmarrëveshjet mes palëve kontraktuese në lidhje me interpretimin ose aplikimin e Konventës që nuk janë zgjidhur me mënyra të tjera, do të dorëzohen tek Gjykata e Drejtësisë me kërkesën e secilës prej palëve në mosmarrëveshje.

Akti Final

Akti Final rekomandon që personat që janë pa shtetësi *de facto* duhet, për sa është e mundur, të trajtohen si pa shtetësi *de jure* për t'u mundësuar atyre që të fitojnë një shtetësi efektive

Kapitulli 4

Roli i UNHCR-së

UNHCR ka qenë e përfshirë në çështje të pashtetësisë dhe me personat pa shtetësi që kur filloi veprimtarinë e saj në 1950. Organizata është ngarkuar nga Kombet e Bashkuara për të mbrojtur refugjatët dhe për t'i ndihmuar ata që të gjejnë zgjidhje për situatën e tyre të vështirë. Shumica e refugjatëve që ka ndihmuar organizata gjatë viteve kanë qenë gjithashtu pa shtetësi. Në të vërtetë, gjatë dekadave të fundit është vendosur lidhja mes humbjes ose mohimit të mbrojtjes së shtetësisë dhe humbjes ose mohimit së shtetësisë. Tani gjithashtu është kuptuar gjerësisht se posedimi i një shtetësie efektive dhe mundësia për të ushtruar të drejtat e mishëruara tek shtetësia ndihmojnë në parandalimin e shpërnguljeve të personave në mënyrë jo vullnetare dhe të dhunshme.

Si u përfshi UNHCR në çështjen e pashtetësisë?

Gjatë viteve roli i UNHCR-së në ndihmë të zvogëlimit të shpeshësisë së rasteve të pashtetësisë dhe të personave pa shtetësi është rritur me rritjen e vetë organizatës. Puna e saj në fushën e pashtetësisë është autorizuar nga një traktat ndërkombëtar, rezolutat e Asamblesë së Përgjithshme të KB dhe nga rekomandimet e trupit këshillimor të vetë organizatës, Komiteti Ekzekutiv i Programit të Komisionerit të Lartë (ExCom).

Nuk ka ndonjë dispozitë për krijimin e një trupi mbikëqyrës që do të sigurojë implementimin e duhur të Konventës së 1954 në lidhje me Statusin e Personave Pa Shtetësi. Megjithatë **neni 11 i Konventës së 1961 mbi Zvogëlimin e Pashtetësisë** bën thirrje për themelimin “e një trupi tek i cili një individ që pretendon përfitime nga Konventa mund të aplikojë për shqyrtimin e kërkesës së tij dhe për t'u ndihmuar në prezantimin e saj tek autoriteti i duhur.” Kur Konventa hyri në fuqi në 1975, Asambleja e Përgjithshme i kërkoi UNHCR-së ta përmbushë këtë rol. Përgjegjësitë e organizatës u përpunuan më tej në rezolutat e mëpasshme.

Në 1995 Komiteti Ekzekutiv i Programit të Komisionerit të Lartë miratoi një seri gjithëpërfshirëse të udhëzimeve mbi çështjen e pashtetësisë: Konkluzioni mbi Parandalimin dhe Zvogëlimin e Pashtetësisë dhe Mbrojtjen e Personave Pa Shtetësi (Konkluzioni nr. 78). (ExCom përbëhet nga përfaqësuesit e vendeve- 66 vende ishin anëtare në janar 2005 - të zgjedhur nga ECOSOC në bazë të interesit të tyre të treguar për gjetjen e zgjidhjeve për problemet e refugjatëve.) Konkluzioni i ExCom i 1995 mbi pashtetësisë “inkurajon UNHCR-në të vazhdojë aktivitetet në emër të personave pa shtetësi” dhe “i kërkon UNHCR-së të promovojë në mënyrë aktive aderimin tek Konventa e 1954 mbi Statusin e Personave Pa Shtetësi dhe Konventa e 1961 mbi Zvogëlimin e Pashtetësisë”. Konkluzioni i ExCom i kërkon gjithashtu UNHCR-së “të promovojë në mënyrë aktive parandalimin dhe zvogëlimin e pashtetësisë me anë të shpërndarjes së informacionit dhe trajnimit të stafit dhe zyrtarëve qeveritarë; dhe të përmirësojë bashkëpunimin me organizata të tjera të interesuara”.

Në 1996 **Asambleja e Përgjithshme e KB** miratoi një rezolutë (A/RES/50/152) që ngjashëm inkurajon Komisionerin e Lartë të vazhdojë aktivitetet në emër të personave pa shtetësi dhe të promovojë aderimin dhe implementimin e Konventave të 1954 dhe 1961.

Rezoluta gjithashtu i bën thirrje UNHCR-së “për të ofruar shërbime relevante teknike dhe këshillimore në lidhje me përgatitjet dhe implementimin e legjislacionit mbi shtetësinë tek shtetet e interesuara.”

Në të njëjtën rezolutë Asambleja e Përgjithshme “i bën thirrje shteteve për të miratuar legjislacionin mbi shtetësinë me një perspektivë nga zvogëlimi i pashtetësisë, në pajtim me parimet themelore të së drejtës ndërkombëtare, veçanërisht duke parandaluar privimin arbitrar të shtetësisë dhe duke eliminuar dispozitat të cilat lejojnë heqjen dorë nga shtetësia pa posedimin ose fitimin paraprak të një shtetësie tjetër, ndërsa në të njëjtën kohë duke njohur të drejtën e shtetit për të nxjerrë ligje që rregullojnë fitimin, heqjen dorë dhe humbjen e shtetësisë.”

Pashtetësia është njohur si një prej shkaqeve bazë të shpërnguljeve dhe flukseve të refugjatëve në Agjendën për Mbrojtje, e cila është mbështetur nga Komiteti Ekzekutiv i UNHCR-së (Konkluzioni Nr. 92 [LIII] a) dhe është mirëpritur nga Asambleja e Përgjithshme e KB në 2002. Agjenda për Mbrojtje, kulmi i Konsultimeve Globale të UNHCR-së mbi Mbrojtjen Ndërkombëtare, përbëhet nga një deklaratë e qëllimeve dhe objektivave dhe një inventar i veprimeve për forcimin e mbrojtjes së refugjatëve. Ajo reflekton një seksion të gjerë të shqetësimeve dhe rekomandimeve të shteteve, organizatave ndërqeveritare, OJQ-ve dhe refugjatëve dhe shërben si udhëzues për veprime konkrete. Adresimi i çështjeve të pashtetësisë është njohur si një mënyrë për të ndihmuar në eliminimin e shpërnguljeve me forcë si dhe për të siguruar realizimin e të drejtës për një shtetësi.

Të shqetësuar me numrin tepër të lartë të personave pashtetësi, rastet e të cilëve kanë mbetur për shumë vite për mungesë neglizhence pa zgjidhje, në 2004, ExCom i bëri thirrje UNHCR-së të luajë një rol më aktiv, duke punuar me shtetet relevante për të gjetur zgjidhje për këto situata. ExCom gjithashtu konfirmoi nevojën që UNHCR të vazhdojë me dhënien e mbështetjes teknike dhe operative për shtetet.

Më vonë, në Rezolutën e saj të 2005 mbi të Drejtat e Njeriut dhe Privimin Arbitrar të Shtetësisë (E/CN/ 4/2005/L.58), Komisioni i KB-së mbi të Drejtat e Njeriut e inkurajon UNHCR-në të vazhdojë mbledhjen e informatave mbi këtë çështje dhe adresimin e problemit të privimit të shtetësisë si në raportet e saj, edhe në aktivitetet e saj në terren.

Çfarë bën UNHCR për adresimin e problemit të pashtetësisë?

UNHCR-ja i ndihmon qeveritë në draftimin dhe implementimin e legjislacionit mbi shtetësinë dhe ofron trajnim për zyrtarët qeveritarë. Midis 2003 dhe 2005 UNHCR punoi me mbi 40 shtete duke i ndihmuar ato për të miratuar legjislacion të ri për shtetësinë dhe për të rishikuar legjislacionin e vjetër. UNHCR ofroi komente mbi dispozitat kushtetuese mbi legjislacionin e shtetësisë për shtetet ku segmente të konsiderueshme të popullsisë janë ose pa shtetësi, ose kanë shtetësi të papërcaktuar.

UNHCR punon me parlamentet për të siguruar që legjislacioni mbi shtetësinë nuk çon tek shpërngulja dhe nuk përmban dispozita që mund të krijojnë pashtetësi. (Shih Shtojcën 4 për një listë të zyrave të UNHCR-së nëpër botë).

Siç është planifikuar në Agjendën për Mbrojtje, UNHCR inicioi anketën e parë globale mbi masat e marra nga vendet anëtare të KB-së për zvogëlimin e pashtetësisë dhe për të përmbushur nevojat për mbrojtje të personave pa shtetësi. Anketa nxori se asnjë rajon në botë nuk është i liruar nga pashtetësia dhe se ka hapësira serioze në legjislacion dhe politika, si në nivel ndërkombëtar dhe atë kombëtar. UNHCR-ja ka përpiluar një seri rekomandimesh gjithëpërfshirëse të nxjerra nga analiza e përgjigjeve të dhëna nga 74 shtete.

UNHCR ka mbështetur fushata të qytetarisë ku shtetet u kanë lejuar personave pa shtetësi të fitojnë qytetarinë e vendit ku ata kanë qenë rezidentë të zakonshëm për një kohë të gjatë.

UNHCR gjithashtu ndihmon direkt personat pa shtetësi duke u konsultuar me shtetet relevante në përpjekje për të gjetur zgjidhje për individët ose grupet pa shtetësi. Organizata inkurajon shtetet për të sqaruar statusin ligjor për individët e interesuar dhe promovon njohjen e lidhjeve të ligjshme mes një individi ose grupi individësh dhe një shteti në rastet kur personi(at) e interesuar në rrethana të tjera do të ishin pa shtetësi.

Ndërsa presin për t'u zgjidhur statusi i tyre i shtetësisë, personat pa shtetësi kanë të drejtë të gëzojnë një minimum të drejtash në vendet e tyre të rezidencës. UNHCR avokon për implementimin e Konventës së 1954 në lidhje me Statusin e Personave Pa Shtetësi, e cila ofron një seri minimale të drejtash dhe detyrimesh për personat pa shtetësi dhe i ndihmon shtetet të implementojnë, për sa është e nevojshme dhe për sa e lejojnë burimet, programe mbrojtjeje dhe ndihme për personat pa shtetësi.

Çfarë organizatash të tjera punojnë krahas UNHCR-së për adresimin e problemeve që lidhen me pashtetësinë?

Agjencitë kryesore të Kombeve të Bashkuara që punojnë me UNHCR-në për të trajtuar pashtetësinë janë Zyra e Komisionerit të Lartë për të Drejtat e Njeriut, Fondi për Fëmijë i Kombeve të Bashkuara (UNICEF) dhe Fondi Zhvillimor i Kombeve të Bashkuara për Gratë (UNIFEM). Për zgjidhjen e situatave të zgjatura të pashtetësisë, UNHCR gjithashtu disa herë ka punuar me Organizatën Ndërkombëtare të Punës (ILO), Fondin për Zhvillim të Kombeve të Bashkuara (UNDP) dhe Programin Botëror për Ushqim (WFP) duke implementuar bashkërisht programe për strehim, edukim apo të gjenerimit të të ardhurave për të ndihmuar komunitetet e marginalizuara të integrohen ose riintegrohen në shoqërinë kombëtare.

Përveç organizatave të KB-së të përmendura më lart, UNHCR punon në bashkëpunim të plotë me mekanizmat relevante të trupave të traktateve të KB-së, që sigurojnë të drejtën e një shtetësie, si Komiteti për të Drejtat e Njeriut, Komiteti për të Drejtat e Fëmijëve, Komiteti për Eliminimin e Diskriminimit Racial dhe Komiteti për Eliminimin e Diskriminimit Kundër Grave.

UNHCR bashkëpunon me trupat rajonale, si Këshilli i Evropës, Organizata për Sigurim dhe Bashkëpunim në Evropë, Organizata e Shteteve Amerikane, Unioni Afrikan, Liga e Shteteve Arabe dhe Organizata e Konferencës Islamike. UNHCR merr pjesë në Komitetin e Këshillit të Evropës për Shtetësinë, i cili po zhvillon instrumente standarde, si Konventa Evropiane mbi Shtetësinë dhe Draft Protokolli për Mënjanimin e Shtetësisë në lidhje me Suksemin Shtetëror.

UNHCR punon ngushtë me **Unionin Ndërparlamentar (IPU)** për rritjen e ndërgjegjësimit mes parlamentarëve në lidhje me normat ligjore ndërkombëtare mbi shtetësinë dhe për t'i ndërgjegjësuar ata për tërësinë e rekomandimeve dhe praktikave të mira që mund të parandalojnë pashtetësinë. Organizata inkurajon parlamentarët të miratojnë legjislacion mbi shtetësinë që do të ndihmojë në eliminimin e pashtetësisë ndërsa siguron të drejtën për një shtetësi tek të gjithë ata që janë të privuar nga ajo, dhe ndihmon për të siguruar që traktatet që trajtojnë shtetësitë e dyfishta ose të shumëfishta të mos krijojnë pashtetësi nga pakujdesia.

Praktika të mira: Sri Lanka

Shumica e forcës punëtore që prodhon çajin e njohur botërisht të Sri Lankës është me origjinë indiane. Të njohur zyrtarisht si “tamilë me origjinës të vonë indiane,” por që më shpesh thirren si “tamilë të epërm,” këta punëtorë janë pasardhës të personave të sjellë nga India në atë çfarë atëherë ishte quajtur Ceilon nga administrata britanike që qeverisi vendin ishull nga 1815 deri më 1948. Nga 1948, kur Sri Lanka fitoi pavarësinë e saj deri më 1984, marrëveshje të ndryshme indiano-sri lankeze përcaktonin statusin ligjor të këtyre punëtorëve. Disa tamilëve të epërm iu dha qytetaria nga njëri vend apo tjetri me anë të rregullimeve legjislative ose bilaterale. Megjithatë shumë nuk kishin shtetësi dhe për rrjedhojë as të drejta bazë; disa nuk kishin qasje as në procesin e fitimit të qytetarisë sri lankeze ose indiane.

Në 1982 qeveria e Indisë informoi qeverinë e Sri Lankës se i konsideronte marrëveshjet e mëparshme në lidhje me tamilët e epërm se nuk kishim më fuqi detyruese, pasi periudha e implementimit të këtyre marrëveshjeve kishte skaduar. Në fakt nga ajo datë çdo tamil i epërm që ishte pashtetësi nuk ishte në gjendje të fitonte shtetësi.

Kongresi i Punëtorëve të Ceilonit, një sindikatë dhe parti politike, lobi për vite për të drejtat e tamilëve të epërm. Si përgjigje, parlamenti i Sri Lankës draftoi dhe përfundimisht në tetor 2003 aprovoi “Aktin për Dhënien e Qytetarisë Personave me Origjinë Indiane”. Akti i jep automatikisht shtetësinë çdo personi me origjinë indiane që:

- ka qenë rezident permanent i Sri Lankës që nga 30 tetori 1964, ose
- është pasardhës, rezident në Sri Lanka, i një personi që ka qenë rezident permanent i Sri Lankës që nga 30 tetori 1964.

Pas miratimit të Aktit, Zyra e Komisionerit të Përgjithshëm, UNHCR dhe Kongresi i Punëtorëve të Ceilonit filluan shpërndarjen e informacionit mbi ligjin e ri. Media tamileze, angleze dhe sinhaleze botuan artikuj në gazeta dhe transmetuan klipe në radio dhe televizion me informata mbi ligjin dhe se ku dhe si mund të aplikonin njerëzit për qytetari.

Procedurat administrative, të dizajnuara nga Ministria e Brendshme dhe Kontrollori i Departamentit të Emigrimit, janë të thjeshta, të shkurtra dhe të drejta. Dy procedura të ndryshme u krijuan për personat pa shtetësi.

- Personave pa shtetësi *de facto*, zakonisht mbajtës së pasaportave indiane që kishin skaduar pas deklaratës së 1982 të Indisë, iu kërkua të deklaroheshin qëllimin e tyre për të fituar vullnetarisht shtetësinë sri lankeze. Kjo bëhet zakonisht nga kryetari i familjes. Dokumenti që tregon këtë synim pastaj duhet nënshkruar nga autoritetet e emigracionit. Sapo të aprovohet të gjithë anëtarëve të familjes u jepet qytetaria.
- Personat pa shtetësi *de jure* nuk kanë nevojë të dorëzojnë deklaratë me shkrim, megjithëse ata inkurajohen të nënshkruajnë një deklaratë speciale që kur kundër-nënshkruhet nga ana e zyrtarëve qeveritarë, e bën më të lehtë për ta fitimin e dokumenteve të identifikimit.

Të dy procedurat janë pa pagesë dhe nuk ka afat për aplikim.

Në dhjetor 2003 UNHCR dhe Kongresi i Punëtorëve të Ceilonit organizuan një punëtori një ditore për mbi 500 vulnerary, të cilët pastaj punuan tek 50 qendra të lëvizshme, të shpërndara nëpër të gjithë rajonin e plantacioneve të çajit, ku personat pa shtetësi aplikonin për shtetësi. Vullnetarët u trajnuan mbi faktet bazë të pashtetësisë, mbi ligje të ndryshme relevante të

miratuara që nga 1948 dhe mbi ligjin e ri dhe kriteret e tij të kualifikimit.

Për 10 ditë në dhjetor 2003 stafi i qendrave të lëvizshme pranoi aplikime për qytetari. UNHCR financoi fushatën dhe monitoroi procesin për të siguruar që aplikantët të merrnin vendime të informuara dhe me vullnetin e tyre. Në fund të atij muaji rreth 190,000 kryetarë familjesh kishin fituar qytetarinë sri lankeze. Prej tyre rreth 80,000 kishin pasur më parë pasaporta indiane; pjesa e mbetur kishin qenë persona pa shtetësi *de jure*.

Në korrik dhe gusht 2004, një fushatë e dytë më e vogël u organizua në pjesën verilindore të vendit. Mbi 2,000 persona pa shtetësi aplikuan dhe fituan shtetësinë. Që atëherë një numër i tamilëve të epërm kanë aplikuar në mënyrë të suksesshme për shtetësi, qoftë nëpërmjet agjentit të qeverisë në distriktin e tyre lokal, qoftë nëpërmjet divizionit të qytetarisë së Ministrisë së Sigurisë Publike, Ligjit dhe Rendit në kryeqytetin, Kolombo

Kush i financon aktivitetet e UNHCR-së?

UNHCR është një prej të paktave agjenci të KB që varet pothuajse krejtësisht nga kontributet vullnetare për financimin e veprimtarisë së saj. Rreth 2% e buxhetit vjetor të UNHCR-së vjen prej kontributeve të llogaritura të buxheti të rregullt të KB; pjesa tjetër është kontribut mbi baza vullnetare nga qeveritë, individët dhe sektori privat.

Në fillim të 2005 në interes të UNHCR-së ishin 19.2 milionë persona. Buxheti i UNHCR-së për atë vit ishte 1.2 miliardë US\$.

Në 2004 UNHCR pranoi 86% të fondeve nga 10 qeveri donatore. Në të njëjtën kohë ajo mori 26.5 milionë US\$ nga sektori privat, kryesisht në Evropë, Australi, Japoni dhe SHBA. OJQ-të kontribuojnë tek buxheti vjetor i UNHCR-së duke bërë apelime publike në emër të UNHCR-së për disa veprimtari. Në vitet e fundit kontributet nga sektori privat dhe OJQ-të janë rritur si rezultat i përpjekjeve të përbashkëta për të rritur ndërgjegjësimin e publikut me anë të radios, televizionit, shtypit dhe mediave të tjera.

Kapitulli 5

Si mund të ndihmojnë parlamentarët?

Parlamentarët kanë një pozitë unike për të ndihmuar në zvogëlimin e shpeshtësisë së rasteve të pashtetësisë dhe për të siguruar që individëve pa shtetësi t'u jepen të drejtat dhe të përmbushin detyrimet e parapara në bazë të së drejtës ndërkombëtare. Ata mund ta bëjnë këtë në disa mënyra: duke rishikuar legjislacionin mbi shtetësinë dhe duke siguruar që ai të jetë në pajtim me standardet ndërkombëtare, duke mbështetur aderimin tek Konventat e 1954 dhe 1961 mbi pashtetësinë dhe duke avokuar për zvogëlimin ose eliminimin e pashtetësisë dhe për zgjidhjen e rasteve që përfshijnë personat pashtetësi.

Për çfarë duhet të shohin parlamentarët kur rishikojnë legjislacionin kombëtar që lidhet me pashtetësinë?

- Rishikoni traktatet ndërkombëtare relevante dhe rajonale ku shteti është palë. Rishikoni traktatet, konventat dhe deklaratat tek të cilat referohet shteti në legjislacionin kombëtar që do të ndihmojnë në interpretimin e kuadrit ligjor kombëtar.
- Duke qenë se shumë shtete inkorporojnë dispozita që lidhen me shtetësinë në instrumente të ndryshme ligjore, rishikoni kushtetutën, aktet, dekretet e shtetësisë dhe të gjitha burimet e tjera të së drejtës kombëtare që mund të hedhin dritë mbi ligjin e Shtetit dhe interpretimin e tij të ligjit.
- Rishikoni marrëveshjet bilaterale dhe multilaterale të miratuara në rastet e suksedimit të shtetit.
- Kur rishikoni kuadrin ligjor vendas, përcaktoni nëse shteti siguron miratimin dhe përdorimin sistematik të garancive për parandalimin e pashtetësisë që rrjedh si rezultat i privimit, heqjes dorë dhe humbjes së shtetësisë.

Kur rishikoni kuadrin ligjor vendas, përpikuni t'u përgjigjeni këtyre pyetjeve:

Mbi FITIMIN e shtetësisë

- A mund të fitojnë fëmijët shtetësinë e nënës, sidomos kur babai nuk ka shtetësi ose nuk është prezent?
- Cila është procedura administrative për regjistrimin e lindjeve? A përdoret ajo në praktikë? A e rregullon legjislacioni mbi shtetësinë i shtetit fitimin e shtetësisë për ata që lindin në territorin e shtetit, të cilët përndryshe do të ishin pa shtetësi?
- A aplikohet parimi i mos diskriminimit tek rregullat e shtetësisë?
- Nëse krijimi i shtetit ka qenë rezultat i suksedimit, a janë marrë në konsideratë lidhjet e pastra dhe efektive mes personit të interesuar dhe shtetit, rezidenca e zakonshme e personit të interesuar në kohën e suksedimit, vullneti i personit të interesuar dhe origjina territoriale e personit të interesuar kur përcaktohet nëse do t'i jepet shtetësia një shtetasi të shtetit paraardhës?

Mbi HUMBJEN e shtetësisë

- A sigurojnë dispozitat mbi ndryshimin e statusit martesor ose statusit tjetër social shmangien e pashtetësisë?
- Si humbet shtetësia? A parashihet parandalimi i pashtetësisë?
- A kushtëzohet heqja dorë nga shtetësia me fitimin, ose garancinë e fitimit të një shtetësie tjetër?

- A e ndryshon aplikimi për natyralizim në një vend të huaj statusin e shtetësisë së një individi, nëse personi i interesuar nuk ka marrë ndonjë garanci për fitimin e shtetësisë tjetër?
- Në rastet kur parashihet privimi i shtetësisë, a janë arsytet për privim të përkufizuara qartë? A ka garanci procedurale në vend?

Mbi RIFITIMIN e shtetësisë

- A është rifitimi i shtetësisë i mundur për ish shtetasit që janë rezidentë të ligjshëm dhe të zakonshëm në territorin e shtetit?
- A mundet të rifitohet një shtetësi e mbajtur më parë për dikë që humb shtetësinë e fituar për shkak të një ndryshimi në statusin martesor ose status tjetër? Nëse po, a do të bëhet rifitimi automatikisht apo personi duhet të aplikojë ndërsa ai/ajo është pa shtetësi? A ekzistojnë garancitë procedurale në vend?

Mbi NATYRALIZIMIN

- Nëse një person aplikon për natyralizim, a i kërkohet atij/asaj të provojë heqjen dorë formale nga një shtetësi e mëparshme? Ose a është e mjaftueshme garancia që ai/ajo të lirohet nga një shtetësi e mëparshme me fitimin e shtetësisë së re?
- A janë procesi i natyralizimit dhe kërkesat për natyralizim të përkufizuara qartë?
- A ka procedura administrative - si gjatësia e procedurave, tarifa shtesë, kërkesa për dokumente që aplikanti nuk mund t'i ofrojë dhe/ose afate të shkurtra që aplikanti nuk mund t'i mbërrijë - që mund të çojnë te pashtetësia?

Përse shtetet duhet të aderojnë tek Konventa e 1954 në lidhje me Statusin e Personave Pa Shtetësi dhe te Konventa e 1961 mbi Zvogëlimin e Pashtetësisë?

Në nivel kombëtar aderimi tek Konventat e 1954 dhe 1961 mbi pashtetësinë:

- avancojnë mbrojtjen e të drejtave të njeriut dhe dinjitetit të individëve.
- demonstrojnë njohjen e lidhjes së pastër dhe efektive mes individëve dhe shtetit.
- përmirësojnë ndjenjën e stabilitetit dhe identitetit ligjor për individët pa shtetësi.
- u jep individëve qasje në mbrojtjen kombëtare, si të detyrimet dhe të drejtat; dhe
- rrit solidaritetin dhe stabilitetin kombëtar.

Në nivel ndërkombëtar aderimi tek Konventat e 1954 dhe 1961 mbi pashtetësinë:

- demonstrojnë angazhimin për të bashkëpunuar me komunitetin ndërkombëtar për zvogëlimin dhe eliminimin e pashtetësisë.
- fuqizon ndalimet ndërkombëtare kundër përjashtimeve individuale ose masive.
- përmirësojnë marrëdhëniet dhe stabilitetin ndërkombëtar.
- demonstrojnë një angazhim ndaj të drejtave të njeriut dhe standardeve humanitare.
- ndihmon në parandalimin e shpërnguljes duke trajtuar shkaqet e saj.
- ndihmon në zhvillimin e të drejtës ndërkombëtare në lidhje me fitimin e shtetësisë dhe mbajtjen e një shtetësisë efektive.
- ndihmon UNHCR-në në mobilizimin e mbështetjes ndërkombëtare për aderimin tek parimet e Konventave; dhe
- ndihmon në zgjidhjen e mosmarrëveshjeve të lidhura me shtetësinë.

Si aderon një shtet tek Konventat?

Shtetet mund të aderojnë tek Konventat e 1954 dhe/ose 1961 në çdo kohë duke depozituar një instrument aderimi tek Sekretari i Përgjithshëm i Kombeve të Bashkuara. Instrumenti i aderimit duhet të nënshkruhet nga Kreu i Shtetit ose Qeverisë ose Ministri i Jashtëm dhe pastaj duhet të transmetohet me anë të Përfaqësuesit të vendit në Selinë e Kombeve të Bashkuara në Nju Jork. (Modele të instrumenteve të aderimit janë treguar në Shtojcën 3).

Konventa e 1954 në lidhje me Statusin e Personave Pa Shtetësi: rezervat lejohen përveç tek nenet 1 (dispozitat mbi përkufizimin/përfundimin), 3 (mos diskriminimi), 4 (liria e besimit), 16 (1) (qasja në gjykata) dhe nga 33 tek 42 (Dispozitat Përfundimtare).

Konventa e 1961 mbi Zvogëlimin e Pashtetësisë: rezervat lejohen vetëm në lidhje me nenet 11 (agjencia), 14 (referimi i mosmarrëveshjeve të Gjykatës Ndërkombëtare e Drejtësisë), ose 15 (territoret për të cilat Shteti Kontraktues është përgjegjës).

Një numër i kufizuar i rezervave lejohet për çdo Konventë.

Si mund të sigurojnë parlamentarët që Konventat të implementohen në mënyrë efektive?

Legjislacioni kombëtar duhet të miratohet apo ndryshohet për të lejuar që dispozitat e dy Konventave të implementohen në mënyrë efektive. UNHCR mund të ofrojë këshillim të specializuar tek shtetet për t'i ndihmuar ato të sigurojnë që tradita ligjore e veçantë dhe burimet e çdo shteti të akomodojnë detyrimet e tij ndërkombëtare.

Çfarë masash praktike mund të ndërmarrin parlamentarët për t'i inkurajuar qeveritë e tyre të aderojnë te Konventat?

- Përcaktoni nëse shteti juaj është palë tek ndonjëra apo të dyja Konventat.
- Nëse shteti juaj nuk ka aderuar ende tek këto instrumente, shqyrtoni mundësinë të bëni një kërkesë me shkrim apo me gojë tek qeveria ose të miratoni një akt të anëtarëve privatë.
- Nëse kërkesa për ratifikim ose aderim është prezantuar para parlamentit brenda një kohe të arsyeshme, pas rishikimit të informacionit të nevojshëm, votoni në favor të aderimit.
- Nëse qeveria dështon ta sjellë çështjen para parlamentit brenda një kohe të arsyeshme, përdorni procedurën parlamentare për t'i kërkuar qeverisë të shpjegojë pse dhe për ta inkurajuar qeverinë të fillojë procesin e ratifikimit/aderimit pa vonesë.
- Nëse qeveria ka nënshkruar një ose të dyja Konventat, por ka vonuar procesin e ratifikimit, përdorni procedurën parlamentare për të kërkuar pse qeveria është me vonesë dhe për ta inkurajuar qeverinë të përshpejtojë procesin. Përdorni të drejtën tuaj legislative për të dorëzuar një akt mbi këtë çështje.
- Nëse qeveria kundërshton ratifikimin/aderimin, përpikuni të gjeni në detaje përse ndodh kjo. Nëse është e nevojshme, ndihmoni në eliminimin e dyshimeve dhe keqkuptimeve dhe përdorni rrjetin tuaj politik për të përshpejtuar procesin. Avokoni tek votuesit tuaj për të avancuar çështjen e ratifikimit/aderimit.
- Nëse ju jeni parlamentar i një shteti të krijuar nga ndarja ose disintegrimi i shteteve të tjera, traktatet tek i cili shteti paraardhës ka aderuar nuk janë automatikisht të detyrueshme për shtetin e ri. Shtetet e reja mund të aderojnë tek detyrimet e shtetit paraardhës, të aderojnë si shtet i ri, ose të tregojnë qëllimin e tyre për të mos qenë të detyruar nga traktatet e përfunduara nga shteti paraardhës.
- Pas ratifikimit dhe hyrjes në fuqi të Konventave, sigurohuni që parlamenti juaj miraton

legjislacionin kombëtar në pajtim me dispozitat e Konventave. Përdorni procedurën parlamentare për të siguruar që qeveria të dërgojë draftin e legjislacionit ose ndryshimet tek legjislacioni ekzistues tek parlamenti brenda një kohe të arsyeshme.

- Nëse qeveria i ka dërguar parlamentit një kërkesë për ratifikim të shoqëruar nga rezerva që kufizojnë fushëveprimin e traktatit, kundërshtime ose deklarata të kuptimit dhe ju keni mbërritur në përfundimin se këto kufizime janë pa bazë, promovoni interesin e përgjithshëm mbi interesat e grupeve ose të rrethanave.
- Nëse rezervat e qeverisë që kufizojnë fushëveprimin e traktatit, kundërshtimet ose deklaratat e saj të kuptimit nuk janë më të vlefshme, përdorni procedurën parlamentare për të pyetur mbi qëllimet e qeverisë dhe merrni masa me qëllim heqjen e kufizimit.
- Nëse kërkonit këshillim apo ndihmë për aderimin dhe/ose mbi draftimin e legjislacionit kombëtar që respekton parimet e Konventave, kontaktoni zyrën e UNHCR-së që gjendet ose që është përgjegjëse për shtetin tuaj (shih shtojcën 4 për një listë të zyrave të UNHCR-së).

Si mund të rrisin parlamentarët ndërgjegjësimin rreth çështjeve të pashtetësisë?

Si persona përgjegjës për hartimin e ligjeve të tyre kombëtare, parlamentarët janë në një pozitë të shkëlqyer për të avokuar për reduktimin ose eliminimin e pashtetësisë dhe për të siguruar që të drejtat e personave pa shtetësi të mbrohen. Parlamentarët nuk duhet vetëm të inkurajojnë qeveritë e tyre për të miratuar ligje që janë në pajtim me standardet ndërkombëtare, por ata duhet edhe të fitojnë mbështetjen e votuesve të tyre. Vetëm kur shoqëria civile i kupton problemet e lidhura me pashtetësinë do t'i mbështesë përpjekjet e parlamentarëve për të zgjidhur këto probleme.

Parlamentarët mund të rrisin ndërgjegjësimin mbi pashtetësinë midis votuesve të tyre me anë të fjalimeve për të dhe rëndësinë e legjislacionit të duhur mbi shtetësinë, duke shkruar artikuj në gazeta rreth nevojës për eliminimin e pashtetësisë, duke punuar me OJQ-të dhe aktorë të tjerë të shoqërisë civile që ndihmojnë personat pashtetësi, dhe kur është e mundshme, duke avokuar për zgjidhjen e shpejtë të rasteve individuale të pashtetësisë.

Parlamentarët mund t'i zgjidhin situatat e pashtetësisë duke promovuar të drejtat e minoriteteve ose të grupeve të tjera për t'u bërë pjesë e tërësisë së qytetarëve që përbëjnë Shtetin dhe duke ushqyer dialogun mes komuniteteve që do të çojë tek pranimi i individëve pa shtetësi si shtetas.

Çfarë mund të bëjnë parlamentarët për të inkurajuar bashkëpunimin ndërkombëtar mbi këtë çështje?

Bashkëpunimi ndërkombëtar është thelbësor për zvogëlimin e rasteve të pashtetësisë në botë. Parlamentarët duhet të sigurojnë që qeveritë e tyre të marrin pjesë plotësisht në të gjitha përpjekjet ndërkombëtare për zvogëlimin apo eliminimin e pashtetësisë dhe në të gjitha përpjekjet e tjera për zgjidhjen e rasteve individuale të pashtetësisë.

Parlamentarët mund të shqyrtojnë mundësinë të ftojnë parlamentarët e shteteve fqinje për të zhvilluar një rishikim rajonal të legjislacionit të tyre mbi shtetësinë. Harmonizimi i ligjeve mbi shtetësinë mes shteteve është një mënyrë e mirë për zvogëlimin e rasteve të pashtetësisë.

Shtojca 1

Shtetet Palë në Konventën e Kombeve të Bashkuara të 1954 në lidhje me Statusin e Personave Pa Shtetësi

Data e hyrjes në fuqi: 6 qershor 1960

Numri total i Shteteve Palë (deri më 1 shtator 2005): 57

Vendi	Nënshkrimi	Ratifikimi (r), Aderimi (a), Suksedimi (s)
Shqipëri		23 qershor 2003 a
Algjeri		15 korrik 1964 a
Antigua dhe Barbuda		25 tetor 1988 s
Argjentina		01 qershor 1972 a
Armeni		18 maj 1994 a
Australi		13 dhjetor 1973 a
Azerbajxhan		16 gusht 1996 a
Barbados		06 mars 1972 s
Belgjikë	28 shtator 1954	27 maj 1960 r
Bolivi		06 tetor 1983 a
Bosnje dhe Hercegovinë		01 shtator 1993 s
Botsvana		25 shkurt 1969 s
Brazil	28 shtator 1954	13 gusht 1996 r
Çad		12 gusht 1999 a
Kolumbi	30 dhjetor 1954	
Kosta Rika	28 shtator 1954	02 nëntor 1977 r
Kroaci		12 tetor 1992 s
Republika Çeke		19 korrik 2004 a
Danimarkë	28 shtator 1954	17 janar 1956 r
Ekuador	28 shtator 1954	02 tetor 1970 r
El Salvador	28 shtator 1954	
Fixhi		12 qershor 1972 s
Finlandë		10 tetor 1968 a
Francë	12 janar 1955	08 mars 1960 r
Gjermani	28 shtator 1954	26 tetor 1976 r
Greqi		04 nëntor 1975 a
Guatemalë	28 shtator 1954	28 nëntor 2000 a
Guine		21 mars 1962 a
Selia e Shenjtë	28 shtator 1954	
Honduras	28 shtator 1954	
Hungari		21 nëntor 2001 a

Shtetet Palë në Konventën e Kombeve të Bashkuara të 1954 në lidhje me Statusin e Personave Pa Shtetësi (vazhdim)

Vendi	Nënshkrimi	Ratifikimi (r), Aderimi (a), Suksedimi (s)
Irlandë		17 dhjetor 1962 a
Izrael	01 tetor 1954	23 dhjetor 1958 r
Itali	20 tetor 1954	03 dhjetor 1962 r
Kiribati		29 nëntor 1983 s
Koresë, Republika e		22 gusht 1962 a
Letoni		05 nëntor 1999 a
Lesoto		04 nëntor 1974 s
Liberi		11 shtator 1964 a
Xhamahiria Arabe e Libisë		16 maj 1989 a
Litenshtein	28 shtator 1954	
Lituani		07 shkurt 2000 a
Luksemburg	28 tetor 1955	27 qershor 1960 r
Maqedonisë, Ish Republika		
Jugosllave e		18 janar 1994 s
Madegaskar *		[20 shkurt 1962 a]
Meksikë		07 qershor 2000 a
Holandë	28 shtator 1954	12 prill 1962 r
Norvegji	28 shtator 1954	19 nëntor 1956 r
Filipine		22 qershor 1955
Saint Vincent dhe Grenadines		27 prill 1999 s
Sllovaki		03 prill 2000 a
Slloveni		06 korrik 1992 s
Spanjë		12 maj 1997 a
Svazilend		16 nëntor 1999 a
Suedi	28 shtator 1954	02 prill 1965 r
Zvicër	28 shtator 1954	03 korrik 1972 r
Trinidad dhe Tobago		11 prill 1966 s
Tunizi		29 korrik 1969 a
Uganda		15 prill 1965 a
Mbretëria e Bashkuar	28 shtator 1954	16 prill 1959 r
Uruguai		02 prill 2004 a
Jugosllavisë, Republika Federale e		12 mars 2001 s
Zambia		01 nëntor 1974 s
Zimbabve		01 dhjetor 1998 s

* Me anë të njoftimit të marrë nga Sekretari i Përgjithshëm më 2 prill 1965, Qeveria e Madagaskarit e denoncoi Konventën. Denoncimi hyri në fuqi më 2 prill 1966.

Shtojca 2

Shtetet Palë në Konventën e Kombeve të Bashkuara të 1961 mbi Zvogëlimin e Pashtetësisë

Data e hyrjes në fuqi: 13 dhjetor 1975

Numri total i Shteteve Palë (deri më 25 shtator 2005): 30

Vendi	Nënshkrimi	Ratifikimi (r), Aderimi (a), Suksedimi (s)
Shqipëri		09 korrik 2003 a
Armeni		18 maj 1994 a
Australi		13 dhjetor 1973 a
Austri		22 shtator 1972 a
Azerbajxhan		16 gusht 1996 a
Bolivi		06 tetor 1983 a
Bosnje dhe Hercegovina		13 dhjetor 1996 a
Kanada		17 korrik 1978 a
Çad		12 gusht 1999 a
Kosta Rika		02 nëntor 1977 a
Republika Çeke		19 dhjetor 2001 a
Danimarkë		11 korrik 1977 a
Republika Dominikane	05 dhjetor 1961	
Francë	31 maj 1962	
Gjermani		31 gusht 1977 a
Guatemalë		19 korrik 2001 a
Irlandë		18 janar 1973 a
Izrael	30 gusht 1961	
Kiribati		29 nëntor 1983 s
Letoni		14 prill 1992 a
Lesoto		24 shtator 2004 a
Liberi		22 shtator 2004 a
Xhamahiria Arabe e Libisë		16 maj 1989 a
Holandë	30 gusht 1961	13 maj 1985 r
Nigeri		17 qershor 1985 a
Norvegji		11 gusht 1971 a
Senegal		21 shtator 2005 a
Slovaki		03 prill 2000 a
Svazilend		16 nëntor 1999 a
Suedi		19 shkurt 1969 a

Shtojca 3

Instrument Model i Aderimit në Konventën në lidhje me Statusin e Personave Pa Shtetësi të 1954

NDËRSA Konventa në lidhje me Statusin e Personave Pa Shtetësi është miratuar nga Asambleja e Përgjithshme e Kombeve të Bashkuara në ditën e njëzet e tetë të shtatorit, njëmijë e nëntëqind e pesëdhjetë e katër dhe është e hapur për aderim në pajtim me nenin 35 të saj;

DHE NDËRSA është paraparë në seksionin 3 të nenit 35 të sipërpërmendur që aderimi në të merr efekt me depozitimin i një instrumenti tek Sekretari i Përgjithshëm i Kombeve të Bashkuara;

TANI ME ANË TË KËSAJ nënshkruesi i mëposhtëm [Titulli i Kreut të Shtetit, Kreut të Qeverisë ose Ministri i Jashtëm] me sa më poshtë njofton aderimin e [Shtetit në fjalë]

DHËNË me dorën time në _____ këtë _____ ditë të _____ një mijë, nëntëqind e _____.

[Vula Publike dhe Nënshkrimi i Kreut të Qeverisë, Ministrin të Jashtëm...]

[Nënshkrimi i Kreut të Shtetit kujdestarit, nëse është e përshtatshme]

Instrument Model i Aderimit në Konventën mbi Zvogëlimin e Pashtetësisë së 1961

NDËRSA Konventa mbi Zvogëlimin e Pashtetësisë është miratuar nga personat fuqplotë
Asambleja e Përgjithshme e Kombeve të Bashkuara në ditën e trembëdhjetë gushtit,
njëmijë e nëntëqind e gjashtëdhjetë e një dhe është e hapur për aderim në pajtim me nenin
16 të saj;

DHE NDËRSA është paraparë në seksionin 3 të nenit 16 të sipërpërmendur që aderimi në
të merr efekt me depozitimin i një instrumenti tek Sekretari i Përgjithshëm i Kombeve të
Bashkuara;

TANI ME ANË TË KËSAJ nënshkruesi i mëposhtëm [Titulli i Kreut të Shtetit, Kreut të
Qeverisë ose Ministri i Jashtëm] me sa më poshtë njofton aderimin e [Shtetit në fjalë]

DHËNË me dorën time në _____ këtë _____ ditë të
_____ një mijë, nëntëqind e _____.

[Vula Publike dhe Nënshkrimi i
Kujdestarit, nëse është e përshtatshme...]

[Nënshkrimi i Kreut të Shtetit,
Kreut të Qeverisë Ministrisë të Jashtëm...]

Shtojca 4

Zyrrat e UNHCR-së

AFGANISTAN

Përfaqësia e UNHCR-së
në Afganistan
PO Box 3232
Kabul
ose
41 Jadi Solh (Peace Avenue)
Kabul
Tel: +92 51 922 11 25
Faks: +92 51 282 05 11

SHQIPËRI

Përfaqësia e UNHCR-së
në Shqipëri
Rruga “Donika Kastrioti”
Tiranë
Tel: +355 42 50 207
Faks: +355 42 28 492

ALGJERI

Përfaqësia e UNHCR-së
në Algjeri
Boite Postal 444
Hydra
Alger
ose
20 Rue Emile Payen
Hydra
Alger
Tel: +213 21 69 1212
Faks: +213 21 69 2374

ANGOLA

Përfaqësia e UNHCR-së
në Angola
C.P. 1342
Luanda
ose
Rua Eduard Mondlaine/SN
Luanda
Tel: +244 2332 046
Faks: +244 2331 652

ARGJENTINË

Përfaqësia e UNHCR-së
për Jugun e Amerikës së Jugut
Cerrito 836
10 Piso – 1010
Buenos Aires
Tel: +54 11 4815 7870
Faks: +54 11 4815 4352

ARMENI

Përfaqësia e UNHCR-së
në Armeni
14 Petros Adamyan Str.
Yerevan 375010
Tel: +37 41 56 47 71
Faks: +37 41 56 78 17

AUSTRALI

Përfaqësia rajonale e UNHCR-së
për Australinë,
Zelandën e Re, Papua Guinea
e Re dhe Pasifiku Jugor në Australi
15 Hunter Street
Yarralumla ACT 2600
Canberra
Tel: +61 2 6273 2733
Faks: +61 2 6273 6822

AUSTRI

Përfaqësia e UNHCR-së në
Austri
Vienna International Centre
(Building J, 1st floor)
Wagramerstrasse 5
PO Box 550
1400 Vienna
Tel: +431 260604047
Faks: +43 1 2634115

AZERBAJXHAN

Përfaqësia e UNHCR-së
në Azerbajxhan
3, Azer Aliyev Street
Baku
Tel: +99 412 92 1443
Faks: +99 412 98 11 34

BANGLADESH

Përfaqësia e UNHCR-së në
Bangladesh
PO Box 3474
Dhaka 1000
ose
House N/E (N) 8, Road 90,
Gulshan 2, Dhaka 1212
Tel: +8802 88 2 68 02
Faks: +8802 88 2 65 57

BJELLORUSI

Përfaqësia e UNHCR-së në
Bjellorusi
Prospekt Partizanskij 6 A,
6th floor
Minsk 220033
Tel: +375 172983335
Faks: +375 172982369

BELGJIKË

Përfaqësia rajonale
e UNHCR-së për Belgjikë
Luksemburg dhe
Institutionet Evropiane
Rue Van Eyck 11a
B-1050 Bruxelles
Tel: +32 2 649 01 53
Faks: +32 2 627 17 30

BENIN

Përfaqësia rajonale e UNHCR-së
në Benin, Burkina Faso, Niger
dhe Togo
Boite Postale 08-1066
Lot 01 Patte d'Oie
Cotonou
Tel: +229 30 28 98
Faks: +229 30 28 9

BURUNDI

Përfaqësia e UNHCR-së
në Burundi
B.P. 307, Bujumbara
ose
No. 1, Avenuedu Large
4620 Bujumbara
Tel: +257 22 3245
Faks: +257 22 95 23/24 19 87

**REPUBLIKA E AFRIKËS
QENDRORE**

Përfaqësia e UNHCR-së
në Republikën e Afrikës
Qendrore
Boite Postale 950
Bangui
ose
Rue Joseph Degrain
(Route de Sofitel)
Bangui
Tel: +236 61 40 76
Faks: +236 61 98 34

**BOSNJE DHE
HERCEGOVINË**

Përfaqësia e UNHCR-së
në Bosnje dhe Hercegovinë
UNIS Building Fra Andjela
Zvzdovica 1
71000 Sarajevo
Tel: +387 33 666 160
Faks: +387 33 290 333

KAMBOXHIA

Përfaqësia e UNHCR-së
në Kamboxhia
PO Box 539
House No 2, Street No 352
Beung Keng Kang
Phnom Penh
Tel: +855 23 216005
Faks: +855 23 216274

**KINËS (REPUBLIKA
POPULLORE E)**

Përfaqësia rajonale e
UNHCR-së
në Kinë
1-2-1, Tayan Diplomatic
Office,
Building 14
Liang Ma He Nan Lu
Beijing 100600
Tel: +86 10 6 532 68 06
Faks: +86 10 6532 16 47

BOTSVANA

Zyra e UNHCR-së e Shefit
të Misionit në Botswana
PO Box 288
Gaborone
ose
UN House – Plot 22
Khama Crescent
Gaborone
Tel: +267 35 21 21
Faks: +267 57 09 96

KAMERUN

Përfaqësia e UNHCR-së
në Kamerun
Boite Postale 7077
Yaoundé
ose
Quartier Nlongkak
Rue No 1032 Batiment no 46
Yaoundé
Tel: +237 20 29 54
Faks: +237 21 35 91

KOLUMBI

Përfaqësia e UNHCR-së
në Kolumbi
Calle 114 No 9-01 Office 601
Edificio Teleport Torre A
Bogota
Tel: +571 658 06 00
Faks: +571 658 06 02

BRAZIL

Përfaqësia e UNHCR-së
në Brazil
Setor Comercial Norte
Quadra 02, Bloco A
11th Floor – Ed. Corporate
Financial Center
CEP 70712-901
Brasilia – DF
Tel: +55 61 3038 9272
Faks: +55 61 3038 9279

KANADA

Përfaqësia e UNHCR-së
në Kanada
280 Albert Street, Suite 401
Ottawa
Ontario
KIP 5G8
Tel: +1 613 232 09 09
Faks: +1 613 230 18 55

**KONGOS (REPUBLIKA
DEMOKRATIKE E)**

Përfaqësia rajonale e
UNHCR-së
për Afrikën Qendrore
në Republikën Demokratike
të Kongos
PO Box 7248
Kinshasa 1
ose
6729 Avenue de l'OUA
Kinshasa
Tel: +243 81 880 1245
Faks: +243 81 301 0435

BULLGARI

Përfaqësia e UNHCR-së
në Bullgari
19 Denkoglu str,
1000 Sofia
Tel: +359 2 98 02 453
Faks: +359 2 98 01 639

KOSTA RIKA

Përfaqësia e UNHCR-së
në Kosta Rika
Edificio Torre del Este – 5o
Piso
Frente a la facultad
de Derecho de la UCR
Apartado Postal 12-
1009 - FECOSA
San Pedro
Tel: +506 225 0049
Faks: +506 224 4891

BREGU I FILDISHTË

Përfaqësia e UNHCR-së
në Bregun e Fildishtë
01 BP 7982
Abidjan 01
ose
Angle Rue Des Jardins –
Boulevard
Latrille
Cocody, II Plateaux
Abidjan
Tel: +225 22 515 577
Faks: +225 22 515 588

KROACI

Përfaqësia e UNHCR-së
në Kroaci
3rd floor
24 Slovenska Ulica
10000 Zagreb
Tel: +385 1 3713 555
Faks: +385 1 3713 588
+385 1 3713 565

ÇAD

Përfaqësia e UNHCR-së
në Çad
B.P. 906
N'Djamena
ose
Quartier Cardalé, Avenue
Felix Eboué
Immeuble STAT
N'Djamena
Tel: +235 51 86 10
Faks: +235 51 5340

QIPRO

Përfaqësia e UNHCR-së
në Qipro
PO Box 1642
1590 Nicosia
ose
South: C/O UNFICYP
Secretariat UNPA
Nicosia
Tel: +357 2 35 90 25
Faks: +357 2 35 90 37

REPUBLIKA ÇEKE

Përfaqësia e UNHCR-së
në Republikën Çeke
Namesti Kinskych 6
PO Box 210
150 00 Prague 5
Tel: +420 2 571 998 66
Faks: +420 2 571 998 62

XHIBUTI

Përfaqësia e UNHCR-së
në Xhibuti
BP 1885
Djibouti
ose
Rue Abdoukader Waberi,
Heron
Lot No TF 1148
Quartier Marabout
Djibouti
Tel: +253 35 22 00
Faks: +253 35 86 23

**KONGOS (REPUBLIKA
E)**

Përfaqësia e UNHCR-së në
Republikën e Kongos
BP 1093
Brazzaville
ose
6, Rue 18 Mars 1977
Quartier Cathedrale
Brazzaville
Tel: +242 811 169
+242 815 763(UNDP)
Faks: +242 815 912

EKUADOR

Përfaqësia e UNHCR-së
në Ekuador
Avenida Amazonas 2889
y la Granja
Edificio Naciones Unidas
Piso 2
Quito
Tel: +593 2 2460 272
Faks: +593 2 2460 280

EGJIPT

Përfaqësia rajonale e
UNHCR-së
në Republikën Arabe
të Egjiptit
PO Box 1844
Cairo
ose
No 8 el Fawakeh Street
Mohandessin, Giza
Cairo
Tel: +20 2 762 1570
Faks: +20 2 762 1576

ERITREA

Përfaqësia e UNHCR-së
në Eritrea
PO Box 1995, Asmara
ose
House Number 108
Emperor Yohannes
Avenue Asmara
Tel: +291 1 12 61 21
Faks: +291 1 12 72 55

ETIOPI

Përfaqësia e UNHCR-së
në Etiopi
PO Box 1076
Addis Ababa
ose
Bole Road, Wereda 1
Kebele 23
House No 1255/01-02
Addis Ababa
Tel: +251 1 612 822
Faks: +251 1 611 666

FRANCË

Përfaqësia e UNHCR-së
në Francë
9, rue Keppler
F-75016 Paris
Tel: +33 1 44 43 48 58
Faks: +33 1 40 70 07 39

GABON

Përfaqësia rajonale e UNHCR-së
në Gabon
BP 20472
Libreville
ose
Quartier Sotega
Libreville
Tel: +241 77 8262
Faks: +241 77 8278

GAMBIA

Zyra e UNHCR-së e
Shefit të Misionit në Gambia
PO Box 4249
Bakau
ose
6th Street East
Kotu Lauout
Bakau
Tel: +220 4 460 850
Faks: +220 4 464 169

GUINEA

Përfaqësia e UNHCR-së
në Guinea
B.P. 4158
Coleah Corniche-Sud
Conakry
Tel: +224 46 47 09
Fax: +224 46 58 08

GANA

Përfaqësia e UNHCR-së
në Gana
No 25 Sir Arku Korsah Street
Roman Ridge
Airport Residential Area
Accra
Tel: +233 21776 108
Faks: +233 21 773158

GREQI

Përfaqësia e UNHCR-së
në Greqi
23 Taygetou Street
Palaio Psychico
15452 Athens
Tel: +30 210 672 64 62
Faks: +30 210 672 64 17

HUNGARI

Përfaqësia e UNHCR-së
në Hungari
Felvinci ut 27
1022 Budapest
Tel: +36 13363062
Fax: +36 13363080

INDI

Zyra e UNHCR e Shefit
të Misionit në Indi
PO Box 3135
14 Jor Bagh
New Delhi 110003
Tel: +91 11 2469 0730
Faks: +91 11 2462 0137

IRAK

Përfaqësia e UNHCR-së
në Irak
PO Box 10141 Karrada
Baghdad ose District Number 904
Hay Al-Wahda
Street Number 42
Building Number 52
Baghdad
Tel: +964 1 719 0670
Faks: +1 212 963 3009

IRLANDA

Përfaqësia e UNHCR-së në
Irlandë
Suite 4
Merrion House
1/3 Lower Fitzwilliam Street
Dublin 2
Tel: +353 1 631 4510
Faks: +353 1 631 4616

IZRAEL

Përfaqësia e nderuar e
UNHCR-së
në Izrael
PO Box 3489
Jerusalem
ose
Shlomztsion Ha Malka 10
Jerusalem
Tel: +972 2 621 4109
Faks: +972 2 623 4392

GJEORGJI

Përfaqësia e UNHCR-së
në Gjeorgji
2a Kazbegi Ave. – 4th floor
380060 Tbilissi
Tel: +995 32 779 612
Faks: +995 32 441 302

GJERMANI

Përfaqësia e UNHCR-së
në Gjermani
Wallstrasse 9 – 13
10179 Berlin
Tel: +49 302022020
Faks: +49 30 2022 0220

JORDANI

Përfaqësia e rajonale e
UNHCR-së
në Jordani
PO Box 17101
1195 Amman
ose 5 Hafez Abdul-Hajja
Street Deir Ghbar
Amman
Tel: +962 6 550 20 30
Faks: +962 6 592 46 58

KAZAKISTAN

Përfaqësia e UNHCR-së
në Kazakistan
67 Tole bi
Almaty – 480091
Tel: +7 3272 791244
Faks: +7 3272 583982

INDONEZI

Përfaqësia rajonale e UNHCR-së
në Indonezi
PO Box 6602/JKPWK
Jakarta 10310
Menova Ravindo
Jl. Kebon Sirih Kav.75
Jakarta Pusat 10340
Tel: +62 21 391 28 88
Faks: +62 21 391 27 77

IRANIT (REPUBLIKA ISLAMIKE E)

Përfaqësia e UNHCR-së
në Republikën Islamike të Iranit
No 5, East Emdad Street,
Vanak sq.
North Shiraz Ave.
Tehran 19917
Tel: +98 21 8805 72 01
Faks: +98 21 8805 72 12

KUVAJT

Zyra ndërlidhëse e UNHCR-së
në Kuvajt
PO Box 28742
13148 Safat
Kuwait City
ose
Khaitan Area
Block No 04
Al Walid Ebin Abdel Malek
Street No 206
Building No 90009
Kuwait City
Tel: +965 476 4982
Faks: +965 476 4257

KIRGISTAN

Përfaqësia e UNHCR-së
në Kirgistan
UN House (3rd floor)
160 Chui Avenue
Bishkek 720010
Tel: +996 312 611 264
Faks: +996 312 611 271

ITALI

Përfaqësia rajonale e UNHCR-së
në Itali
Via Caroncini 19
00197 Roma
Tel: +39 06 802121
Faks: +39 06 802123/24

JAPONI

Përfaqësia e UNHCR-së
në Japoni
UNU Bldg., 6F – 5-53-70,
Jingumae
Shibuya-ku, Tokyo 159-0001
Tel: +81 33 499 20 11
Faks: +81 33 499 22 72

XHAMAHIRIA ARABE E LIBISË

Zyra e UNHCR-së e Shefit të
Misionit në Republikën Arabe
të Libisë
PO Box 80708
Tripoli
ose
Uthman Ibn Affan St
Ben Ashour
Tripoli
Tel: +218 21 361 9662
Faks: +218 21 361 9661

LUKSEMBURG

Zyra e Korrespondentit të
UNHCR-së
në Luksemburg
1 rue Jean Pierre Brasseur
b.p. 567
2015 Luxembourg
Tel: +352 454 018
Faks: +352 454 303

KENIA

Përfaqësia e UNHCR-së
në Kenia
PO Box 43801, Nairobi
ose
Chiromo Road
(next to Caltex Station)
By Consulata church
Westlands
Nairobi
Tel: +254 20 444 2000
Faks: +254 20 423 2080

KORESË (REPUBLIKA E)

Përfaqësia e UNHCR-së
në Republikën e Koresë
7F Kumsegi Bldg.
16, Euljiro 1 Ga
Joong-Ku
Seoul 100-191
Tel: +82 2 773 7011
Faks: +82 2 773 7014

MALAVI

Përfaqësia e UNHCR-së
në Malavi
PO Box 30230
Lilongwe 3
ose
7th Floor
Kang'ombe Building
City Centre
Lilongwe 3
Tel: +265 177 2155
Faks: +265 177 4128

LIBAN

Përfaqësia e UNHCR-së
në Liban
PO Box 7332
Beirut
ose
Michel Bustrus Street
Nasr Building
Achrafieh
Tel: +961 1 560 699
Faks: +961 1 560 717

LIBERI

Përfaqësia e UNHCR-së
në Liberi
PO Box 9077
Monrovia
ose
Haider Building
Mamba Point
Monrovia
Tel: +231 22 6233
Faks: +231 22 6235

MAURITANIA

Zyra e UNHCR-së e Shefit të
Misionit në Mauritani
C/O UNDP, BP 4405,
Nouakchott
ose
Ilot K No 159-160-161
Route de la Corniche
Nouakchott
Tel: +222 5 257 414
Faks: +222 5 256 176

MEKSIKË

Përfaqësia rajonale e UNHCR-së
për Meksikë,
Amerikën Qendrore dhe Kubë
Presidente Masaryk 29
sexto piso
Colonia Polanco
11570 Mexico, D.F.
Tel: +52 5 55263 9851
Faks: +52 5 55250 9360

MAQEDONISË**(ISH REPUBLIKA
JUGOSLLAVE E)**

Përfaqësia e UNHCR-së
në ish Republikën Jugosllave të
Maqedonisë
PO Box 873
1000 Skopje
ose
Zeleznicka 53
1000 Skopje
Tel: +389 2 3118 641
Faks: +389 2 3131 040

Birmani

Përfaqësia e UNHCR-së
në Birmani
PO Box 1485, Yangon
or
287 Pyay Road
Sanchaung Township
Yangon
Tel: +951 524022
Fax: +951 524 031

MOLDAVI

Përfaqësia e UNHCR-së
në Republikën e Moldavisë
31 August 1989 Street, #57
MD-2012 Chisinau
Tel: +373 22 271 853
Faks: +373 22 271 953

NAMIBI

Përfaqësia e UNHCR-së
në Namibi
Private Bag 13310,
Windhoek
ose
2nd Floor, Sanlam Building
Independence Avenue
Windhoek
Tel: +264 61 237 143
Faks: +264 61 230 055

MALAJZI

Përfaqësia e UNHCR-së
në Malajzi
PO Box 10185
50706 Kuala Lumpur
ose
570 Jalan Bukit Petaling
50460 Kuala Lumpur
Tel: +60 3 2141 1322
Faks: +60 32141 1780

MAROK

Përfaqësia e nderuar e
UNHCR-së
në Marok
12, Rue de Fes-Hassan
Rabat
Tel: +212 377 676 06
Faks: +212 377 661 96

MOZAMBIK

Zyra e UNHCR-së e Shefit
të Misionit në Mozambik
PO Box 1198
Maputo
ose
Avenida dos Presidentes 33
Maputo
Tel: +258 1 490 242
Faks: +258 1 490 635

NEPAL

Përfaqësia e UNHCR-së
në Nepal
PO Box 2374, Kathmandu
ose
Dhara Marga Anil Kuti
Maharajgunj
Kathmandu
Tel: +977 1441 2521
Faks: +977 1441 2853

NIGERI

Përfaqësia e UNHCR-së
në Nigeri
UN House Plot no 617/618
Diplomatic Zone
Central Area District
PMB 2851, Garki
Abuja
Tel: +234 9 461 8569
Faks: +234 9 461 8598

PAKISTAN

Përfaqësia e UNHCR-së
në Pakistan
PO Box 1263
Islamabad
ose
No 2 Diplomatic Enclave
QUAID-E-AZAM, University
Road
Sector G-4
Islamabad
Tel: +92 51 282 9502
Faks: +92 51 227 9455

PANAMA

Përfaqësia e UNHCR-së
në Panama
La Ciudad del Saber
Gaillard Street,
Building 812-B
Panama City
Tel: +507 317 1630
Faks: +507 317 1633

ARABIA SAUDITE

Përfaqësia rajonale e UNHCR-së
për Arabinë Saudite
PO Box 94003
Riyadh 11693
ose
Fazari Square
Pension Fund Commercial
Complex
Block C-13
Dipomatic Quarters
Riyadh
Tel: +966 1 482 8835
Faks: +966 1 482 8737

PAPUA GUINEA E RE

Përfaqësia e UNHCR-së
në Papua Guinea e Re
PO Box 1909, Port Moresby
ose
4th Floor – ADF House
(Afër Kishës Katolike St. Mary)
Musgrave Street, Town
Port Moresby.
Tel: +675 321 7422
Faks: +675 321 5977

FILIPINE

Përfaqësia e UNHCR-së
në Filipine
PO Box 2074 (MCPO)
G. Puyat Avenue
1260 Makati
Metro Manila
ose
3rd Floor, JAKA II Building
150 Legaspi Street
1200 Makati, Metro Manila
Tel: +63 2 818 5121
Faks: +63 2 817 4057

POLONI

Përfaqësia e UNHCR-së
në Republikën e Polanisë
2, Aleja Roz
PL-00 556 Warsaw
Tel: +48 22 628 69 30
Faks: +48 22 625 61 24

SOMALI

Përfaqësia e UNHCR-së
në Somali
PO Box 43801, Nairobi
ose
Lion Place
Waiyaki Way
(Afër Kishës St Marks)
Westlands
Nairobi
Kenya
Tel: +254 20 422 2200
Faks: +254 20 422 2280

RUMANI

Përfaqësia e UNHCR-së
në Rumani
25, Armeneasca Street,
Sector 2
70228 Bucharest
Tel: +40 1 211 29 44
Faks: +40 1 210 15 94

FEDERATA RUSE

Përfaqësia e UNHCR-së
në Federatën Ruse
United Nations Office
6 Obukh Pereulok
Moscow 103064
Tel: +7 503 232 30 11
Faks: +7 503 232 30 16

RUANDA

Përfaqësia e UNHCR-së
në Ruanda
BP 867
Kigali
ose
Bd de L'Umuganda
Commune Kacyiru
Secteur Kimihurura
Cellule Kamukina
Kigali
Tel: +250 58 5107
Faks: +250 58 3485

SPANJË

Përfaqësia e UNHCR-së
në Spanjë
Avenida General Pero 32-2a
PO Box 36-121
E-28020 Madrid
Tel: +34 91 556 36 49
Faks: +34 91 417 5345

SIERRA LEONE

Përfaqësia e UNHCR-së
në Sierra Leone
PO Box 475, Freetown
ose
29 Wilkinson Road
Freetown
Tel: +232 22 234 321
Faks: +232 22 234 347

REPUBLIKA SLOVAKE

Përfaqësia e UNHCR-së
në Republikën Slllovakë
Sturova 6
811 02 Bratislava
Tel: +421 2 52 92 78 75
Faks: +421 2 52 92 78 71

SLLOVENI

Përfaqësia e UNHCR-së
në Slloveni
Miklosiceva Cesta 18/II
1000 Ljubljana
Tel: +386 1 4328 240
Faks: +386 1 4328 224

SUEDI

Përfaqësia rajonale e UNHCR-së
për vendet nordike dhe balltike
në Suedi
Ynglingagatan 14 – 6th Floor
S-11347 Stockholm
Tel: +46 8 457 4880
Faks: +46 8 457 4887

SERBIA**DHE MAL I ZI**

Përfaqësia e UNHCR-së
në Serbi dhe Mal të Zi
Krunska 58
11000 Belgrade
Tel: +381 38 308 2100
Faks: +381 38 344 2947

AFRIKA E JUGUT

Përfaqësia e UNHCR-së
në Afrikën e Jugut
PO Box 12506
The Tramshed
Pretoria
ose
8th floor
Metro Park Building
351 Cnr. Schoaman
& Prinsloo Str.
Pretoria 0002
Gauteng Province
Tel: +27 12 354 8303
Faks: +27 12 354 8390

TAXHIKISTAN

Përfaqësia e UNHCR-së
në Taxhikistan
Prospekt Drujba Naradov 106
Dushanbe, 734013
Tel: +992 372 214406
Faks: +992 372 510039

TANZANISË**(REPUBLIKA E BASHKUAR E)**

Përfaqësia e UNHCR-së
në Republikën e Bashkuar të
Tanzanisë
PO Box 2666
Dar-es-Salaam
ose
Plot 18 Kalenga Street
Dar-es-Salaam
Tel: +255 22 215 00 75
Faks: +255 22 215 28 17

SENEGAL

Përfaqësia e UNHCR-së
në Senegal
BP 3125, 59 rue Docteur
Theze
Dakar
Tel: +221 823 66 03
Faks: +221 823 66 00

SUDAN

Përfaqësia e UNHCR-së
në Sudan
PO Box 2560, Khartoum
ose
Mohammed Nageeb Road
(North of Farouk Cemetery)
Khartoum No 2
Tel: +249 11 47 11 01
Faks: +249 11 47 31 01

TURQI

Përfaqësia e UNHCR-së
Në Turqi
12. Cadde, 212. Sokak No 3
3 Sancak Mahallesi,
Cankaya
Ankara
Tel: +90 312 409 7000
Faks: +90 312 441 2173

TURKMENISTAN

Përfaqësia e UNHCR-së
në Turkmenistan
40, Galkynysh Street
744013 Ashgabat
Tel: +993 12 425 684
Faks: +993 12 425 691

ZVICËR

Njësia ndërlidhëse e UNCHR-së
për Zvicër dhe
Litenshtein
Case Postale 2500
94 Rue Montbrillant
CH-1211 Geneve 2
Tel: +41 22 739 8755
Faks: +41 22 739 7379

SRI LANKA

Përfaqësia e UNHCR-së
në Sri Lanka
97 Rosmead Place
Colombo 07
Tel: +94 11 268 3968
Faks: +94 11 268 3971

**REPUBLIKA ARABE
E SIRISË**

Përfaqësia e UNHCR-së
në Siri
PO Box 30891
Damascus
ose
Al Malki
Mohamed Al Bazm
Street No 14
Al Nabelsi Building
Damascus
Tel: +963 11 373 5940
Faks: +963 11 373 6108

TAILANDË

Përfaqësia rajonale e UNHCR-së
për Tailandë,
Kamboxhia dhe Vietnam
PO Box 2-121
Rajdamnern Avenue
United Nations Building
3rd Floor, Block A
Bangkok 10200
Tel: +66 2 288 1234
Faks: +66 2 280 0555

TUNIZI

Përfaqësia e nderuar e UNHCR-së
në Tunizi
BP 863
1035 Tunis
ose
61 Boulevard Bab Benat
1035 Tunis
Tel: +216 715 73586
Faks: +216 715 70168

UKRAINË

Përfaqësia rajonale e
UNHCR-së
në Ukrainë
PO Box 122
Kyiv 01015
ose
32A, Sichnevogo
Povstannya Str.
Kyiv 01015
Tel: +380 44 573 9424
Faks: +380 44 288 9850

TIMURI-LINDOR

Përfaqësia e UNHCR-së
në Timurin-Lindor
PO Box 456
Dili
ose
Estrada de Balido
Dili
Tel: +670 33 13 547
Faks: +670 33 13 554

UGANDA

Përfaqësia e UNHCR-së
në Uganda
PO Box 3813, Kampala
or
Plot 18 Prince Charles Drive
Kololo
Kampala
Tel: +256 41 231 231
Faks: +256 41 256 989

SHTETET E**BASHKUARA
TË AMERIKËS**

Përfaqësia rajonale e
UNHCR-së
për Shtetet e Bashkuara të
Amerikës
dhe Karaibet
1775 K Street, NW,
Suite 300
Washington DC 20006
Tel: +1 202 296 5191
Faks: +1 202 296 5660

VIETNAM

Përfaqësia e UNHCR-së
në Republikën Socialiste
të Vietnamit
60 Rue Nguyen Thai Hoc
Ba Dinh District
Hanoi
Tel: +84 4 845 78 71
Faks: +84 4 823 20 55

MBRETËRIA E BASHKUAR

Përfaqësia e UNHCR-së
në Mbretërinë e Bashkuar
Stand Bridge House
138-142 Strand
London
WC2R 1HH
Tel: +44 20 7759 8090
Faks: +44 20 7759 8119

UZBEKISTAN

Përfaqësia e UNHCR-së
në Uzbekistan
14 Mahmood Torobi Str
700090 Tashkent
Tel: +998 71 120 68 93
Faks: +998 71 120 68 91

JEMEN

Përfaqësia e UNHCR-së
në Republikën e Jemenit
PO Box 12093
Sana'a
ose
Algeria Street, No. 38
Building No 2
Sana'a
Tel: +967 1 469 771
Faks: +967 1 469 770

ZAMBIA

Përfaqësia e UNHCR-së
në Zambia
P.O. Box 32542
10101 Lusaka
ose
17C Leopards Hill Road
Kabulonga
10101 Lusaka
Tel: +260 1 265 619
Faks: +260 1 265 914

VENEZUELA

Përfaqësia rajonale e UNHCR-së
për pjesën veriore të Ameikës Jugore
Apartado Postal 69045
Caracas 1062-A
Ose
Parque Cristal, Torre Oeste
Piso 4, Oficina 4-4, 4-5 y 4-6
Av. Francisco de Miranda
Urbanización Los Palos
Grandes
Caracas
Tel: +58 212 286 3883
Faks: +58 212 286 9687

ZIMBABVE

Zyra e UNHCR-së e Shefit
të Misionit
në Zimbabve
P.O. Box 4565
Harare
ose
2nd Floor, Takura House
67-69 Union Avenue
Harare
Tel: +263 4 793 274
Faks: +263 4 708 528

KOMBET E**BASHKUARA****(Nju Jork)**

Zyra e UNHCR-së
në Nju Jork
PO Box 20
Grand Central
New York
NY 10017
ose
220 East 42nd Street
Suite 3000
New York
NY 10017
Tel: +1 212 963 00 32
Faks: +1 212 963 00 74

UNHCR

Komisioneri i Lartë i Kombeve të Bashkuara për Refugjatët (UNHCR) është i mandatar për të udhëhequr dhe koordinuar veprimtarinë ndërkombëtare për mbrojtjen e refugjatëve dhe zgjidhjen e problemeve të refugjatëve në botë. UNHCR lufton për të siguruar që kushdo mund të ushtrojë të drejtën të kërkojë azil dhe të gjejë strehim të sigurt në një shtet tjetër dhe të kthehet në shtëpi me vullnetin e tij. Duke i ndihmuar refugjatët për t'u kthyer në vendin e tyre ose të vendosen në një vend tjetër, UNHCR synon zgjidhje afatgjatë të situatës së tyre të vështirë.

Komiteti Ekzekutiv i UNHCR-së dhe Asambleja e Përgjithshme e KB gjithashtu e kanë autorizuar organizatën të ndihmojë grupet e tjera të njerëzve, përfshi ata pa shtetësi ose ata shtetësia e të cilëve është e diskutueshme dhe në disa rrethana, personat e shpërngulur brenda vendit.

UNHCR synon zvogëlimin e rasteve të shpërnguljeve me forcë duke i inkurajuar shtetet dhe institucionet për të krijuar kushte që janë të favorshme për mbrojtjen e të drejtave të njeriut dhe zgjidhjen paqësore të mosmarrëveshjeve.

Organizata ofron mbrojtje dhe ndihmë të refugjatët dhe të tjerët në një mënyrë të paanshme dhe mbi baza të nevojës së tyre pavarësisht nga raca, ngjyra, besimi fetar, opinioni politik apo gjinia e tyre. UNHCR është e përkushtuar ndaj parimit të pjesëmarrjes dhe i konsulton refugjatët për të gjitha vendimet që ndikojnë tek jetët e tyre. UNHCR punon në partneritet me qeveritë, organizatat rajonale dhe ndërkombëtare si dhe me organizatat joqeveritare.

IPU

I krijuar më 1889, Unioni Ndërparlamentar (IPU) është organizata ndërkombëtare që bashkon përfaqësuesit e parlamenteve të shteteve sovraane. Në shtator 2005 ishin të përfaqësuar në IPU parlamentet e 141 vendeve.

IPU punon për paqen dhe bashkëpunimin mes popujve me vështrim nga fuqizimi i institucioneve. Për këtë qëllim IPU ushqen kontakte dhe shkëmben përvoja mes parlamenteve dhe parlamentarëve në të gjitha vendet, shqyrton çështjet e interesit ndërkombëtar dhe shpreh këndvështrimin e tij mbi ato çështje, kontribuon në mbrojtjen dhe promovimin e të drejtave të njeriut dhe rrit ndërgjegjësimin rreth punëve të institucioneve përfaqësuese tek publiku i gjerë.

IPU ndan objektivat e Kombeve të Bashkuara dhe punon ngushtë me agjencitë e KB. Ai gjithashtu punon me organizatat ndërparlamentare rajonale dhe ndërkombëtare, ndërqeveritare dhe joqeveritare që motivohen nga të njëjtat ideale.

© **Unioni Ndërparlamentar 2005**

Botuar nga Unioni Ndërparlamentar
me
Komisionerin e Lartë të Kombeve të Bashkuara për Refugjatët

Të gjitha të drejtat janë të rezervuara. Asnjë pjesë e këtij publikimi nuk mund të prodhohet, ruhet në një sistem të dhënash, apo të transmetohet në ndonjë formë ose mënyrë - elektronike, mekanike, me anë të makinës fotokopjuese, regjistruar, apo tjetër - pa lejen paraprake të Unionit Ndërparlamentar ose Komisionerit të Lartë të Kombeve të Bashkuara për Refugjatët.

Ky publikim shpërndahet në vartësi të kushtit që nuk është për tregti, apo në ndonjë mënyrë tjetër për t'u huazuar, shitur, dhënë me qira ose për t'u shpërndarë ndryshe pa lejen paraprake të botuesit, në çdo formë të lidhur apo me kopertinë, përveç me atë me të cilën është botuar dhe pa ndonjë kusht të ngjashëm, përfshi vendosjen e këtij kushti mbi botuesin e radhës.

ISBN 92-9142-262-2 (IPU)

Selia e IPU-t

Unioni Ndërparlamentar
Chemin du Pommier 5
Case Postale 330
CH-1218 Le Grand
Saconnex,
Gjenevë
Zvicër
Tel: + 41 22 919 41 50
Faks: + 41 22 919 41 60
E-mail:
postbox@mail.ipu.org
Web site: www.ipu.org

Zyra e Vëzhguesit

**Permanent
të IPU-t në KB**
Unioni Ndërparlamentar
220 East 42d Street
Suite 3002
Nju Jork, N.Y. 10017
USA
Tel: +1 212 557 58 80
Faks: +1 212 557 39 54
E-mail: ny-office@mail.ipu.org

**Komisioneri i Lartë
i Kombeve të Bashkuara
për Refugjatët**

Case Postale 2500
1211 Gjenevë 2
Zvicër
Tel: +41-22-739-8111
Faks: +41-22-739-7353
Web site: www.unhcr.org